

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1989-1990

29 MAART 1990

BELEIDSBRIEF

Het intercommunautaire en buitenlandse onderwijsbeleid

ingediend door
de heer D. Coens,
Gemeenschapsminister van Onderwijs

Ons land evolueert in een dubbele — en op het eerste zicht tegengestelde — richting : de Gemeenschappen verwerven enerzijds een steeds grotere autonomie, waarbij het onderwijs quasi integraal tot hun autonome bevoegdheid is gaan behoren ; anderzijds gaat België steeds meer op in een federaal Europa. Dit Europa is natuurlijk op de eerste plaats dat van de 12 lidstaten van de Europese Gemeenschap, maar het is ook dat van de 23 lidstaten van de Raad van Europa. Ondertussen komen ook Centraal- en Oost-Europa binnen ons blikveld, en zijn wij verder opgenomen in een netwerk van internationale organisaties met een wereldwijde dimensie.

Communautarisering, europeanisering — met als bijzondere uitdaging de eenheidsmarkt van eind 1992 — internationalisering en mundialisering plaatsen het onderwijs en het onderwijsbeleid van de Vlaamse Gemeenschap in een totaal ander perspectief dan zeg maar vijftien jaar terug.

Het gesprek over de kwaliteit van het onderwijs vindt nu plaats in tal van internationale gremia. Vele van onze initiatieven zijn ingebed in bredere communautaire acties ; door de toegenomen mobiliteit is het dorp niet langer onze wereld, maar de wereld ons dorp. Onze gewesten liggen in de branding van de internationale golfslag.

Zo staan wij nu opnieuw voor onze in wezen traditionele uitdaging : hoe midden de maalstroom van culturen onze kwaliteit versterken en tegelijk onze eigenheid verzoenen met de „andere” ? Die „andere” is voor de Vlaming dan : de Franstalige en Duitstalige landgenoot, de Europese buur, de migrant afkomstig uit vreemde culturen.

Wij moeten ons onderwijs dan ook ontgrenzen door enerzijds de Europese en internationale dimensie in ons onderwijs te internaliseren. Anderzijds moeten wij krachtig en zelfbewust naar buiten treden door een constructieve samenwerking met de andere gemeenschappen, door het dynamiseren van onze bilaterale relaties (de Nederlandse Taalunie, de WOB, de Culturele akkoorden) en door een doorgedreven engagement in de Europese en internationale gremia (de EG, de Raad van Europa, de OESO, de UNESCO).

De krachtlijnen van het beleid dat wij op deze diverse punten voorstaan zijn in bijgaande beleidsbrieven-hoofdstukken uitgetekend.

HOOFDSTUK I : DE INTERCOMMUNAUTAIRE SAMENWERKING

Onze gewesten zijn steeds een symbool geweest van wat François Perroux noemde : L'Europe sans rivages. Wij hebben steeds de poorten opengehouden, al hebben wij ononderbroken onze vrijheden en onze eigen identiteit tussen de Latijnse en de Germaanse wereld in verdedigd.

De europeanisering én de communautarisering plaatsen ons opnieuw voor onze traditionele uitda-

ging : hoe eigenheid verzoenen met de „andere” ? Die „andere” is voor de Vlamingen : de Europese buur, de migrant afkomstig uit vreemde culturen, maar ook en vooral de Franstalige en Duitstalige landgenoot. Vlamingen, Walen en Duitstaligen hebben éénzelfde historische en nationale achtergrond. Economie, financiewezen, defensie, vervoer en communicatie zijn in hoge mate vervlochten door eenzelfde wetgeving en door de wil samen te blijven. En toch zijn wij verschillend, eerder door taal dan door mentaliteit.

De uitdeinende Brusselse agglomeratie stelt specifieke problemen. Scherp blijft de vraag gesteld naar het evenwicht tussen de eigen Vlaamse identiteit en de openheid naar de anderstaligen en hun cultuur. In deze context hechten wij een grote betekenis aan de samenwerking tussen de gemeenschappen in ons land.

1.1. Uitwisselingsprogramma's

In het licht van het voorgaande hebben wij in gemeenschappelijk overleg met onze collega's gemeenschapsministers van onderwijs voor het gewone basisonderwijs de mogelijkheden verruimd voor uitwisselingen over de taalgrens heen (omzendbrief van 25/01/90). Zo'n uitwisseling biedt aan een leerjaar van een basisschool uit de Vlaamse Gemeenschap de mogelijkheid een meerdaags bezoek (3 à 5 dagen) te brengen aan een leerjaar van een school uit de Franse Gemeenschap en omgekeerd.

Zo'n uitwisseling moet bijdragen tot

— het versterken van de mogelijkheden tot het converseren in de tweede taal ;

— het (her)ontdekken van de Franssprekende Gemeenschap door contact met leeftijdsgenoten, hun leefwijze op school en in familieverband ;

— het ontwikkelen van een aanpassingsvermogen tegenover het onbekende en het nieuwe ;

— het begrijpen van de verschillen in leefsfeer en -gewoonten en de persoonlijke verrijking die eruit voortvloeit ;

— het verbeteren van de relaties tussen beide gemeenschappen.

Deze uitwisselingen leiden ook tot de uitbreiding van de kennis i.v.m. geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde, technologie, ... van de gastregio en vormen aldus een levende en doeltreffende aanvulling op het traditionele schoolse onderricht.

In het schooljaar 1989-1990 nemen 141 scholen in Vlaanderen met in totaal 207 klassen deel aan deze uitwisselingsprogramma's. Vanuit de Franse Gemeenschap komen 71 scholen met 154 klassen naar Vlaanderen.

Het is de bedoeling deze uitwisselingen ook voor het secundair en hoger onderwijs mogelijk te maken. In die optiek werden besprekingen ingezet met mijn collega's Gemeenschapsministers van Onderwijs en wordt er meegewerkt aan de jaarlijkse talenbeurs van de Koning Boudewijnstichting.

1.2. Het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap

Deze uitwisselingsprogramma's anticiperen op het samenwerkingsakkoord dat tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap wordt onderhandeld.

Met betrekking tot onderwijs (en wetenschappelijk onderzoek) voorziet het ontwerp van samenwerkingsakkoord in volgende bijzondere bepalingen :

Afdeling 1 — Onderwijs en Vorming

Artikel 8

De in artikel 2 (1) bedoelde uitwisseling bestrijkt alle domeinen van het onderwijs en de vorming.

Artikel 9

De beide Gemeenschappen bezorgen elkaar informatie over belangrijke manifestaties die zij organiseren. Elke Gemeenschap steunt de deelneming van specialisten, instellingen en verenigingen aan manifestaties die in de andere Gemeenschap georganiseerd worden.

Artikel 10

Om de samenwerking inzake onderwijs en vorming te bevorderen, kunnen de Gemeenschappen aan studenten, leraren, docenten en vormingsdeskundigen van de andere Gemeenschap studiebeurzen en stages verlenen om lessen te volgen in de onderwijs- en onderzoeksinstellingen van de ontvangende Gemeenschap. Zij steunen uitwisselingen op taalkundig gebied, met name het uitwisselen van leraars, taaiklassen en de verbroedering tussen onderwijsinstellingen."

Artikel 11

De samenwerking tussen de twee Gemeenschappen kan eveneens gerealiseerd worden in de vorm van gemeenschappelijke initiatieven.

Afdeling 2 — Wetenschappelijk Onderzoek

Artikel 12

De in artikel 2 bedoelde uitwisseling bestrijkt alle domeinen van het wetenschappelijk onderzoek inzake gemeenschapsaangelegenheden. Inzonderheid zullen beide Gemeenschappen door een wederzijdse informatie en door overleg trachten gemeenschappelijke standpunten in te nemen inzake nationale of internationale wetenschapsbeleidsacties behorend tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen.

(1) Art. 2 : „De Executieven van beide Gemeenschappen organiseren de regelmatige uitwisseling van informatie, organisatie en eventueel van deskundigen op aanvraag van één van de Gemeenschappen."

Artikel 23

De beide Gemeenschappen bezorgen elkaar informatie over de eigen acties die zij in de sector van het wetenschappelijk onderzoek opzetten, en zullen passende maatregelen treffen opdat de samenwerking en/of de uitwisseling tussen de Gemeenschappen zou worden bevorderd.

De reikwijdte van dit samenwerkingsakkoord gaat dus verder dan het bieden van een kader voor een vlotte uitwisseling. In wezen gaat het om het creëren van een samenwerking die de globale kwaliteit van ons onderwijs kan verbeteren. Dit vereist o.m. een kwalitatieve aanpassing van het onderwijs aan de evolutie van de samenleving en m.i.b. het beantwoorden van signalen die vanuit de „omgeving" aan de school worden gegeven. Deze signalen hebben betrekking op een aantal specifieke aspecten zoals o.m.

- verkeersopvoeding
- milieuopvoeding
- gezondheidsopvoeding
- Mundiale vorming
- Onderwijs aan kinderen van migrerende werknemers
- gelijke kansen voor jongens en meisjes in het onderwijs
- integratie van gehandicapten in het onderwijs
- consumentenvorming in het basis- en voortgezet onderwijs
- onderwijs aan kinderen van de trekkende bevolking
- bestrijden van het mislukken op school.

Wij vinden deze vragen overal in Europa en zelfs wereldwijd terug. Ervaringsuitwisseling en samenwerking kunnen bijdragen tot het formuleren van een adequaat antwoord op ieder van die signalen.

Bovendien moeten binnen de samenwerking tussen de Gemeenschappen een aantal concrete acties worden ondernomen.

M.b.t. het secundair onderwijs hebben die alvast betrekking op

1) de erkenning van de gelijkwaardigheid van de diploma's. Dit kan verplichtend zijn ingevolge het Grondwetsartikel 59bis, § 2, 3°

2) de onderlinge afstemming van het formuleren van attesten en getuigschriften

3) het treffen van een definitieve regeling voor anderstalige instellingen of delen van instellingen gevestigd in de andere gemeenschap.

M.b.t. het hoger onderwijs moeten volgende acties worden ondernomen :

1. Per beleidsdomein moet een zeer gedetailleerd overzicht van de vaktechnisch bevoegde administratieve diensten en structuren worden opge maakt. Hierbij moet men zo diep mogelijk in de hiërarchie doordringen bv. voor de gelijkwaardigheid diploma's hoger onderwijs buiten de universiteit is deze of gene de bevoegde dienst of onderafdeling. Alleen als we eikaars organisatorische opbouw kennen, kunnen we doeltreffend samenwerken.

2. De beide afdelingen van NARIC — dit staat voor National Academie Recognition Information Centre — in de Besturen Hoger Onderwijs kunnen als trefpunt uitgebouwd worden voor de regelmatige uitwisseling van informatie en documentatie inzake het hoger onderwijs, onderwijsaanbod, studiecurricula, diploma's, erkenning van buitenlandse diploma's en studiegetuigschriften. Concreet punt daarin kan zijn de uitwisseling van de universitaire studiegidsen van de instellingen. Zowel de Franstalige als de Nederlandstalige NARIC-afdeling vervullen reeds deze rol ten aanzien van de internationale omgeving. Ten aanzien van de cliënten is een duidelijk herkenbaar trefpunt absoluut vereist en versterkt een doelmatig en doeltreffend handelen gesteund op de verworven expertise en kennis.

3. Er moet op een organische manier gestreefd worden naar een systematische gezamenlijke voorbereiding van internationale bijeenkomsten. Een gezamenlijk standpunt als resultaat van een open, machtsvrije, opbouwende dialoog en discussie en als resultaat van een doelgericht werken in communicatieve handelingssituatie met de rechtstreeks terzake betrokken mensen kan ons optreden op de internationale fora versterken.

4. Gezamenlijke documenten kunnen worden opgesteld ten behoeve van de internationale gemeenschap in andere Europese talen : Engels, Duits, Spaans,...

5. Niet alle vormen van samenwerking tussen de twee deelgebieden moeten actief door de overheden bevorderd worden. Doch een inventaris van de bestaande samenwerkingsverbanden tussen instellingen van hoger onderwijs op het gebied van onderwijs en onderzoek is een nuttig instrument.

6. Wat betreft taalcursussen en taaistages zou het voorafgaandelijk opmaken van een informatiebrochure met de bestaande mogelijkheden, met vermelding van de instelling, duur, tijdstip, niveau, kosten, aanbod, bijzonder welkom zijn.

7. Voor het stimuleren van de samenwerking en de uitwisseling van studenten en docenten is het opzetten van een intra-Belgisch „Erasmus“- en „Lingua“-programma wellicht een geschikt instrument.

8. Er moet een systematische, wederzijdse en voorafgaande informatieuitwisseling worden opgezet over voorgenomen uitgekristalliseerde beleidsontwikkelingen en -beslissingen en wijzigingen van regelgevende teksten. Zo kan beiderzijds nagegaan worden of de betreffende acties de samenwerking niet bemoeilijken of verhinderen.

Ook m.b.t. de administratie en het beheer moeten een aantal acties worden ondernomen ;

1. Het is bekend dat ook goede vertalers maar echt degelijk kunnen vertalen (of tolken) naar hun moedertaal toe. Waarom dan niet Franstaligen opnemen in onze vertaaldienst en vice versa ? En als dat in de taalwet niet in te passen is, moet de mogelijkheid worden geschapen om het werk uit

te wisselen. Alleszins is een nauwere samenwerking tussen de twee vertaaldiensten nodig.

2. De informatiestromen en procedures moeten worden geïnformatiseerd en vereenvoudigd. De (verwerking van de) informatiestroom tussen de scholen en het departement stelt typische maar identieke problemen in Vlaanderen en Franstalig België. Met andere problemen in de eigen gemeenschap zijn er weinig parallellismen. Wederzijdse informatie en zelfs samenwerking is hier aangewezen.

1.3. Het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse en de Duitstalige Gemeenschap

In 1985 kwam het samenwerkingsakkoord tot stand tussen de Vlaamse en Duitstalige Gemeenschap. Dit samenwerkingsakkoord dateert dus van voor de jongste staatshervorming en bevat dan ook geen bijzondere bepalingen m.b.t. onderwijs. Gezien de ruime overdracht van bevoegdheden bij de staatshervorming en m.i.b. de communautarisering van het onderwijs van 1988 pleiten wij voor een grondige herziening van dit samenwerkingsakkoord.

HOOFDSTUK II: DE BILATERALE SAMENWERKING

I. DE NEDERLANDSE TAALUNIE (NTU)

Op 11 september 1989 organiseerde de Interparlementaire Commissie (I.P.C.) van de Nederlandse Taalunie (NTU) een evaluatiedag met als thema „Tien jaar Nederlandse Taalunie“. Dat het tijdens deze evaluatiedag niet aan kritiek zou ontbreken was vanzelfsprekend.

Deze kritiek was nuttig en voor verdere actie belijst bruikbaar. Overigens is een periodieke herbezinning op de Verdragtekst en de werkzaamheden van de Taalunie uiteraard nuttig. Denken wij maar aan het feit dat in de belangrijke Memorie van Toelichting bij de tekst van het Taalunieverdrag, niet eenmaal verwezen wordt naar de specifieke Europese context waarin het Verdrag moet gerealiseerd worden. De verdragtekst zelf verwijst éénmaal naar de „Europese Gemeenschappen“. Tijdens de Evaluatiedag werd dan ook door alle sprekers de klemtoon gelegd op de uitdaging die de Europese eenmaking betekent voor de Nederlandse taal en letteren en Cultuur in het algemeen.

Het is in elk geval mijn bedoeling als voorzitter van de NTU een aantal doelstellingen te herformuleren en een beleidslijn uit te tekenen, die niet alleen het geloof in de mogelijkheden van de NTU moeten versterken maar ook het enthousiasme bij de verschillende organen van de NTU en het breder publiek voor de Nederlands-Vlaamse samenwerking opnieuw moet aanwakkeren.

In deze beleidsbrief willen wij alvast de volgende thema's aan bod brengen :

1. de werking van de organen van de Nederlandse Taalunie ;
2. de opdracht van de Nederlandse Taalunie ;
3. de beleidsprioriteiten van de Nederlandse Taalunie ;
4. eventuele aanpassing van het Nederlands Taalunieverdrag.

1. DE WERKING VAN DE ORGANEN VAN DE NEDERLANDSE TAALUNIE

1.1. Het organogram

Het Comité van Ministers bepaalt het beleid van de NTU, onder het toezicht van de Interparlementaire Commissie (IPC). De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren is het officiële adviesorgaan van de NTU en als dusdanig de eerste gesprekspartner van het Comité van Ministers op de verschillende bevoegdheidsterreinen van de NTU en de bevoorrechte getuige voor de IPC omtrent het beleid. Het Algemeen Secretariaat staat dan ten dienste van de verschillende organen van de NTU. Het is belast met de voorbereiding van het beleid van de NTU en met de uitvoering ervan.

1.2. Het Comité van Ministers

Het Comité van Ministers draagt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het gevoerd beleid en is voor dat beleid ook sanktioneerbaar, zij het in de respektieve parlementen van de verdragspartners.

De werking van het Comité van Ministers moet dan ook dusdanig zijn dat het Comité zijn volle verantwoordelijkheid kan opnemen. Dit houdt vooreerst in dat het Comité van Ministers een vrij strak vergaderschema moet aanhouden.

Het moet verder zijn werkzaamheden zo organiseren dat zijn bijeenkomsten kunnen uitgroeien tot een echt overleg over het in beide landen te voeren beleid inzake onderwijs en cultuur. Dit moet er toe bijdragen dat het beleid in beide landen meer naar elkaar toegroeit en de integratie inzake onderwijs en cultuur beter wordt voorbereid. Bovendien moet het Comité van Ministers regelmatig overleg plegen met het oog op de voorbereiding van gemeenschappelijk te ondernemen initiatieven of in te nemen standpunten in de Europese kontekst. Het Comité van Ministers moet ook komen tot een gestructureerd en rechtstreeks overleg met de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren.

Een eerste gesprek met de Raad heeft reeds plaatsgevonden op 5 februari 1990 en als Voorzitter van het Comité van Ministers zal ik op een latere datum dit jaar, in onderling overleg met de Raad, een bijeenkomst van de Raad bijwonen.

Een en ander moet de aanzet vormen om naar de toekomst toe tenminste tweemaal per jaar een overleg te organiseren tussen het Comité van Ministers en de Raad.

1.3. De Raad voor Nederlandse Taal en Letteren

Het Taalunieverdrag zelf wijst vooralsnog aan de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren een aantal adviesopdrachten toe, waarvoor de Raad, gelet op zijn samenstelling, onvoldoende is uitgerust en die ook niet wezenlijk behoren tot haar opdracht, bv. adviezen i.v.m. personeelsstatuut of op vlak van de fragmentaire detaillistische begrotingsuitvoering. Deze taken beletten de Raad op een permanente wijze de werking van de samenwerkingsverbanden en werkgroepen te volgen. Dit laatste zou mogelijk de Raad kunnen hinderen bij zijn taak het Comité te adviseren omtrent de verschillende werkvelden, de samenhang tussen de werkvelden maar ook de onderlinge prioriteit. De nodige herschikkingen van de opdrachten dringen zich dan ook op.

1.4. Het Algemeen Secretariaat

De snelheid en de wijze waarop de overdracht van bevoegdheden vanuit beide landen naar het Algemeen Secretariaat van de NTU is gebeurd, heeft aanleiding gegeven tot een aantal administratieve problemen, waardoor het Algemeen Secretariaat soms te veel wordt gezien als een bureaucratisch gegeven of nog als een derde administratie naast de administraties in Nederland en Vlaanderen. Bovendien doen zich een aantal onduidelijkheden in de werking voor. In de afgelopen jaren zijn een aantal pogingen ondernomen om op deze vlakken waar onduidelijkheid heerste tot werkbare afspraken te komen, bv. de vaststelling van het nieuwe personeelsstatuut ; een ontwerp tot regeling voor de tendienststelling van het Algemeen Secretariaat aan de verschillende organen van de NTU. Zonder afbreuk te doen aan de uiteindelijke doelstelling, nl. het voeren van éénzelfde beleid in Vlaanderen en Nederland op de verschillende terreinen aangegeven door het Taalunieverdrag, lijkt het mij ook nodig eerst het beleid in beide landen op elkaar af te stemmen, alvorens nieuwe overhevelingen naar het Algemeen Secretariaat te realiseren. Een en ander moet er toe leiden dat de werking van het Comité van Ministers zich zoveel mogelijk op het te voeren beleid kan toespitsen.

2. DE OPDRACHT VAN DE NEDERLANDSE TAALUNIE

Een aantal punten van kritiek op de tot heden gevolgde werkwijze binnen de NTU heeft onmiskenbaar te maken met een gebrek aan communicatie tussen de verschillende organen van de NTU onderling maar ook tussen de Taalunieorganen en andere betrokken instellingen of administraties.

Om hieraan te verhelpen durf ik volgende suggesties doen :

1. Vanuit de vaststelling dat een aantal beleidspunten die aan het Comité van Ministers voor beslissing worden voorgelegd soms niet voldoende zijn voorbereid om onmiddellijke beslissingen te nemen, pleit ik ervoor meer gebruik te maken van

ambtelijk vooroverleg. Het Comité van Plaatsvervangers moet dan erop toezien dat dit overleg in voldoende mate heeft plaatsgevonden, zonder daarom in de plaats van het Comité van Ministers te gaan treden.

2. De platformfunctie van de NTU kan worden versterkt door in een periodiek dokument of n.a.v. de begroting van de NTU aandacht te schenken aan het geïntegreerd beleid en de beleidsuitvoering van de verschillende departementen buiten de NTU.

Denken wij maar aan de vele vormen van samenwerking en overleg die binnen en buiten het Cultureel Akkoord, op initiatief van of met steun van de beide regeringen tot stand komen, de talrijke initiatieven van de beide landen die in het kader van bv. Culturele Akkoorden of andere samenwerkingsverbanden met derde landen, de spreiding van de Nederlandse taal en letteren ten goede komen, de studiebeurzen neerlandistiek die in het kader van de Culturele Akkoorden worden toegekend, enz. Een en ander moet een duidelijk beeld geven van de globale samenwerking tussen Noord en Zuid.

3. Waar mogelijk moet het overleg tussen Vlaanderen en Nederland verder worden uitgebreid.

Er bestaan reeds een groot aantal samenwerkingsverbanden die in overleg met de Raad zijn uitgebouwd. Aldus :

— het Overleg Onderwijs Research- en Documentatie (OORD)

— het Samenwerkingsverband Nederlandstalige Terminologie (SaNT)

— het Overleg Nederlandstalige Uitgeverij en Boekhandel (ONUB)

— het Samenwerkingsverband Bibliotheek- en Documentatiewezen (SABIDO)

— de Werkgroep Certificaat Nederlands als Vreemde Taal.

Ook werden voor specifieke onderwerpen werkgroepen ingesteld met deskundigen uit Noord en Zuid, bv. de Werkgroep ad hoc Spelling, de Werkgroep Buitenlandse Aardrijkskundige Namen, de Taakgroep Nederlands en de Werkgroep ad hoc Neerlandistiek extra muros.

4. De partikuliere organisaties die in het verleden zo'n belangrijke rol hebben gespeeld — en nu nog — in de toenadering tussen beide landen moeten deze rol kunnen blijven vervullen. Wij moeten er dan ook over waken dat de subsidievoorwaarden niet van die aard zijn dat zij de werking van deze verenigingen en organisaties in een te ambtelijk carcan zouden plaatsen. Bovendien moeten de taken die het Algemeen Secretariaat worden toegewezen zoveel mogelijk uitgevoerd worden in samenwerking met de partikuliere organisaties.

3. DE BELEIDSPRIORITEITEN VAN DE NEDERLANDSE TAALUNIE

De NTU zou meer aandacht moeten besteden aan

de relatie van onze taal tot andere (Europese) talen en de plaats van een kleinere cultuur als de onze in Europa (en daarbuiten). Dit betekent geenszins dat er voortaan achteloos mag voorbijgegaan worden aan de vele taken op het vlak van de spelling, de spraakkunst, de terminologie, maar er is dringend nood aan geconcentreerde Nederlands-Vlaamse acties om de onbekendheid van het Nederlands te verhelpen, om te beginnen in Europa.

Bovendien doen er zich op onderwijsvlak in Europa in versneld tempo ingrijpende ontwikkelingen voor die een weerslag gaan hebben op de positie van het Nederlands in meer en meer Europees geïntegreerde onderwijsnetten. Aandachtspunten voor ons beleid zijn :

1. de harmonisatie en equivalentie van de getuigschriften van secundair onderwijs. In het licht van de onstuitbare mobiliteit van studenten in Europa — o.m. dank zij de Erasmus-programma's — is de equivalentie van getuigschriften of diploma's van secundair onderwijs in Nederland en Vlaanderen een absolute prioriteit.

2. Dank zij Erasmus, Lingua, Comett en andere Europese programma's is de rondtrekkende Europese student volop in de maak. De meertaligheid van onze Nederlandse en Vlaamse studenten is een grote troef voor hun mobiliteit naar het buitenland. Omgekeerd kan men zich de vraag stellen : hoe groot is de aantrekkingskracht van de universiteiten in de Lage Landen waar het onderwijs in het Nederlands wordt verstrekt ? Wij hebben in elk geval een stevige reputatie wat het niveau van ons onderwijs, onderzoek en diploma's betreft. In de mate dat we die hoge kwaliteit bevestigen moeten wij ervoor blijven opteren dat elke buitenlandse student die bij ons komt studeren over een passieve kennis van het Nederlands moet beschikken of deze via een intensieve taal cursus moet verwerven. Het Europese Lingua-programma is zeer geschikt om die studenten al van in hun moederland op hun studie in de Lage Landen voor te bereiden.

3. De neerlandici extra muros zijn de voorbije twintig jaar sterk in aantal toegenomen. Zo bedraagt het aantal universiteiten waar professoren en lectoraten Nederlands extra muros gevestigd zijn 70 in West-Europa, 12 in het Oostblok en buiten Europa nog een 68, waarvan 27 in de USA. De Vlaamse Gemeenschap heeft een paar jaar geleden de Peter Paul Rubens Chair for Flemish Culture in Berkeley gecreëerd, en later nog een Pieter Brueghelleerstoel aan de Oostkust in Philadelphia. Dat geeft een totaal van ongeveer 170 universiteiten over de wereld, verspreid over alle continenten.

Die politiek van de promotie van het Nederlands extra muros zou nog beter kunnen worden ondersteund door het beleid van beide landen op het vlak van de internationale culturele samenwerking. Denken wij maar aan de mogelijkheden die de Culturele Akkoorden en overeenkomsten met derde landen bieden wat betreft het ter beschikking stellen van studiebeurzen, vakantiebeurzen, de uitwisseling van professoren, e.d.

4. Op korte termijn zou een conferentie van de onderwijs- en cultuurministers van de kleinere landen van de Europese Gemeenschap moeten worden georganiseerd. Zij zou de aanzet moeten zijn voor een regelmatig overleg tussen de kleine taalen cultuurgemeenschappen in Europa.

De NTU bekleedt een unieke positie in de Europese kontekst en is daarom ook het best geplaatst om als motor te fungeren voor zo'n gestructureerd overleg tussen de kleinere Europese cultuurgemeenschappen.

Als eerste concreet agendapunt van een dergelijk Europees overleg zou de mogelijkheid moeten worden onderzocht om op Europees vlak te komen tot een verplichting van alle lidstaten om bij een spontane belangstelling op het niveau van het hoger onderwijs, het onderwijs van alle officiële talen van de lidstaten te organiseren. Zowel in Vlaanderen als in Nederland zijn deze mogelijkheden nu reeds voldoende aanwezig. Vlaanderen en Nederland kunnen op dit vlak dus als voorbeeld gelden.

Het welslagen van een dergelijk initiatief op Europees niveau zou tot gevolg kunnen hebben dat op middellange termijn, een deel van de financiële middelen die de NTU thans uittrekt ter ondersteuning van de Neerlandistiek Extra Muros in de Europese landen, kan worden aangewend voor een bredere culturele ondersteuning van de lectoraten en docentschappen Nederlands in de EG-lidstaten.

4. AANPASSING VAN HET NEDERLANDSE TAALUNIEVERDRAG

De wijziging van het Nederlandse Taalunieverdrag mag geen doel op zich zijn, maar als deze wijziging noodzakelijk is om de werkzaamheden van de NTU efficiënter te laten verlopen dan mogen wij niet aarzelen de nodige wijzigingen door te voeren.

De werkgroep die het Comité van Ministers in opvolging van de evaluatiedag heeft opgezet zou alvast :

1. meer duidelijkheid moeten scheppen over een aantal begrippen en omschrijvingen die in het Verdrag werden opgenomen, bv. de taak van het Algemeen Secretariaat, de opdracht van de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren maar ook aan begrippen als „integratie” enz.
2. suggesties kunnen doen i.v.m. een betere taakafbakening tussen de verschillende organen van de NTU met het oog op een efficiëntere verwezenlijking van de doelstellingen van de NTU
3. suggesties kunnen formuleren om de verschillende organen beter op elkaar te laten inspelen.
4. desgevallend, als conclusie van hetgeen hierboven werd gezegd, voorstellen kunnen doen om het Taalunieverdrag te wijzigen.

II. DE CULTURELE AKKOORDEN

In 1946 sloot ons land zijn eerste Culturele Ak-

koorden, nl. die met Groot-Brittannië en met Nederland. In 1947 werd een Cultureel Akkoord afgesloten met Tjechoslowakije en in 1948 kwamen de Culturele Akkoorden met Italië en Noorwegen tot stand. Vandaag zijn ons land en onze Gemeenschap in 47 Culturele Akkoorden geëngageerd.

In de voorbije decennia is een diep en breed spoor van verandering doorheen onze samenleving getrokken. De internationale context is grondig gewijzigd : de dekolonisatie is bijna overal doorgevoerd ; sommige landen hebben hun toestand van onderontwikkeling verlaten en behoren nu tot de groep van dynamische New Industrialised Countries ; na een lange periode van Koude Oorlog en een escalerende wederzijdse afschrikking is er midden de jaren tachtig een sterke dooi ontstaan ; na de recente implosie van het communisme maken we de overstap mee „van een détente naar een entente” tussen de volkeren ; het proces van europeanisering lijkt nu wel onomkeerbaar enz.

Ook in eigen land hebben zich belangrijke veranderingen doorgezet. De derde in een reeks ingrijpende staatshervormingen biedt een grote autonomie en financiële verantwoordelijkheid aan de gewesten en Gemeenschappen in ons land en zij kunnen nu — althans wat de gemeenschapsmaterie betreft — onder eigen verantwoordelijkheid externe relaties ontwikkelen ; de overheid heeft een groot aantal nieuwe beleidsterreinen betreden en ontgonnen en het zag er zelfs even naar uit dat zij er zou in slagen — naar de woorden van Hans Achterhuis — een „markt van welzijn en geluk” te organiseren ; een golf van democratisering trok doorheen het onderwijs, enz.

Deze en andere veranderingen werden ten dele verrekend bij de aanpassing van de werkprogramma's, die opgesteld worden binnen het kader van de Culturele Akkoorden. Toch kan men niet ontkennen dat in de loop der jaren de doelstellingen van de Culturele Akkoorden vervaagd zijn en dat een zekere slijtage op hen invreest. Wij geven ook niet steeds het beste van onszelf of ook niet het meest relevante voor de sector, zoals we al evenmin het beste ontvangen. Overigens zijn de bepalingen van de Culturele Akkoorden vrij vaag opgesteld. Dit geldt dan zowel voor de terreinen van samenwerking nl. onderwijs en cultuur, als voor de instrumenten die met het oog op deze samenwerking kunnen worden aangewend. Dat betekent echter ook dat de invulling van de akkoorden en de resultaten die men er eventueel van kan verwachten sterk afhangen van de wil van beide partijen om op het vlak van onderwijs en cultuur daadwerkelijk samen te werken en van de duidelijkheid waarmee elk van de partijen hun verwachtingen en hun beleid terzake definiëren.

Bij het overlopen van de werking van de bestaande Culturele Akkoorden kan men zich moeilijk van de indruk ontdoen dat vooral die duidelijkheid wel eens ontbreekt bij de Vlaamse Gemeenschap. Om die redenen gaf het Ministerieel Comité voor Externe Betrekkingen op zijn bijeenkomst van 5 april 1989 opdracht aan de permanente interkabinettenwerkgroep „Externe Betrekkingen” de werking

van de bestaande Culturele Akkoorden te evalueren en de voorwaarden voor het afsluiten van nieuwe Culturele Akkoorden duidelijk te bepalen.

In de nota die door mijn kabinet aan de interkabinetswerkgroep „Externe Betrekkingen" ter bespreking werd voorgelegd, werd een aanzet tot antwoord gegeven op een aantal vragen. Deze vragen hebben betrekking op :

1. de doelstellingen die bij het afsluiten van de Culturele Akkoorden voorop staan ;
2. de landen waarmee de Vlaamse Gemeenschap Culturele Akkoorden afsluit ;
3. de procedure die de Vlaamse Gemeenschap volgt bij de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van de Culturele Akkoorden en hun uitvoeringsprogramma's ;
4. de financiering.

Wij zijn er ons hierbij van bewust dat het definiëren en evalueren van de buitenlandse culturele samenwerking een moeilijke materie is. Het kan alvast niet de bedoeling zijn de concrete projecten, waar die hun nut bewezen hebben, op de helling te zetten.

1. DE DOELSTELLINGEN VAN DE CULTURELE AKKOORDEN(CA)

1.1. De Algemene Doelstellingen

De feitelijke vaagheid in de doelstellingen van de lopende CA is een wezenlijke zwakte. Dat leidt tot een foute of inadequate invulling van de werkprogramma's, een verkeerde keuze van de partnerlanden en/of een slechte selectie qua deelnemers.

De doelstellingen van het beleid van de Vlaamse Gemeenschap inzake de internationale culturele samenwerking werden nochtans duidelijk omschreven in de zgn. resolutie Suyckerbuyk, die op 28 juni 1989 in de Vlaamse Raad werd goedgekeurd. De Vlaamse Raad beschouwt als doelstellingen van haar internationaal cultureel beleid :

- „1) het ontwikkelen van onderwijs, wetenschap en cultuur in ruime zin door middel van internationale contacten en door het scheppen en ontwikkelen van wegen en instrumenten die dergelijke contacten mogelijk maken ;
- 2) het bekendmaken, zoveel mogelijk in samenwerking met Nederland, van onze eigen taal en cultuur in het buitenland, en het verlenen van medewerking aan de presentatie van de cultuur van andere landen in Vlaanderen ;
- 3) het bevorderen van Vlaanderens participatie aan het wereldgebeuren door het organiseren en ondersteunen van Vlaamse wetenschappelijke en culturele activiteiten in de verschillende landen ;
- 4) het opnemen van de eigen taak, onder meer op het stuk van informatie en sensibilisering, inzake ontwikkelingssamenwerking ;
- 5) het bevorderen van beter begrip en goede verstandhouding tussen mensen, bevolkingsgroepen en volkeren ;"

De Vlaamse Raad acht het bovendien aangewezen maatregelen te treffen of bijdragen te leveren waarbij Vlamingen buiten Vlaanderen hun taal en cultuur kunnen blijven behouden.

Aansluitend bij deze resolutie kunnen wij voor de Culturele Akkoorden beslist volgende doeleinden aanhouden :

a) de bevordering van de Vlaamse cultuur en het verbeteren van het eigen imago via tentoonstellingen, concerten, conferenties,... voor een ruim publiek.

b) het opdoen van ervaring en kennis met betrekking tot actuele beleidsvragen ;

voorbeelden hiervan zijn de studie van :

- het bibliotheekwezen in Denemarken
- experimenten met drugverslaafde jongeren in Italië
- de decentralisatie van het cultuur- en welzijnsbeleid in Nederland

Hieraan gaan — gelet op de reciprociteit — steeds twee vragen vooraf :

— welke landen zijn voor Vlaanderen in een bepaalde sector interessant ? Waar kunnen wij iets bijleren ?

— in welke sectoren zijn wij Vlamingen sterk ? Wat kunnen wij tonen ?

c) het bij mekaar brengen van groepen van personen, de uitwisseling van ervaringen wederzijds bevorderen, m.a.w. muren slopen door de uitwisseling van amateuristische kunstgroepen, sportverenigingen, jeugdgroepen enz...

De inspanningen zullen hierbij steeds gericht zijn op het kenbaar maken van Vlaanderen in het buitenland en op de wederzijdse verrijking van de betrokken culturen. Inhoudelijk zal hierbij de nadruk liggen op de culturele samenwerking en die behelst alvast én onderwijs én cultuur.

Als het doel van een programma goed omschreven wordt, is de kans heel groot dat de juiste deelnemers gekozen worden, dat er minder mislukte programma's zijn en dat er ook meer zullen gerealiseerd worden. Ook de partner-landen zullen met meer zorg gekozen worden.

Wij willen er dan ook voor pleiten dat de samenwerkingsprogramma's die door een werkgroep op het niveau van de administratie worden uitgewerkt worden voorafgegaan door een nota over de beoogde doelstellingen.

1.2. De Culturele Akkoorden als werkinstrument

De CA kunnen duidelijk de grote vraag naar internationale uitwisselingen, overleg, studiereizen enz. niet opvangen. Een en ander heeft te maken met een te beperkte definiëring en stroeve werking van de CA en de werkprogramma's, maar dit hangt onmiskenbaar ook samen met het feit dat de budgettaire middelen zeer ontoereikend zijn. Heel wat

internationale contacten spelen zich dan ook buiten de CA af.

Ook hier laat de invloed van Europa zich gelden. De bestaande bilaterale CA worden overvleugeld door grote multi-laterale programma's (bv. Erasmus, Comett, Lingua, e.a.). Deze programma's realiseren zich niet alleen op het niveau van de EG maar zij hebben ook betrekking op de samenwerking met de landen van Oost- en Centraal-Europa (bv. Phare, Tempus). Ook binnen het kader van de Raad van Europa worden grote samenwerkingsprogramma's op het vlak van onderwijs en cultuur opgezet. Men kan zich de vraag stellen of de CA of althans sommige onderdelen van de samenwerkingsprogramma's op die manier niet door de Europese programma's zijn achterhaald. In elk geval moeten deze akkoorden en samenwerkingsprogramma's gezien worden in een gewisse complementariteit met de communautaire programma's ; zij moeten bovendien meer uitdrukkelijk gericht worden op de promotie van onze eigen (kleinere) cultuur. In dit verband dringt zich een overleg met Nederland en een voortdurend toetsen aan de doelstellingen van het Taalunieverdrag op.

Ook los van dit proces van europeanisering speelt voor een aantal landen een groot deel van de culturele contacten zich af buiten de Culturele Akkoorden.

De vraag is dan ook of aan Cultureel Akkoord voor sommige landen nog een aangewezen instrument is, dan wel of het ogenblik niet is aangebroken om de bestaande akkoorden te herzien.

Meer zelfs, het lijkt aangewezen dat er binnen de Vlaamse Gemeenschap een ernstig debat over de verschillende typen en soorten van projecten en uitwisselingen zou gevoerd worden alvorens de bestaande akkoorden herzien of aangevuld worden en vooraleer er eventueel nieuwe gesloten of afgeschaft worden.

1.3. De werkterreinen

M.b.t. de Culturele Akkoorden stelt zich ook de vraag naar de vlag en de lading. Het begrip „cultuur" wordt nl. in de verschillende landen niet steeds op dezelfde wijze ingevuld. Van Vlaamse zijde uit moeten wij er hierbij rekening mee houden dat de Vlaamse Gemeenschap, gegeven de bepalingen van onze grondwet m.b.t. de culturele materies, zijn definitie moeilijk aan de partner-landen kan opdringen.

Hier komt bij dat de bevoegdheden in andere landen inzake onderwijs en vooral cultureel op het beleidsvlak heel dikwijls over verschillende ministeries zijn verspreid, terwijl die niet zonder meer „compatibel" zijn met onze departementen. Overigens gaat het bij ons ook niet alleen om de departementen „onderwijs" en „cultuur". Zo is ingevolge de jongste staatshervorming de monumentenzorg overgeheveld naar het Vlaamse Gewest. Zij behoort aldus niet meer tot de bevoegdheden van de Gemeenschapsministers van Cultuur, al moet de Monumentenzorg verder nog als een culturele

materie worden beschouwd en krijgt zij verder ook nog een plaats in de Culturele Akkoorden.

Sommige landen hebben in belangrijke mate een deel van hun buitenlands cultureel beleid in handen gegeven van afzonderlijke culturele instellingen bv. British Council (in Groot-Brittannië), Goethe Instituut (in de BRD), l'Alliance Française (in Frankrijk), Japan Foundation (in Japan) en Deens Instituut (in Denemarken).

Die instituten voeren los van de bestaande Culturele Akkoorden, een eerder agressief beleid ter ondersteuning van de positie van de eigen taal en cultuur, al is het toch zo dat de Culturele Akkoorden voor een deel via hen worden uitgevoerd.

In verschillende landen behoort ook de sport niet tot het bevoegdheidspakket van de Minister van Cultuur. Zo lopen de gesprekken m.b.t. de samenwerking op het gebied van sport buiten de Minister van Cultuur om o.m. in Frankrijk, Israël (Sport and Physical Education Authority), Luxemburg (Min. de l'Education Physique et des Sports), Portugal (Direction Générale des Sports), Nederland, Italië (CONI) en Hongarije (Office d'etat pour la jeunesse et les Sports). Projecten in dit verband lopen tevens met Canada (Prov. Ontario), Joegoslavië (Fed. Lich. opv.), de USSR (Goskomsport) en Algerië (Inst. d'Education Physique et Sportive).

Sommige landen wensen, op grond van hun eigen bevoegdheidsverdeling andere materies in de werkingsprogramma's van de Culturele Akkoorden te brengen. Dit geldt bv. voor Nederland voor de weijzingsmaterie. Bij ons is er de vraag van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies om samenwerkingsverbanden met gelijkaardige partners in het buitenland op te nemen in bestaande Culturele Akkoorden bv. met Hongarije.

Men mag trouwens verwachten dat de oprichting van één Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) zeer vlug de noodzaak zal aantonen dat er behoefte bestaat aan andere projecten en uitwisselingen dan alleen maar eng culturele. Denk ook aan de belendende percelen van de cultuur.

Indien om welke redenen dan ook de welzijnssectoren niet in de CA kunnen of mogen aan bod komen, blijft voor die sectoren toch de nood bestaan aan overleg, samenwerking en uitwisseling terzake op internationaal vlak. Er moeten dus naast de CA andere samenwerkingsakkoorden (bv. ententes) gesloten worden.

Verder kunnen wij vaststellen dat een deel van de werkprogramma's die zijn afgesproken tussen de Vlaamse Gemeenschap en niet-Europese landen — met uitzondering dan wel van Canada — een reeks samenwerkingsprojecten bevatten, die bijna het karakter van ontwikkelingssamenwerking aannemen.

De terreinen waarop de Culturele Akkoorden zich kunnen bewegen, moeten dus duidelijk worden afgebakend. In ieder geval lijkt het noodzakelijk dat zelfs voor die terreinen die niet tot het werkveld

van sommige Culturele Akkoorden behoren binnen de Vlaamse Gemeenschap één samenhangend buitenlands beleid wordt uitgestippeld.

1.4. De invulling van de werkprogramma's

De invulling van de CA is vooralsnog vrij stereotiep en detaillistisch. Zij heeft in de regel betrekking op de uitwisseling van informatie, de organisatie van tentoonstellingen, het toekennen van beurzen en de uitwisseling van kunstenaars, deskundigen en professoren, enz.

M.b.t. het luik „cultuur“ dient gesteld dat er — in hoofdzaak tussen de EG-landen — een grote uitwisseling is van experts inzake socio-cultureel werk, jeugdwerk en bibliotheken. Verder zijn er — zeker in samenwerking met niet-Europese landen — over het algemeen weinig realisaties. Inzake sociaal-cultureel werk, jeugdwerk, bibliotheekwerk, Monumenten en Landschappen blijft men in de regel steken in de uitwisseling van informatie. Voor de schone kunsten verschilt het realisatiepercentage van land tot land. Voor de sport wordt een realisatiepercentage van ongeveer 75 % bereikt.

De beperkte realisatie van het luik „cultuur“ van de culturele akkoorden hangt samen met de inhoud van de werkprogramma's en de wijze waarop die invulling gebeurt.

M.b.t. de werkprogramma's uit het luik „onderwijs“ blijkt dat er wel een grote graad van realisatie is. Toch wordt er te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden om specifieke projecten uit te werken die zowel op opvoedkundig vlak als op het vlak van onderwijsbeleid van betekenis kunnen zijn. De voorgestelde projecten zijn veelal onvoldoende op de maat van de partnerlanden toegesneden.

Samengevat, aan de ene kant zijn de doelstellingen van de CA vanuit de Vlaamse Gemeenschap onvoldoende nauwkeurig omschreven terwijl de werkprogramma's rigoureus zijn opgesteld en weinig of geen ruimte laten om flexibel in te spelen op nieuwe mogelijkheden. Bovendien leggen de bevoegde administraties onvoldoende bereidheid aan de dag om degelijke voorstellen te formuleren en de aangegane engagementen binnen de werkprogramma's ook ten volle te honoreren.

Ter ontlastening moet ook gezegd worden dat werkprogramma's het resultaat zijn van besprekingen tussen twee partijen ; het is daarbij niet altijd mogelijk de door één van beide partijen gewenste specificatie door te drukken.

2. DE LANDEN WAARMEE CULTURELE AKKOORDEN WORDEN AFGESLOTEN

Bij het overlopen van de lijst van landen waarmee de Vlaamse Gemeenschap door een Cultureel Akkoord is gebonden, kan men zich de vraag stellen waarom met sommige landen wel een Cultureel Akkoord werd gesloten (bv. Venezuela) en waarom met andere landen niet (bv. Zaïre).

Het lijkt er inderdaad op dat een aantal Culturele Akkoorden in het verleden eerder toevallig zijn tot stand gekomen (bv. naar aanleiding van het bezoek van het Staatshoofd). Bovendien maakt ons land deel uit van bredere verbanden (bv. de Taalunie, de Europese Gemeenschap), die vroeger niet bestonden of die voorheen uitsluitend economische doelstellingen dienden en die nu hun werking meer en meer op het terrein van onderwijs en cultuur uitbreiden.

Anderzijds beïnvloedt ook de Staatshervorming in België ongetwijfeld de keuze van de Vlaamse Gemeenschap van de partners voor internationale samenwerking.

Het buitenlands beleid van de Vlaamse Gemeenschap dient hoe dan ook een welomlijnde strategie te volgen, die reflexies vindt zowel in de uitwerking van de bilaterale akkoorden als in de welomlijnde acties. Er dient een koers gevolg te worden die, de bestaande internationale verbintenissen en overeenkomsten in acht genomen, Vlaanderen ten goede komt.

De wereld kan alvast onderverdeeld worden in een aantal „blokken“, die elk hun eigen gewicht hebben. De Vlaamse Gemeenschap moet in wezen een gecoördineerde inspanning leveren op prioriteiten die — binnen deze blokken — gelegd worden. Een parallelle inspanning en gecoördineerde actie in een aantal domeinen naar deze prioriteiten toe is een rationele en effectieve strategie. Het is in dit opzicht dan ook van belang dat alle administraties van de Vlaamse Gemeenschap zich aan de vooropgestelde prioriteiten houden. Dit wil evenwel niet zeggen dat zij binnen deze prioriteiten hun eigen doelgroepen niet kunnen vaststellen.

Naar welke landen moeten onze aandacht en inspanningen dan wel bij voorkeur gaan ?

In de reeds eerder genoemde resolutie Suyckerbuyk lezen wij in verband met het beleid van de Vlaamse Gemeenschap inzake de internationale culturele samenwerking :

„dat, wat de geografische oriëntaties van het beleid betreft..., rekening houdend met taaiverwantschap, historische banden of ontwikkelingssamenwerking, de volgende prioriteiten moeten gelden :

- a) de samenwerking met de andere gemeenschappen in België ;
- b) de samenwerking en de integratie met Nederland, zowel in het kader van de Nederlandse Taalunie, als in het kader van het in 1946 gesloten Cultureel Akkoord ;
- c) de samenwerking met de andere buurlanden. Hierbij aansluitend dient bijzondere aandacht te gaan naar de culturele problematiek van Frans-Vlaanderen ;
- d) de samenwerking met de andere EG-landen ;
- e) de samenwerking met andere landen."

Ad a

Reeds in 1985 kwam er een samenwerkingsakkoord tot stand tussen de Vlaamse Gemeenschap

en de Duitstalige Gemeenschap. Thans wordt de laatste hand gelegd aan een samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Franse gemeenschap.

Ad b, c en d

Voor wat Nederland en de andere EG-landen betreft, lijkt het erop dat de formule van het Cultureel Akkoord voorbijgestreefd is of althans moet gezien worden in een meer algemeen kader van samenwerking op een groeiend aantal terreinen. Deze samenwerking wordt ondersteund door grootse Europese programma's, die in belangrijke mate op onderwijs en in mindere mate op cultuur betrekking hebben. Voor Nederland komt hier nog de werking binnen het kader van de Nederlandse Taalunie bij.

Ad e

Als wij de continenten overlopen, kunnen wij alvast volgende vaststellingen doen m.b.t.

1. EUROPA

1.1. De Culturele akkoorden met de landen van Oost- en Centraal Europa waren tot nu toe het kader van een vrij stroef, maar toch regelmatig cultureel verkeer. In de toekomst lijkt het ons aangewezen prioritaire aandacht te besteden aan de nieuwe openheid en ons ook te realiseren dat de culturele uitwisseling ook buiten deze wel omliggende en dus beperkende samenwerkingsprogramma's dient te worden bevorderd.

Alvast worden door de recente ontwikkelingen in de Oostbloklanden en in de Sovjetunie van de Vlaamse Gemeenschap snelle en alerte acties verwacht, die op de — vrij onverwachte — vrijgekomen kansen zouden moeten kunnen inspelen.

1.2. De Scandinavische landen verdienen eveneens onze aandacht, niet alleen omwille van de economische samenwerkingsmogelijkheden, maar vooral omdat zij in sociaal opzicht interessant zijn voor Europa.

2. AFRIKA

Het continent Afrika is op dit ogenblik het armste continent. Niettegenstaande de economische mogelijkheden van de meeste Afrikaanse Staten, zijn de meeste landen in de eerste plaats aangewezen op ontwikkelingshulp. Afrika kan in 4 regio's opgedeeld worden, namelijk Noord-Afrika, Zwart-Afrika, Zaïre en Zuidelijk Afrika.

2.1. De Vlaamse Gemeenschap dient haar krachten te richten naar Noord-Afrika, en meer bepaald naar de Magreb-landen. Veel migranten in ons land zijn afkomstig uit Marokko, Algerië en — in weliswaar mindere mate — Tunesië. Ook Egypte, als politiek tegenwicht van Israël en als actieve partner van de Arabische landen, verdient de aandacht.

2.2. Zaïre, samen met Rwanda en Burundi, is om evidente historische redenen een belangrijk gegeven in onze buitenlandpolitiek.

2.3. Het is evident dat de landen van Zwart Afrika vanuit humanitair oogpunt onze aandacht en hulp verdienen, maar wij kunnen hen niet tot de prioriteiten rekenen.

2.4. Het apartheidsbeleid in Zuid-Afrika heeft ertoe geleid dat het Cultureel Akkoord met Zuid-Afrika werd opgeschort. Het recente beleid dat erop gericht is deze apartheid af te bouwen roept de hoop op dat wij bij een verder doorzetten van dit beleid opnieuw intense contacten zullen kunnen ontwikkelen met een toonaangevend land, dat nauw verwant is met onze taal en cultuur.

3. AMERIKA

3.1. Wat Noord-Amerika betreft, zijn de USA en Canada de traditionele partners van de EG-landen. Veel van onze landgenoten zijn naar de USA of Canada uitgeweken. Het staat buiten kijf dat zij een absolute prioriteit vormen voor het beleid van de Vlaamse Gemeenschap.

3.2. De situatie is in vele landen van Midden- en Zuid-Amerika vrij onstabiel. Dat maakt dat die landen in deze regio vooralsnog niet tot de prioriteiten kunnen gerekend worden. In de mate dat ook daar de democratisering zich doorzet en een nieuwe stabiliteit ontstaat, kan een samenwerking met de landen in deze regio worden overwogen. De Nederlandse Antillen en Suriname nemen omwille van de verwantschap met onze taal een bijzondere plaats bij ons in.

4. AZIË

4.1. Het Nabije Oosten wordt overschaduwd door oorlogs- en conflictsituaties. Er dient daarenboven steeds meer rekening gehouden te worden met de opmars van de Islam (dit geldt trouwens ook voor een deel van Afrika). Prioritair zijn hier Turkije, dat de brug tussen Europa en Azië vormt en reeds voor de EG gekozen heeft, de OPEC-landen — en dit zowel in Azië, Afrika als Midden-Amerika — om voor de hand liggende economische redenen, en Israël.

4.2. In het Indisch subcontinent kunnen een deel van de armste landen ter wereld gesitueerd worden (Bangladesh, Bhutan). De terugtrekking van de Sovjettroepen uit Afghanistan zal de rust in dit gebied nog niet verzekeren. India met zijn groot cultureel verleden en grote mogelijkheden verdient een prioritaire behandeling.

4.3. De landen van het Indonesische subcontinent hebben te kampen met interne moeilijkheden,

waardoor een groot deel van hun aantrekkingskracht voor het buitenland verloren gaat. Met enige voorzichtigheid kan Indonesië als mogelijke opening naar het continent toe én omwille van culturele banden (het Nederlands neemt er nog steeds een zekere plaats in) als belangrijk vooropgezet worden. Dit onderstelt dan wel dat ook vanuit Indonesië de wil om met de Vlaamse Gemeenschap samen te werken, getoond wordt.

4.4. Na de Vietnamese oorlog is de rust nog steeds niet teruggekeerd in het Indonesische Subcontinent.

4.5. In het verre Oosten is Japan, als de industriële grootmacht bij uitstek, uiteraard prioritair.

4.6. Als gevolg van de gebeurtenissen van mei-juni 1989 op het „Plein van de Hemelse Vrede" besliste de Vlaamse Regering niet langer officieel aanwezig te zijn in de Chinese Volksrepubliek, tot een verandering in de situatie kan waargenomen worden.

4.7. Er dient eveneens aandacht besteed te worden aan de „4 slapende tijgers" : Zuid Korea, Singapore, Hong Kong en Taiwan, met dien verstande dat Vlaanderen zich aan de nationale politiek t.a.v. Taiwan dient te houden.

5. OCEANIE

Oceanië kan opgesplitst worden in Australië, Nieuw-Zeeland en de landen van het Zuiden van de Pacific. Hier dient Australië of althans zijn deelstaten prioritair gesteld te worden.

Met diverse van deze landen heeft de Vlaamse Gemeenschap in elk geval bijzondere bindingen

— omwille van de taal : bv. de Nederlandse Antillen, Suriname

— om sociale redenen : bv. Magreb-landen

— omwille van het relatief nabuurschap binnen Europa : bv. Finland, Noorwegen, Oostenrijk, Zweden

— om politieke redenen : bv. Oostbloklanden die het democratiseringsproces hebben ingezet

— om economische redenen : bv. landen met belangrijke aanwezigheid van Vlaamse emigranten zoals Argentinië, Brazilië, Mexico, Canada, al is die aanwezigheid niet de enige noch de meest doorslaggevende factor.

Aan elk van deze criteria gaat nog een ander criterium vooraf, nl. dat enkel met democratische regimes wordt onderhandeld en dat bij het afsluiten van een akkoord dit gebeurt in termen die het politiek misbruiken van een Cultureel Akkoord moeten vermijden. Deze houding heeft er alvast toe geleid dat de Vlaamse Gemeenschap het Cultureel Akkoord met Zuid-Afrika heeft opgeschort terwijl de Culturele Akkoorden met China en Iran op non-actief werden gesteld. Overigens zullen alle

initiatieven steeds weer moeten getoetst worden op hun relevantie voor onderwijs en cultuur en op hun effectiviteit.

Voor elk van de bestaande Culturele Akkoorden kan op basis van deze criteria nagegaan worden tot welke categorie ze kunnen gerekend worden.

Wat het afsluiten van nieuwe Culturele Akkoorden betreft zal moeten worden nagegaan of men de formule van het klassieke Culturele Akkoord — dit gebeurde tot op heden in een nationale context — verkiest dan wel of voorrang wordt gegeven aan samenwerking met gelijkaardige partners in het buitenland (bv. deelstaten in BRD, Canada, enz.)

Voor wat bv. het Cultureel Akkoord met Canada betreft, is een omgekeerde evolutie ingezet door de invulling van het Cultureel Akkoord met Canada/Quebec op te nemen in een algemeen samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en Quebec.

De Vlaamse Gemeenschap besliste vorig jaar om verkennende besprekingen te starten gericht op het afsluiten van een Entente met Australië. Doel daarvan is het creëren van een bilateraal kader waarin de uitwisselingen op cultureel en onderwijsgebied aan bod kunnen komen alsmede de samenwerking op alle domeinen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap bevoegd is. De Vlaamse Executieve besliste eveneens na te gaan in welke mate specifieke samenwerkingsbanden kunnen worden tot stand gebracht met de Australische deelstaten.

Hier kan ook verwezen worden naar de notulen van het Ministerieel Comité voor Externe Betrekkingen dat op zijn bijeenkomst van 20/07/89 (punt 7) vroeg een inventaris voor te bereiden van landen en regio's, die prioritair in aanmerking komen voor samenwerking met de Vlaamse Gemeenschap. Uit het voorgaande is duidelijk dat de Culturele Akkoorden moeten kaderen in het globaal extern beleid van de Vlaamse Gemeenschap.

3. PROCEDURE

In de procedure moeten wij 3 fasen onderkennen :

1. de voorbereiding binnen de Vlaamse Gemeenschap
2. de wijze waarop de besprekingen met de partners worden gevoerd
3. de uitvoering en opvolging

3.1. De voorbereiding

Degene die met de onderhandelingen is belast — in casu het Commissariaat-generaal voor Internationale Samenwerking (CGIS) — dient van bij de aanvang bij de voorbereiding te worden betrokken.

De voorbereiding zelf doorloopt 2 fasen :

- het contact met de gebruikers (a)
- het overleg tussen alle betrokken diensten (b).

ad a

De administratie moet zoveel mogelijk op de hoogte zijn van de interesse en de mogelijkheden bij de „gebruikers" (bv. de universiteiten) bij de opmaak van een werkprogramma. Zij moet dan ook tijdig en in alle openheid bij het uittekenen van de krachtlijnen én bij de concrete invulling van het beleid op het vlak van de Culturele Akkoorden de mogelijkheden en de belangstelling bij de gebruikers verkennen.

De onderwijsinspectie die bij de voorbereiding betrokken wordt, dient zeer concreet voorgelicht te worden over wat desbetreffend van haar wordt verwacht, opdat zij voorstellen zou kunnen formuleren die werkelijk leerrijk zijn en waarbij men tevens ervaringen kan uitwisselen en nieuwe ideeën opdoen met betrekking tot het land waarmee het akkoord werd afgesloten.

Wij moeten in het raam van de Culturele Akkoorden absoluut ons aandeel verdedigen, maar hiervoor moeten we ook alles in het werk stellen om degelijke voorstellen naar voor te brengen.

adb

De procedures volgens dewelke al de instanties (de Vlaamse Gemeenschap met o.m. de dienst Wetenschapsbeleid en Technologie en Externe Betrekkingen bij de Secretaris-generaal, de respectievelijke Administraties en Besturen, de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, het hoger niet-universitair onderwijs, het kunstonderwijs, de Belgische ambassades en consulaten in het buitenland, enz.) die betrokken zijn bij het tot stand komen en uitvoeren van de Culturele Akkoorden samenwerken moeten duidelijk uitgetekend en dan ook gerespecteerd worden.

3.2. De onderhandelingen

Wil men de onderhandelingen tot een goed einde brengen dan moet er eenheid (a) en deskundigheid (b) in de aanpak zijn. De huidige opsplitsing van de procedure tussen de bevoegde administratie, de diensten van de Secretaris-generaal en het Commissariaat voor Internationale Betrekkingen bevordert dit zeker niet.

ad a

Inhoud en beleid moeten van elkaar onderscheiden blijven en waar het CGIS instaat voor een vlotte organisatie van het voorbereidend overleg moeten de betrokken departementen hun volle verantwoordelijkheid kunnen blijven nemen voor de inhoudelijke invulling van de werkprogramma's en voor de samenstelling en werking van de Vaste Gemengde Commissies. Dit betekent concreet dat de onderhandelingen moeten gevoerd worden door één instantie, nl. het CGIS, dat wordt bijgestaan door één verantwoordelijke vanuit onderwijs en één verantwoordelijke vanuit cultuur.

adb

Om een degelijke culturele samenwerking tot stand te brengen, is het essentieel dat de ambtenaren die

de samenwerkingsprogramma's onderhandelen een voldoende kennis hebben van de cultuur en van de situatie in het partnerland, zodat zij realistische voorstellen kunnen formuleren. Dit is niet altijd het geval. De verantwoordelijken vanuit onderwijs en vanuit cultuur die aan de vergaderingen van de Vaste Gemengde Commissies deelnemen, dienen

— voldoende op de hoogte te zijn van de inhoud en de draagwijdte van de voorstellen geformuleerd door de sectoren die zij vertegenwoordigen

— en over de mogelijkheid te beschikken ter plekke te kunnen inspelen op de voorstellen van de buitenlandse partner.

Deze kennis, is de beste garantie om verantwoorde acties te voeren, die zowel het zendend land als het ontvangend land cultureel dienen.

Vertrekkend van deze kennis zullen de projecten naar inhoud en vorm passend zijn en financieel binnen de aangegeven perken blijven.

De kwaliteit van de invulling, en derhalve van de uitwisselingen zal verbeteren naarmate de onderhandelaars, nauwer betrokken zijn bij het concreet cultureel leven in de partnerlanden.

Belangrijk is bovendien dat de delegatie, zowel inhoudelijk als budgettair, enige marge van onderhandelingen wordt toegezegd om tijdens de vergadering zelf late voorstellen van de tegenpartij of van de eigen achterban al dan niet in het werkprogramma op te nemen of te wijzigen.

3.3. Uitvoering en opvolging

Bij de uitvoering en opvolging moet de doorstroming tussen de betrokken administraties vereenvoudigd worden, zij moet vlot verlopen en er moet een samenwerking worden bereikt welke de inhoudelijke bevoegdheid beter laat inspelen op de permanente contacten met het buitenland.

Dit houdt o.m. in dat de ambtenaren binnen de administratie volgens een duidelijke taakverdeling de Culturele Akkoorden continu moeten opvolgen. Dit geldt niet alleen voor de uitvoeringsprogramma's doch eveneens voor de vertegenwoordiging-

Bovendien moet de wijze waarop door de Administratie uitvoering wordt gegeven aan de Culturele Akkoorden vanaf het eerste jaar van het werkprogramma beter kunnen opgevolgd worden. Zo kan een continuïteit in de culturele belangstelling worden verzekerd en een accumulatie in het laatste jaar voorkomen.

In dit verband zou het nuttig zijn om intern de langer lopende samenwerkingsprogramma's halverwege te evalueren. Ook een jaarlijks verslag van de stand van zaken m.b.t. de uitvoering van de culturele akkoorden kan bijdragen tot een systematische opvolging en bijsturing.

4. DE FINANCIERING

M.b.t. de financiering van de Culturele Akkoorden

en haar inschrijving in de begroting stellen zich enkele problemen.

De financiële middelen zijn beperkt. Op dit ogenblik heeft de Vlaamse Gemeenschap een bedrag van ± 100 miljoen BF ter beschikking, waarvan 44 miljoen BF voor het luik „onderwijs". Het hoeft geen betoog dat met een dergelijk bedrag de resultaten die men kan verwachten niet mogen worden overschat.

Wij moeten hierbij ook opmerken dat de beursbijdragen sinds 1985 niet meer werden aangepast aan de levensduurte. Een automatische jaarlijkse indexering van de beursbedragen, zoals voorzien in het ontwerp van de Franse Gemeenschapsexecutieve lijkt mij evenwel niet aangewezen. De inflatie die wij kennen is nl. relatief laag en het gaat om bedragen voor studiebeurzen en niet om vergoedingen voor werkprestaties. Het vaststellen van bedragen per soort beurs is naar mijn mening duidelijker voor buitenlandse studenten dan het werken met indexformules.

Het bepalen van duidelijke prioriteiten voor de Culturele Akkoorden kan er alvast toe bijdragen dat de financiële consequenties de mogelijkheden van de Vlaamse Gemeenschap niet overtreffen.

5. NEDERLANDSE TAALUNIE (NTU)

Het Taalunieverdrag is een bijzonder cultureel akkoord. Door dit verdrag hebben Nederland en de Vlaamse Gemeenschap hun souvereiniteit op een

aantal terreinen die te maken hebben met taal en letteren afgestaan aan een supranationale instelling.

Waar wij het Cultureel Akkoord met Nederland in relatie tot de werking van de Taalunie zien, moeten wij vaststellen dat bij de uitwerking van de samenwerkingsprogramma's ofwel geen rekening gehouden wordt met het bestaan van de NTU, ofwel worden mogelijkheden die als aanvulling op de NTU kunnen worden gebruikt onder het mom van het bestaan van de NTU, onbenut gelaten.

Het Cultureel Akkoord met Nederland zou in functie van het bestaan van de NTU opnieuw moeten worden bekeken.

Besluit

De werkprogramma's, opgesteld tussen de Vlaamse Gemeenschap en de buitenlandse partners in het kader van de Culturele Akkoorden, kunnen mits een accurate voorbereiding, opvolging en uitvoering ervan, een belangrijke basis vormen voor onze buitenlandse culturele politiek. Dit dient evenwel niet te betekenen dat de Vlaamse Gemeenschap zich uitsluitend tot deze samenwerkingsvorm dient te beperken. De Vlaamse Gemeenschap moet ook blijven openstaan voor en inspelen op de zich voordoende mogelijkheden voor andere samenwerkingsovereenkomsten en/of mogelijkheden tot samenwerking op een ad hoe-basis.

BIJLAGE 1
DE CULTURELE AKKOORDEN

1. Algerije.
CA afgesloten in 1966.
In uitvoering.
2. Argentinië.
CA afgesloten in 1965.
In uitvoering.
3. Bondsrepubliek Duitsland.
CA afgesloten in 1956.
In uitvoering.
Opmerking : alleen de onderwijssector wordt binnen het CA actief opgevolgd.
4. Brazilië.
CA afgesloten in 1960.
In uitvoering.
Opmerking : uitwisselingen vooral op het gebied van onderwijs, met vooral vraag naar beurzen voor Vlaamse universiteiten.
5. Bulgarije.
CA afgesloten in 1967.
In uitvoering.
6. Canada.
CA afgesloten in 1967.
In uitvoering.
7. China.
CA afgesloten in 1980.
In uitvoering. Sinds 7/89 wordt de uitvoering voorlopig opgeschort.
8. Denemarken.
CA afgesloten in 1957.
In uitvoering.
9. Duitse Democratische Republiek.
CA afgesloten in 1979.
In uitvoering.
10. Egypte.
CA afgesloten in 1950.
In uitvoering.
11. Finland.
CA afgesloten in 1979.
In uitvoering.
12. Frankrijk.
CA afgesloten in 1970.
In uitvoering.
13. Griekenland.
CA afgesloten in 1954.
In uitvoering.
14. Groot-Brittannië.
CA afgesloten in 1946.
In uitvoering.
15. Hongarije.
CA afgesloten in 1965.
In uitvoering.
16. Ierland.
CA afgesloten in 1980.
In uitvoering.
17. India.
CA afgesloten in 1973.
In uitvoering.

18. Indonesië.

CA afgesloten in 1970.

Momenteel niet in uitvoering.

Opmerking : Het laatste werkprogramma dat werd afgesloten met de Vlaamse Gemeenschap, was er een voor de jaren 1984-1985. Tijdens de tweede helft van 1985 diende er opnieuw een vergadering van de Vaste Gemengde Commissie plaats te vinden, maar deze werd sindsdien door de Indonesische autoriteiten, die meer interesse hebben voor een samenwerking ad hoc, van keer op keer uitgesteld.

19. IRAN.

CA afgesloten in 1960.

Niet in uitvoering.

Opmerking : Sinds 1980 werden er de facto geen werk-programma's meer opgesteld.

20. Israël.

CA afgesloten in 1967.

In uitvoering.

21. Italië.

CA afgesloten in 1948.

In uitvoering.

22. Japan.

CA afgesloten in 1973.

In uitvoering.

Opmerking : Alleen het studiebeurzen programma is een actief en op basis van wederkerigheid werkend geheel. De andere culturele activiteiten vallen ofwel geheel ten laste van Japan ofwel van de Vlaamse Gemeenschap en dit omdat er in Japan met grote privé-instellingen als sponsors gewerkt wordt.

23. Joegoslavië.

CA afgesloten in 1957.

In uitvoering.

24. Luxemburg.

CA afgesloten in 1967.

In uitvoering.

25. Marokko.

CA afgesloten in 1975.

In uitvoering.

26. Mexico.

CA afgesloten in 1964.

In uitvoering.

27. Nederland.

CA afgesloten in 1946.

In uitvoering.

28. Nederlandse Antillen.

CA afgesloten in 1975.

In uitvoering.

29. Noorwegen.

CA afgesloten in 1948.

In uitvoering.

30. Oostenrijk.

CA afgesloten in 1952.

In uitvoering.

31. Pakistan.

CA afgesloten in 1963.

Niet in uitvoering.

Opmerking : Er werd wel een basisakkoord afgesloten, maar tot op heden werd dit niet in werkprogramma's geconcretiseerd.

32. Polen.

CA afgesloten in 1963.

In uitvoering.

33. Portugal.

CA afgesloten in 1955.

In uitvoering.

34. Roemenië.

CA afgesloten in 1963.

Niet in uitvoering.

Opmerking : Sinds 1981 werden geen werkprogramma's meer afgesloten omdat Roemenië de Gemeenschappen niet wil erkennen als onderhandelingspartner.

35. Senegal.

CA afgesloten in 1975.

In uitvoering.

36. Spanje.

CA afgesloten in 1958.

In uitvoering.

37. Suriname.

CA afgesloten in 1975.

38. Syrië.

CA afgesloten in 1980.

Niet in uitvoering.

Opmerking : Er werd wel een basisprogramma afgesloten, maar tot op heden werd dit niet in werkprogramma's geconcretiseerd.

39. Tsjechoslowakije.

CA afgesloten in 1947.

In uitvoering.

40. Tunesië.

CA afgesloten in 1962.

In uitvoering.

Turkije.

CA afgesloten in 1956.

Niet in uitvoering.

Opmerking : In het begin van de jaren 80 werd er beslist het CA met Turkije te „bevriezen” omwille van de schendingen van de mensenrechten aldaar. Later werden de betrekkingen met de Raad van Europa weer genormaliseerd, maar toen weigerde Turkije enkel met de Vlaamse Gemeenschap rond de tafel te gaan zitten (de Franse Gemeenschap wenst het werkprogramma niet te vernieuwen).

Er is een vergadering voorzien 2e trimester 1990.

42. USSR.

CA afgesloten in 1956.

In uitvoering.

43. Venezuela.

CA afgesloten in 1962.

In uitvoering.

44. Zuid-Afrika.

CA afgesloten in 1954.

Uitvoering opgeschort.

Opmerking : De Belgische Regering besloot in 1977 het CA met Zuid-Afrika op te schorten.

45. Zuid-Korea.

CA afgesloten in 1980.

In uitvoering.

BIJLAGE 2
BUDGETTAIRE RAMINGEN EN UITGAVEN
CULTURELE AKKOORDEN - SAMENWERKINGSPROGRAMMA'S
SECTOR ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

	Uitgaven 1989	Ramingen 1990
1. Algerije	34.164	1.332.000
2. Argentinië	286.000	341.000
3. Brazilië	590.406	1.672.000
4. BRD	1.629.519	3.261.000
5. Bulgarije	379.598	1.156.000
6. Canada	913.355	1.392.000
7. China	2.494.599	3.798.000
8. Denemarken	542.040	1.212.000
9. DDR	299.531	598.000
10. Egypte	1.621.590	2.194.000
11. Finland	247.708	791.000
12. Frankrijk	1.680.510	3.533.000
13. Griekenland	197.000	1.046.000
14. Hongarije	313.723	900.500
15. Ierland	301.732	744.500
16. Joegoslavië	176.174	996.000
17. Luxemburg	1.237	379.000
19. Marokko	189.797	311.000
20. Mexico	1.075.487	826.000
21. India	533.609	1.030.000
22. Israël	675.046	1.392.000
23. Italië	644.151	2.033.000
24. Japan	1.207.878	1.286.000
25. Nederland	2.881.313	3.940.000
26. Nederl. Antillen	171.760	1.656.000
27. Noorwegen	219.611	1.045.000
28. Oostenrijk	701.858	1.267.000
29. Polen	2.019.840	2.877.500
30. Portugal	974.740	1.818.500
31. Quebec	—	138.000
32. Senegal	249.616	996.000
33. Spanje	913.355	1.843.500
34. Tunesië	182.400	333.000
35. Tsjechoslovakije	958.783	1.723.000
36. Venezuela	76.091	464.000
37. Verenigd Koninkrijk	1.130.183	2.422.000
38. USSR	1.030.160	1.667.000
39. Zweden	316.950	707.000
40. Andere	6.519.588	—
Totaal:	33.045.682	(*) 55.516.000 (**) 34.697.966

(*) Wanneer alle programma's integraal worden uitgevoerd.

(**) Wanneer we uitgaan van het uitgavenpatroon van '89, verhoogt met een realistische stijging van 5 %, op jaarbasis, komen we tot een meer realistische raming voor '90 van 34.697.966 BF.

III. DE VLAAMSE VERENIGING VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN TECHNISCHE BIJSTAND (WOB)

In 1982 werd de VZW „Vlaamse Vereniging voor Opleidingsprogramma's in het Buitenland" opgericht door de Minister van Onderwijs, de Vlaamse Raad en de VZW „Vlamingen in de wereld" (VIW). Teneinde haar identiteit voor de ontwikkelingslanden te verduidelijken, werd in 1989 de naam van de VZW aangepast als „Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand". Deze aanpassing houdt geen uitbreiding in van wat de WOB vandaag reeds doet. Wel krijgen de ontwikkelingslanden hierdoor een duidelijker beeld van de objectieven en de taak van de WOB.

De WOB is een pluralistische vereniging geleid door een Algemene Vergadering en een Raad van Bestuur, waarvan het voorzitterschap wordt waargenomen door de Gemeenschapsminister van Onderwijs.

De leden van de Raad van Bestuur en van de Algemene Vergadering zijn aangeduid voor 4 jaar. Aangezien de nieuwe mandaten eerst in november '89 begonnen, lopen de mandaten van de bestuursleden normaal uit tot december 1993.

De aanduiding van de leden gebeurt in overleg met de betrokken instanties, namelijk Vlaamse Raad voor de Parlementsleden, de Vlaamse Executieve voor de aanduiding van de Gemeenschapsministers, de VIW voor haar afgevaardigden, de onderwijswereld voor haar vertegenwoordiging : de vertegenwoordigers van ARGO werden aangeduid door de ARGO ; de vertegenwoordigers van het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs werden voorgesteld door de Belgische Vereniging voor Steden en Gemeenten en door CONO, en de vertegenwoordigers voor het Vrij Gesubsidieerd Onderwijs door het Nationaal Secretariaat voor het Katholiek Onderwijs ; de VLIR stelde de vertegenwoordigers voor van de Vlaamse Universiteiten ; het VEV stelde zijn vertegenwoordiger voor. Wat de administraties betreft : onderwijs, ontwikkelingssamenwerking en het Commissariaat-generaal voor Internationale Samenwerking werden telkens de leidende ambtenaar gekozen. Dit moet bijdragen tot een betere coördinatie.

1. DOELSTELLINGEN EN REALISATIE

De WOB is opgericht met de bedoeling

1. samenwerkingsprogramma's met Derde Wereldlanden af te sluiten en hierbij leerkrachten, technici en andere deskundigen ter beschikking te stellen ;
2. het onderwijs van het Nederlands in het buitenland te bevorderen door het uitsturen van leraren Nederlands ;
3. samen te werken met het Vlaamse bedrijfsleven en hierbij jonge afgestudeerden, academici en technici van Belgische ondernemingen en internationale instellingen ter beschikking te stellen voor een „trainig on the spot" in Derde Wereldlanden.

Aldus waren er eind 1989 268 WOB-deskundigen werkzaam in een dertigtal landen :

— in het kader van de technische bijstand aan Derde Wereldlanden zijn 244 WOB-ers werkzaam in een 20-tal landen.

— Het junior-programma telt 13 jonge Vlaamse deskundigen in 10 landen, met zowel grote Vlaamse firma's als kleine KMO's.

— 9 leraren Nederlands zijn actief in Frankrijk, Marokko en Centraal Afrika (Zaire, Rwanda en Burundi) in lokale scholen, of in scholen met een Belgisch leerprogramma.

— In het kader van het eerstelijnsgezondheidsproject dat WOB voor rekening van de Vlaamse Executieve in Senegal realiseert, zijn twee dokters tewerkgesteld in een geïntegreerde projectbenadering.

2. GEOGRAFISCHE PLANIFICATIE

Elke geografische benadering van de WOB-programma's stelt het probleem van de landenkeuze. Hierbij is WOB uitgegaan van de volgende overwegingen :

— er is een concentratie van de activiteiten in prioritaire regio's en landen. Zoals ABOS zijn de WOB-programma's op dit ogenblik nog sterk geconcentreerd in Afrika (ongeveer 85 %) ;

— er wordt gestreefd naar een evenwicht tussen Engelstalige en Franstalige landenprogramma's ;

— er wordt gestreefd naar een complementariteit met de programma's van ABOS en met de bestaande Culturele Akkoorden ;

— de acties worden volwaardig uitgebouwd met een minimum van een 10 à 15 WOB-deskundigen.

De WOB-programma's lopen in volgende continenten en landen :

- Centraal-Afrika : Burundi, Rwanda en Zaire,
- Oost-Afrika : Kenya en de Seychellen,
- Zuidelijk-Afrika, waaronder de frontlijnstaten : Zambia, Zimbabwe, Malawi, Lesotho, Botswana, Swaziland,
- Noord- en West-Afrika : Marokko en Gabon,
- Zuid-Oost Azië : China, Thailand en Indonesië,
- Zuid-Amerika : Suriname, Ecuador en Colombia.

Sommige van deze regio's zijn zeer expansief. Aldus :

— Oost-Afrika : de WOB-aanwezigheid in de Seychellen blijft stabiel op 15 deskundigen. De stijging in deze regio is echter te danken aan de positieve evolutie van het programma in Kenya, waar WOB naast technische bijstand aan de lokale universiteiten, tevens een samenwerkingsakkoord

heeft afgesloten met Volksgezondheid waardoor dokters ter beschikking zullen worden gesteld van Kenya.

— Azië : ook Azië is in een stroomversnelling beland, dank zij de verdere ontwikkeling van het programma met Thailand, en het opstarten van de samenwerking met China.

— Zuid-Amerika : met een verdubbeling van het aantal VVOB-deskundigen is dit de sterkst stijgende regio. Dit is vooral te danken aan de herneming van de samenwerking met Suriname. Ecuador en Colombia daarentegen bleven stabiel.

Deze landenprogramma's worden gefinancierd met ABOS-kredieten. In het kader van een samenwerkingsovereenkomst met het ABOS heeft de W O B de mogelijkheid om aan het ABOS landenprogramma's voor te leggen. Het ABOS beslist welke VVOB-programma's in aanmerking komen voor financiering in functie van haar eigen landenprogramma's.

3. SECTORIELE PLANIFICATIE

De onderwijssector blijft de dominante sector : 3 op 4 VVOB-deskundigen staan in het onderwijs. Er is wel een duidelijke behoeftenverschuiving in de VVOB-programma's merkbaar. Op secundair niveau vergroot het belang van het technisch onderwijs ten koste van het algemeen onderwijs. Er is een groeiende behoefte aan leraren wiskunde en wetenschappen, ten koste van de leraren humane wetenschappen. Naast deze evolutie dient er ook met een aantal andere aandachtspunten rekening te worden gehouden :

— in het kader van zorg voor een betere kwalitatieve omkadering van de VVOB-deskundigen in het secundair onderwijs zal W O B in de toekomst ook de Inspectie van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en de centra voor lerarenopleiding van de Vlaamse universiteiten nauwer bij haar activiteiten betrekken. Er zal onder meer naar worden gestreefd om in de toekomst ook een Inspecteur te betrekken bij de pedagogische follow-up van de uitgestuurde leraren.

— Extra aandacht verdient ook een optimale reïntegratie van de leraren bij hun terugkeer naar België. Op dit vlak worden reeds een aantal initiatieven genomen, zoals de jaarlijkse onderwijsdag en de mogelijkheid die aan de VVOB-deskundigen wordt geboden om vervolmakingscursussen te volgen.

— In samenwerking met het Vlaams Ministerie van Onderwijs moet ook verder naar een oplossing worden gezocht voor de problemen aangaande de financiële valorisatie van de diensten gepresteerd in het W O B-kader.

— Wat algemeen de inzet van de leraren betreft, zien we dat er zich een kwalitatieve verbetering voordoet op het vlak van de integratie van de VVOB-experts in de lokale educatieve les te geven. Een volledige bereidheid om zich voor de school in te zetten wordt eveneens verwacht. Een dergelijke attitude komt alle betrokkenen ten goe-

de : zowel de leerlingen, collega's, directie en uiteindelijk ook de VVOB-expert zelf. W O B zal er dan ook bij het uitzenden van leraren sterk op toezien dat de experts daartoe voldoende zijn voorbereid.

In het licht van de hierboven vermelde gegevens kunnen we als algemeen besluit stellen dat in het secundair onderwijs meer aandacht zal worden besteed aan een kwalitatieve verbetering van de VVOB-input. Op het kwantitatieve vlak mag veel eerder een stagnatie worden verwacht.

De sector hoger onderwijs wint aan belang en maakt nu reeds meer dan 1/3 uit van de onderwijsbijstand.

Uit de aanvragen van de ontwikkelingslanden blijkt een groeiende behoefte aan VVOB-deskundigen met een universitaire opleiding : 65 % van de uitgestuurde VVOB-ers heeft op zijn minst een universitair diploma, terwijl 20 % een HOBU-opleiding heeft gevolgd.

Naar aanleiding van de positieve ervaringen met de W O B-samenwerking dienden diverse lokale universiteiten bij W O B een soms indrukwekkende lijst in van vacatures voor docentwetenschappen aan verschillende faculteiten. Het betreft hier universiteiten waar al VVOB-deskundigen ter beschikking zijn gesteld.

De Universiteit van Zambia deed aanvragen voor docenten aan de Faculteiten Veeartsenijkunde, Geneeskunde, Scheikunde enzovoort...

Verschillende Kenyanse universiteiten als de Kenyatta University, de Moi University, de Nairobi University signaleerden vooral de behoefte aan docenten voor hun departementen biochemie.

De Anton de Kom-universiteit in Suriname diende, naar aanleiding van een VLIR-W O B-ABOS-zending, een aanvraag in voor het ter beschikking stellen van een 12-tal docenten aan haar Faculteit Technologie, Maatschappijwetenschappen en Geneeskunde.

Ook Ecuadoriaanse Universiteiten leerden W O B beter kennen en universiteiten als Cuenca en Loja signaleerden een dringende behoefte aan docenten voor de Faculteiten Geneeskunde en Positieve Wetenschappen.

Recente aanvragen uit Indonesië en Thailand laten eveneens vermoeden dat de universitaire samenwerking in Z.-O.-Azië in de komende jaren een opwaartse trend zal kennen.

In verband met deze inhoudelijke accentverschuivingen en de groei van de W O B-programma's op universitair niveau, dient opgemerkt dat er reeds geruime tijd een nauwere samenwerking inzake universitaire programma's in Derde Wereldlanden bestaat tussen W O B en de VLIR.

Hierbij wordt ondermeer gestreefd naar wetenschappelijke begeleiding en omkadering en naar waarborgen omtrent het wetenschappelijk niveau van de uitgestuurde deskundigen. Bovendien wordt getracht de betrokken deskundigen in sa-

menwerking met de lokale partner relevante onderzoeksactiviteiten te laten ontwikkelen. Om deze strategie te kunnen ontwikkelen is een concentratie van de VVOB-deskundigen in enkele universiteiten en in welbepaalde domeinen noodzakelijk.

Het is te verwachten dat de wetenschappelijke inbreng van de VLIR in VVOB-samenwerkingsprogramma's 1990 structureel beter zal worden uitgebouwd en gesystematiseerd.

Ook wat de aanwezigheid van VVOB-deskundigen betreft op het niveau van HOBU dient een uitbreiding te worden nagestreefd. Het is daarom wenselijk een samenwerking op te zetten met de Vereniging van HOBU-scholen in België. (VHOLT), naar analogie van de samenwerking tussen WOB en de VLIR.

Kort samengevat kan worden gesteld dat het aandeel van de WOB-samenwerkingsprogramma's met Universiteiten en HOBU in de Derde Wereldlanden in de toekomst nog verder zal uitgroeien.

Volksgezondheid is de tweede significante sector waarin de WOB actief is. Momenteel zijn er 27 VVOB-deskundigen werkzaam in deze sector.

Vooral in de regio van Zuidelijk- en Oost-Afrika bestaat heel wat belangstelling voor een medische samenwerking met WOB. WOB zal proberen hierop in te spelen in de geest van de resultaten van het evaluatieverslag in Zambia.

Verder zal WOB proberen om de primaire gezondheidszorg te promoten alhoewel dit een projectaanpak veronderstelt, wat voor WOB een aantal bijkomende aspecten inhoudt.

In de mate dat WOB er zeker van is dat er lokaal een gepaste infrastructuur en medische uitrusting bestaat, lijkt de weg naar een vernieuwde aanpak geopend. Een groei van de WOB-samenwerking in deze sector mag dan ook worden verwacht.

Hoewel een zekere geografische concentratie is aangewezen, zal de WOB tevens een bepaalde sectoriële diversificatie van haar activiteiten (met ondermeer landbouw, openbare werken, ...) nastreven. WOB prospecteert nog te weinig naar samenwerkingsmogelijkheden in de landbouwsector alhoewel er in de Derde Wereldlanden toch een grote behoefte aan hoog gekwalificeerde landbouwdeskundigen bestaat.

Wat de WOB-samenwerking in de agrarische sector met Zambia betreft, kan worden gestreefd naar het integreren van VVOB-deskundigen in ABOS-projecten. Deze samenwerking heeft reeds in 1989 een vastere vorm aangenomen. Op basis van deze eerste ervaring dient echter een evaluatie te worden gemaakt. Een verhoogde doeltreffendheid en een betere professionele aanpak zijn objectieven voor 1990.

Kortom, de WOB-activiteiten in de landbouwsector staan nog maar in hun kinderschoenen. Gelet op de grote behoeften ligt hier de uitdaging om via een extra inspanning de samenwerking in deze sector kwalitatief te verbeteren en in de verschillende landen waar WOB samenwerkingsprogramma's heeft, uit te breiden.

4. PROGRAMMA-AANPAK VERSUS PROJECTAANPAK

De WOB bezit zeker de technologie om projecten te realiseren. Dit blijkt onder meer bij de uitvoering van een medisch project in Senegal. In de mate dat WOB zich voortaan wil profileren als het officiële ontwikkelingsorgaan van de Vlaamse Executieve worden aangepaste criteria vooropgesteld.

Een projectaanpak veronderstelt uiteraard een grondige voorstudie in samenspraak met de betrokken partijen.

Volgende factoren kunnen hierbij bepalend zijn :

- onze prioriteiten met betrekking tot landen en regio's (ontwikkelingsniveau) en de sectoren (aard van behoeften) ;
- het politiek klimaat van het land ;
- de situering binnen de WOB-activiteiten (diversificatie versus concentratie) ;
- de samenwerkingsmodaliteiten ;
- de Belgische verbondenheid/aanwezigheid (cfr. Centraal Afrika) ;
- de prioriteiten vooropgesteld door de Vlaamse Executieve.

Nadat de criteria zijn vastgelegd, wordt elke nieuwe aanvraag hieraan getoetst op basis van een schematisch opgestelde vragenlijst. In een tweede fase moet een prospectiezending bepalen of er kan gestart worden met het nieuwe initiatief.

Ook het ABOS denkt eraan meer en meer op de WOB een beroep te doen voor de uitvoering van sommige projecten.

5. ONDERWIJS NEDERLANDS

Het tweede samenwerkingsluik van de WOB betreft het ter beschikking stellen van leraren Nederlands of leraren voor Nederlandstalig onderwijs in het buitenland. Op dit ogenblik stelt de WOB een drietal leraren Nederlands ter beschikking van scholen in Frankrijk en zes anderen onderwijzen Nederlands in de Belgische Scholen in Centraal-Afrika. In Marokko is nog 1 leraar ingeschakeld in het Nederlandstalig avondonderwijs voor sociale promotie.

Dit luik heeft een trage, zij het gestadige groei gekend. Toch is deze actie nog onvoldoende ontwikkeld, omdat het grootste actieterrein in het buitenland, namelijk de Nederlandstalige afdelingen van de Belgische scholen in Centraal Afrika niet tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap behoort.

In het verleden werd op vraag van de bevoegde Minister voor Ontwikkelingssamenwerking een studie gemaakt van de gevolgen van een eventuele overheveling van deze scholen naar Onderwijs, uiteraard met behoud van de hieraanverbonden kre-

dieten op de begroting ontwikkelingssamenwerking.

Deze overdracht kan gepaard gaan met een splitting van bestaande instellingen in autonome Nederlandse afdelingen. Deze scholen kunnen dan beschouwd worden als gesubsidieerd onderwijs, en dit in een structuur waarbij de WOB de taken van het Algemeen Bestuur voor de Ontwikkelingssamenwerking kan overnemen voor alle aspecten van de administratie, en de personeelsaanwervingen voor deze scholen.

De pedagogische begeleiding van deze Vlaamse scholen in Centraal Afrika zou dan gebeuren in samenwerking met het bestaande inspectiecorps van het Vlaamse Gemeenschapsministerie van Onderwijs.

De mogelijkheden tot uitbreiding van het programma Nederlands zijn dus beperkt, gezien ze afhankelijk zijn van de aanwezigheid van concentraties van Vlamingen in het buitenland. WOB wenst dit initiatief alleszins verder te zetten daar het kadert in de uitstraling van de Vlaamse cultuur in de wereld.

Zowel het Lycée International van St.-Germain-en-Laye als dat van Ferney-Voltaire deden een aanvraag tot het bekomen van een bijkomende docent Nederlands voor hun respectievelijke Nederlands-talige afdeling.

Daarnaast werd beslist om een bijkomende leraar Nederlands ter beschikking te stellen van de onderwijsgemeenschap in Baillioeil. Het wordt een experiment dat een sterke gelijkenis zal vertonen met het bicultureel onderwijs aan de „Ecole Pasteur” te Wervicq-Sud.

Er mag worden verwacht dat in het kader van de voorziene afbouw van het VVOB-programma in Marokko, ook zal worden gestopt met het onderwijs van het Nederlands.

6. PERSONEELSBELEID

De VVOB-deskundigen die ter beschikking gesteld worden van de Derde Wereldlanden worden geselecteerd volgens objectieve criteria. Daartoe gaat de WOB als volgt tewerk :

- het profiel dat gevraagd wordt door Derde Wereldland wordt uitgetekend ;
- de WOB verspreidt een oproep tot kandidaten ;
- De WOB organiseert een informatiedag voor de kandidaten ;
- de selectie van de kandidaten gebeurt in functie van de gevraagde opleiding en ervaring na taaltoets en interview door een onafhankelijk selectiecomité, dat samengesteld is uit leden van de Raad van Bestuur en externe experts. Een staf lid van de WOB staat in voor het secretariaat van dit selectiecomité ;
- de uiteindelijke beslissing met betrekking tot de te weerhouden kandidaten gebeurt door het Derde Wereldland.

Het korps van VVOB-deskundigen is samengesteld uit 56 % afgestudeerden uit het Vrij Onderwijs, terwijl 44 % afgestudeerden in het Rijks-, thans Gemeenschapsonderwijs en het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs.

De VVOB-deskundigen die in het kader van een Derde Wereldprogramma worden uitgestuurd, hebben een arbeidscontract met de overheid van het land waarvoor ze tewerkgesteld zijn. Met de WOB ondertekenen ze een overeenkomst die hun bepaalde voordelen waarborgt. De WOB beperkt de looptijd van de WOB-overeenkomsten tot 6 jaar. Op dit ogenblik heeft de WOB evenwel geen mogelijkheid om de uitgestuurde VVOB-deskundigen een integratie te waarborgen bij hun terugkeer naar België. Ook wordt hun ervaring in het WOB-kader niet financieel gevaloriseerd bij hun tewerkstelling in de openbare sector in België. Hiervoor dient een oplossing te worden gezocht in overleg met de Vlaamse Gemeenschap.

Door de staatshervorming krijgt Vlaanderen evenwel de gelegenheid om een eigen personeelsfilosofie te ontwikkelen. In deze constellatie kan Vlaanderen een bijzondere aandacht geven aan deze Vlamingen die zich jaren ten dienste gesteld hebben van onze Gemeenschap dikwijls in een aantal Derde Wereldlanden waar de werkomstandigheden het moeilijkst zijn. De Vlaamse Executieve en de Vlaamse Raad kunnen onder meer maatregelen nemen die integratiebevorderend zijn, en die een juiste financiële waardering inhouden van de prestaties van de VVOB-deskundigen in Derde Wereldlanden. Ook in het Vlaanderen van morgen mogen we de sociale dimensie voor de deskundigen die door de WOB naar de Derde Wereld uitgestuurd werden, niet vergeten.

Het personeelsbeleid heeft nog een ander uitzicht, namelijk dat van de vorming en de begeleiding van de eigen deskundigen.

WOB wil de kwalitatieve uitbouw van de professionele omkadering van de deskundigen realiseren door een driesporenbeleid :

1. De wetenschappelijke omkadering van de VVOB-deskundigen die in het kader van de samenwerking met lokale universiteiten werken, zal worden opgebouwd rond drie peilers, namelijk
 - een betere voorbereiding van de programma's door een oordeelkundige identificatie van de gevraagde specialistische kennis en een meer uitvoerige briefing van de uitgestuurde deskundigen ;
 - een wetenschappelijke en technische begeleiding door het aanduiden van een wetenschappelijke coördinator, die ook instaat voor de evaluatie van het programma ;
 - de nodige nazorg ten behoeve van de VVOB-deskundigen door meer aandacht te besteden aan de permanente bijscholing van de VVOB-deskundigen.
2. Didactische begeleiding van de leraren secundair en technisch onderwijs met omkadering door de Inspectie van het Vlaamse Ministerie van Onderwijs.

3. Optimaliseren van de technische know-how in de andere domeinen door te voorzien in een technisch advies door een op te richten adviesgroep van individuele specialisten.

We verwachten dat deze omkaderingsbehoeften goed kunnen worden ingevuld.

HOOFDSTUK III

DE MULTILATERALE SAMENWERKING

I. DE DEELNAME AAN EN DE VOORBEREIDING VAN INTERNATIONALE ORGANISATIES EN PROJECTEN

1. De vertegenwoordiging van het onderwijs op het internationale forum

De vertegenwoordiging van de Gemeenschappen en de Gewesten is een moeilijk probleem.

Internationale organisaties erkennen namelijk slechts lidstaten, geen regio's of deelstaten.

Deze situatie is niet specifiek voor België. De BRD, Groot-Brittannië en Spanje hebben gelijkaardige problemen, maar bij hen is internationaal slechts één Minister bevoegd voor onderwijs. In ons land zijn er 4 Ministers bevoegd voor onderwijs.

Voor de Vlaamse Gemeenschap werd de gedragscode met betrekking tot de vertegenwoordiging van de Gemeenschappen in internationale en multilaterale organisaties bij het besluit van de Vlaamse Executieve van 28 juli 1989 vastgelegd. Zij regelt onder meer de inhoudelijke standpuntbepaling en de samenstelling van de delegaties. Met betrekking tot de inhoudelijke standpuntbepaling wordt de procedure beschreven voor de :

— de concertatie binnen elke Gemeenschap ;

— de concertatie tussen de gemeenschappen onderling ;

— de concertatie en informatie ten aanzien van het Departement Buitenlandse Zaken, de nationale departementen en de internationale organisaties.

In functie hiervan lijkt het mij nuttig en zelfs nodig een permanente conferentie van de Gemeenschapsministers van Onderwijs op te zetten. Deze conferentie dient maandelijks bijeen te komen om de internationale onderwijsproblematiek te bespreken en standpunten te bepalen.

Deze conferentie kan voorbereid en begeleid worden door een permanente commissie van verantwoordelijke kabinetsleden en ambtenaren.

Gezien onderwijs exclusief een gemeenschapsmaterie is, worden de standpunten uitsluitend bepaald op het niveau van de Gemeenschappen. Dit sluit niet uit dat wordt deelgenomen aan de coördinatievergaderingen, die doorgaan op het Ministerie van Buitenlandse Zaken in voorbereiding van formele en informele Raden van de EG-onderwijsministers en in functie van het opvolgen van Europese richt-

lijnen en het beslechten van geschillen tussen de EG en België met betrekking tot thema's als de Europese Scholen, de toegang tot het hoger onderwijs, de gelijkwaardigheid van de diploma's, enzovoort.

Met betrekking tot de samenstelling van de delegaties wordt tussen de Gemeenschapsministers van Onderwijs een beurtrol toegepast, waarbij het voorzitterschap zesmaandelijks wisselt. Er is evenwel nog geen consensus met betrekking tot de mate waarin de Duitstalige Gemeenschapsminister hierbij aan bod zal komen.

2. De voorbereiding en opvolging van de internationale betrekkingen

Op het departementeel niveau bestaat nu :

— in de Administratie Onderwijs en Permanente Vorming — Bestuur voor Onderwijs en Beroepsvorming — van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap een „cel" Internationale Samenwerking Onderwijs (15 personeelsleden, gevestigd Kunstlaan 43, 1040 Brussel). Deze cel administreert vooral het onderwijsluik van de Culturele Akkoorden, de kredieten bestemd voor uitwisselingen en conferenties buiten akkoord, het Erasmus-en het Lingua-programma en de zendingsdossiers voor deze activiteiten ;

— in het Secretariaat-generaal van het Ministerie van Onderwijs een „cel" Internationale Betrekkingen (3 personeelsleden), met als opdracht de internationale betrekkingen van het departement te coördineren, de diverse vertegenwoordigingen samen te stellen en de zendingen van ambtenaren en leraren administratief voor te bereiden en op te volgen. Deze recent opgerichte cel heeft reeds uitstekend werk verricht in verband met de coördinatie van de internationale betrekkingen van het departement.

Sommige besturen hebben ook eigen kredieten voor zendingen of krijgen opdrachten om in hun werksfeer zendingsdelegaties samen te stellen en er de kosten van te dragen.

Naast deze instanties zijn een aantal steunpunten van Europese en internationale netwerken in de besturen van het departement ingebouwd en vervullen ambtenaren en inspectiediensten permanente en occasionele vertegenwoordigingen.

Tegelijk met de integratie van de Administratie Onderwijs en Permanente Vorming in het Vlaams Ministerie van Onderwijs moet met het oog op een betere coördinatie van het extern beleid de Cel Internationale Betrekkingen beter worden uitgebouwd. Zij moet begrepen worden als een horizontaal bestuur onder de directe bevoegdheid van de Secretaris-generaal. Het doorsnijdt de pedagogische besturen — dit zijn de zogenaamde verticale besturen — zal verantwoordelijk zijn voor het uittekenen van de te volgen strategie en de algemene coördinatie van het departement.

M.i.b. zal deze cel

— de coördinatie waarnemen van de werkzaamheden in verband met de internationale betrekkingen ;

— toezien op de uitvoering van de prioriteiten die zijn vastgelegd met betrekking tot de deelname aan internationale organisaties en projecten.

Het onderwijsdepartement moet zich namelijk beperken tot de participatie aan de internationale initiatieven die kunnen bijdragen tot een verbetering van het eigen onderwijsbeleid en -systeem of waaraan de Vlaamse Gemeenschap zelf een waardevolle bijdrage kan leveren. Zo moet er de komende jaren absolute voorkeur worden gegeven aan de Europese samenwerking ;

een actieve prospectie doorvoeren van de materiële en ideële mogelijkheden die internationale organisaties bieden inzake onderwijs ;

— instaan voor een goede voorbereiding en ondersteuning van onze vertegenwoordiging en voor een continue openvolging ervan. Een goede doorstroming van informatie van en naar alle betrokken personen en diensten zijn noodzakelijk ;

— de coördinatie en administratie van de zendingen.

De leden van deze internationale cel voeren geen inhoudelijke vertegenwoordigingen uit. De permanente vertegenwoordigingen worden voorbehouden

aan de ambtenaren uit de functionele besturen, de inspectie, leerkrachten en andere deskundigen uit de netten.

Alvast werd in het departement een adviesgroep Internationale Betrekkingen opgericht, om deze cel te adviseren en te begeleiden. De secretaris-generaal, verantwoordelijke ambtenaren van de cel, de permanente vertegenwoordigers en één ambtenaar-generaal uit elk bestuur maken hier deel van uit.

Verder stelt zich de vraag naar de situering van de Vlaamse steunpunten van internationale acties. Het lijkt mij aangewezen deze administratieve bureaus onder te brengen in de bovenbeschreven cel, behalve voor deze activiteiten die personeel of inhoudelijk sterk gebonden zijn aan een bestuur. Zo hoort het Lingua-bureau thuis in de internationale cel, maar het Erasmus-bureau, het Comett-informatiebureau, Naric, Euridice, Euriclee, Eudised passen beter in de besturen Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek en in de Gemeenschappelijke Diensten.

Speciale aandacht moet besteed worden aan onze vertegenwoordiging in het EG-onderwijscomité.

3. De Internationale Betrekkingen in de Onderwijsbegroting van de Vlaamse Gemeenschap 1990

Artikel	Tekst	Begroting 1990			Begroting 1989
		NGK	GVK	GOK	
Sectie 26					
334326	Toelagen voor de financiering van beurzen en aanverwante kosten in het Belgisch Historisch Instituut te Rome, de Franse school te Athene en de navorsingsstations in het buitenland.	1,8	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 54, Art. 33.13
010326	Initiatieven voor samenwerking aan wetenschappelijke programma's, zowel op nationaal als op internationaal vlak, waarin begrepen het raamprogramma voor R & D-activiteiten van de Europese Gemeenschap.	0,0	13,0	13,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 01, Art. 19.01
013126	Uitgaven voor personeel en werking ingevolge de deelneming van België aan internationale activiteiten in verband met wetenschapsbeleid.	2,5	0,0	0,0	GOB Titel I, Sectie 52, Art. 01.06
014226	Permanente deelneming door het seminarie en laboratorium voor didaktiek van de Rijksuniversiteit te Gent aan de programma's van de International Association for the Evolution of Educational Achievement	5,1	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 54, Art. 01.15

Artikel	Tekst	Begroting 1990			Begroting 1989
		NGK	GVK	GOK	
332235	Toelagen voor reisbeurzen en andere verbintenissen binnen culturele akkoorden (overdracht naar het Fonds voor Onderwijs en Vorming, art. 60.01.35, Sectie 35, Afdeling II).	44,0	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 30, Art. 33.10
332335	Beurzen in het kader van de Europese samenwerkingsprogramma's (overdracht naar het Fonds voor Onderwijs en Vorming, art. 60.01.35 A, Sectie 35, Afdeling II).	21,9	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 30, Art. 33.11
341235	Bijdrage aan het Europees Fonds voor de Jeugd (zetel te Straatsburg).	1,4	0,0	0,0	GCB Titel I, Sectie 52, Art. 34.12
012035	Internationale projecten.	2,0	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 64, Art. 01.21
019135	Allerhande uitgaven in verband met internationale onderwijsbetrekkingen . . .	6,0	0,0	0,0	Nieuw
Sectie 35 122735	Werkingskosten van subcommissies en werkgroepen in het raam van het Vlaams-Nederlands Samenwerkingsprogramma, deelname aan buitenlandse congressen, buitenlandse zendingen en ontvangst van derden, met inbegrip van aanverwante kosten, zoals receptie- en representatiekosten	2,3	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 30, Art. 12.27
126335	Lopende uitgaven betreffende de UNESCO, de Raad van Europa, de OESO, de BENELUX en de culturele betrekkingen in het algemeen.	3,5	0,0	0,0	GCB Titel 1, Sectie 52, Art. 12.63
330835	Toelage aan „Europese Vereniging van het Onderwijzend Personeel" — officiële sector.	0,2	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 40, Art. 33.06
331435	Toelage aan „Europese Vereniging van het Onderwijzend Personeel" — vrije sector.	0,2	0,0	0,0	Vlaamse Gemeenschap Titel I, Sectie 40, Art. 33.18
332035	Toelagen betreffende de UNESCO, de Raad van Europa, de OESO, de BENELUX en de culturele betrekkingen in het algemeen.	0,4	0,0	0,0	GCB Titel I, sectie 52, Art. 33.42
332135	Toelagen aangaande de organisatie in België van internationale ontmoetingen, stages en congressen.	0,1	0,0	0,0	GCB Titel I, Sectie 52, Art. 33.47

II. DE EUROPESE GEMEENSCHAP (E.G.)

1. Het organogram van de besluitvorming in het kader van de EG

De goedkeuring van bepaalde maatregelen in EG-verband door de Raad gebeurt op voorstel van de Europese Commissie. In de procedure is meestal ook de consultatie van het Europees Parlement en steeds die van het Economisch en Sociaal Comité voorzien.

Met de Raad wordt naast de Europese Raad van Staatshoofden en regeringsleiders ook de Raad van de betrokken vakministers, in casu de onderwijsministers van de EG bedoeld.

Tijdens een voorzitterschap is er voor de Minister van Onderwijs gewoonlijk één formele Raad (Brussel of Luxemburg) en één informele Raad (land van het voorzitterschap).

In de informele raden worden ongebonden contacten gelegd en worden de formele Raden voorbereid.

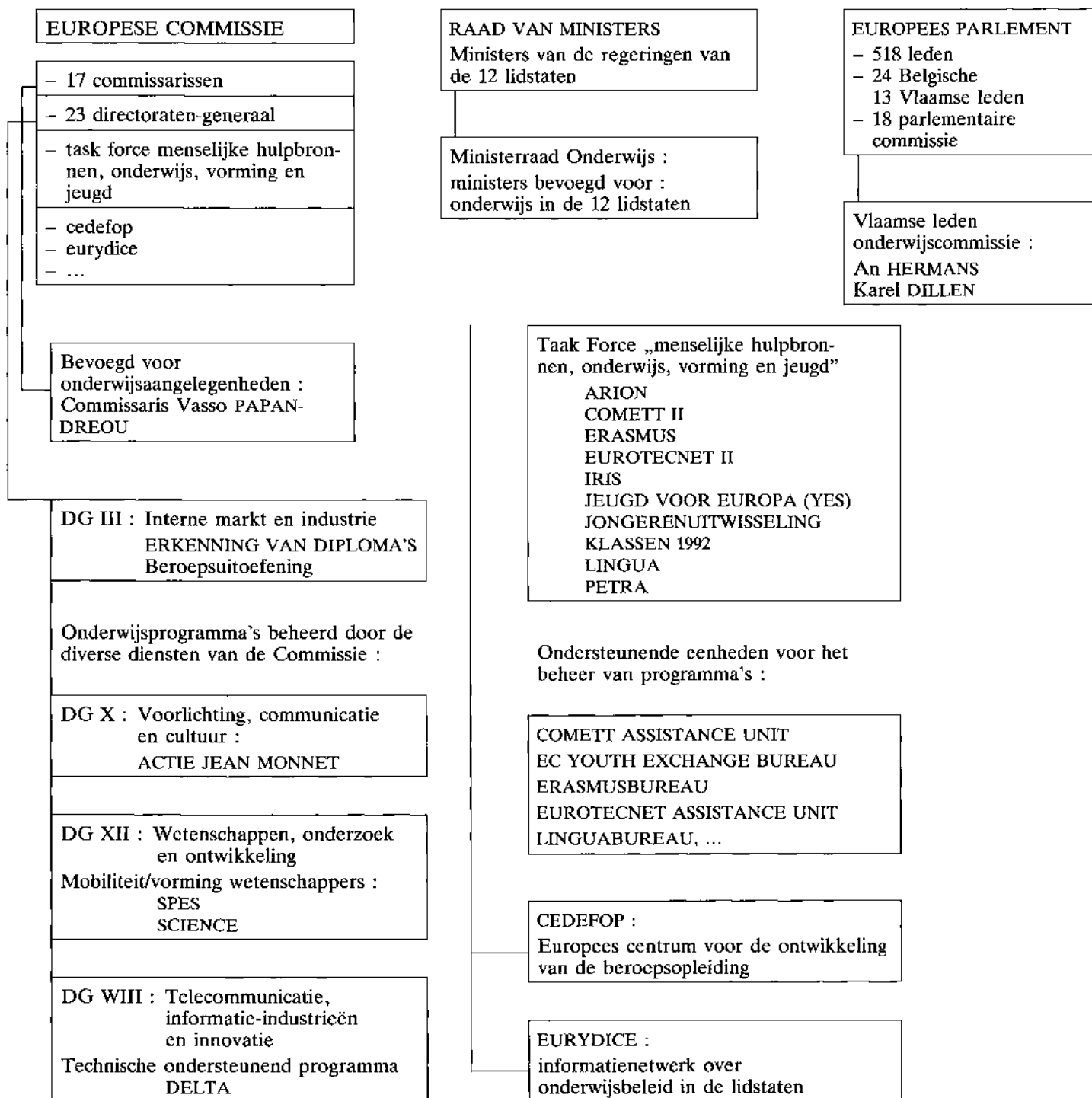
De Raden worden voorbereid door vergaderingen in het eigen departement, tussen de kabinetten van de drie Gemeenschapsministers en in coördinatievergaderingen op Buitenlandse Zaken.

Het lid van het EG-onderwijscomité woont deze voorbereidende vergaderingen bij.

Het verantwoordelijke kabinetslid en het Vlaamse lid van het EG-onderwijscomité bereiden het dossier van de Minister voor en vergezellen hem op de Raadsvergaderingen.

Binnen de Europese Commissie zetelt een Commissaris bevoegd voor werkgelegenheid, industriële relaties en sociale zaken, menselijk kapitaal, onderwijs en opleiding. Thans is mevrouw V. Papandreou (GR) de bevoegde Commissaris. Onder haar ressorteert het Directoraat-generaal, namelijk dat van Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Onderwijs. Binnen dit Directoraat-generaal functioneert een zogenaamde „Task force Human Resources, Education, Training and Youth" als administratieve eenheid. De heer H.G. Jones neemt er de leiding waar.

1. ORGANOGRAM INSTELLINGEN EG – ONDERWIJSAANGELEGENHEDEN

De Commissie wordt bij de voorbereiding van haar beleidsopties en -voorstellen bijgestaan door een Comité van Permanente Vertegenwoordigers, de zogenaamde Coreper. Dit Comité kan op zijn beurt beroep doen op vakcomités, waaronder het EG-onderwijscomité. Het voorzitterschap van dit Comité berust bij het land dat het voorzitterschap van de Raad van Ministers waarneemt.

De vertegenwoordigers in dit comité nemen initiatieven, stellen documenten op, adviseren in eerste instantie over alle Europese onderwijsproblemen en -initiatieven.

Het comité heeft normaal een 2-daagse vergadering per maand (meestal in Brussel). De frequentie van vergaderen wordt opgedreven in voorbereiding van Raden of tijdens de voorbereiding van omvattende projecten. België heeft 2 vertegenwoordigers (Vlaming en Waal) in dit Comité.

Naast het Onderwijscomité zijn tal van andere raadgevende comités actief op het vlak van onderwijs en beroepsopleiding of bij het beheer van diverse onderwijsprogramma's. Wij vermelden hier onder meer

- Raadgevend comité voor Comett,
 - Raadgevend comité voor Erasmus,
 - Raadgevend comité voor Jongerenprogramma's
 - Raadgevend comité voor de sociale en economische integratie van gehandicapten (Helios).
- ...

Verder is er voor het beheer van diverse Europese Programma's voorzien in ondersteunende eenheden, zoals de Comett Assistance Unit, het Erasmusbureau, en andere.

Natuurlijk is er ook nog het Europees Parlement. In dit parlement behandelt de commissie „Jeugd, cultuur, onderwijs, voorlichting en sport" de onderwijsproblemen.

2. De bevoegdheden van de Europese Gemeenschap op het gebied van onderwijs

Het onderwijs heeft de EG in de beginjaren weinig beziggehouden en daar is eigenlijk slechts sinds enkele jaren verandering in gekomen. Deze vertraagde belangstelling kan ten dele worden verklaard door het feit dat de specialisten op het gebied van het internationaal recht het niet eens konden worden over de vraag of de Gemeenschap op onderwijsgebied werkzaam mocht zijn dan wel of dit verboden was.

In het verdrag van Rome vinden we namelijk nergens de term „onderwijs" expliciet terug. Indirect zijn er echter bepalingen die van betekenis zijn voor het onderwijsbeleid. Vooral artikel 128 van het EG-Verdrag, dat de commissie de opdracht geeft een nauwe samenwerking tussen de lidstaten te bevorderen op het vlak van beroepsopleiding en voortgezette vorming is de laatste jaren steeds belangrijker geworden.

Dit en andere artikelen samen met bepaalde veranderingen en richtlijnen en samen met de rechtspraak van het Hof van Justitie maken dat thans tenvolle wordt erkend dat het onderwijs tot de bevoegdheid van de EG behoort.

Om een verdere integratie van het onderwijs in het Europees beleid te bevorderen is het nodig dat er overeenkomstig de motie van de interparlementaire Commissie van de NTU van 18.12.89 en de mededeling van de Vlaamse Executieve van 07.02.1990 bij de komende wijziging van het Europese Verdrag een paragraaf wordt opgenomen waarbij cultuur en onderwijs als Europese materie worden erkend.

3. Knelpunten in onze huidige onderwijswetgeving

Het EG-recht dat voor het onderwijs van belang is omvat :

1. de verdragsbepalingen zelf, met hieraan gekoppeld de rechtspraak van het Hof van Justitie die aan deze bepalingen een authentieke uitleg geeft die bindend is voor de EG-Lidstaten ;

2. het afgeleid Gemeenschapsrecht, dat bestaat uit :

— de Verordeningen. Deze zijn onmiddellijk en rechtstreeks toepasbaar, waarmee wordt bedoeld dat deze besluiten niet eerst in nationaal recht hoeven te worden omgezet ;

— de Richtlijnen. De betrokken Lid-staten krijgen doelstellingen opgelegd die zij binnen een bepaalde termijn moeten verwezenlijken. De manier waarop deze doelstellingen worden bereikt, wordt aan de Lid-Staten overgelaten. Ook deze bepalingen zijn bindend ;

— de Beschikkingen. Hiermee kunnen de Europese instellingen een Lid-Staat of een rechtsonderhorige verplichten te handelen of iets na te laten, rechten verlenen of verplichtingen opleggen. Ze zijn dus individueel ;

— Aanbevelingen en adviezen. Drukken het standpunt uit van de Raad of de Commissie doch zijn niet bindend.

Tot slot hebben we ook nog tal van resoluties. Deze dienen beschouwd als intentieverklaringen en zijn dus eveneens niet bindend. Ze vormen wel een leidraad voor het beleid in de toekomst. (Zie bijgaand overzicht)

A. Verordeningen en Richtlijnen

Verordeningen

Verordeningen (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap.

Richtlijnen

— Richtlijn van de Raad van 25 juli 1977 inzake het onderwijs aan de kinderen van migrerende werknemers (77/486/EG).

— Alle sektoriële richtlijnen in verband met de erkenning van diploma's.

— Richtlijn van de Raad van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning

van hoger onderwijs diploma's waarmee beroepsopleidingen van tenminste drie jaar worden afgesloten. (89/48/EG).

Ten aanzien van dit EG-recht stellen zich een vier-tal knelpunten :

1. de toegang van de studenten tot onderwijsinstellingen ;
2. de toegang tot het beroep van leraar ;
3. onderwijs aan kinderen van migrerende werknemers ;
4. de onderlinge erkenning van diploma's.

1. Toegang studenten tot onderwijsinstellingen

Volgens het EG-Verdrag mag er voor wat betreft de toegangsvoorwaarden tot een beroepsopleiding geen enkele discriminatie bestaan op grond van nationaliteit.

Bijkomende inschrijvingsgelden.

België werd veroordeeld door het Hof van Justitie omdat het een bijkomend inschrijvingsgeld vroeg aan EG-onderdanen die in ons land een beroepsopleiding volgen. Ook de financieringsregeling werd discriminerend bevonden.

Voor het HOBV is er thans een vrijstelling voorzien. Er is ook een wijziging aangebracht in de financieringsregeling waardoor degenen die vrijgesteld zijn van het bijkomend inschrijvingsgeld thans worden gefinancierd.

Voor het Universitair Onderwijs werd nog geen oplossing gevonden voor het probleem. Onze wetten zijn dan ook nog steeds strijdig met het gemeenschapsrecht.

Het probleem werd voorlopig aangepakt door er in een schrijven bij de rectoren van de universiteiten op aan te dringen geen bijkomende inschrijvingsgelden meer te vragen.

Wat de financiering betreft is het ondertussen nog steeds zo dat buitenlandse studenten boven een quota van 2 % van het totaal aantal studenten niet worden gefinancierd.

Studiebeurzen

Ingevolge de wet van 19 juli 1971 betreffende de toekenning van studietoelagen en studieleningen hebben enkel Belgen recht op een studiebeurs. De Koning kan evenwel het toepassingsgebied van deze wet uitbreiden tot categorieën van buitenlandse leerlingen en studenten die in België verblijven en er onderwijs volgen.

Bij KB van 1 februari 1978 werden dan inderdaad ook enkele groepen aangeduid die aanspraak kunnen maken op een studiebeurs.

De huidige regeling is evenwel nog niet geheel conform met de rechtspraak van het Hof van Justitie. Het Hof heeft namelijk geoordeeld dat een studiebeurs met beschouwd worden als sociaal voordeel en dat alle werknemers, die onderdaan

zijn van een lid-staat inzake het bekomen van een studiebeurs een volledige gelijkshakeling met de Belgen verdienen.

Wat de studenten betreft dient een onderscheid gemaakt tussen kosten voor levensonderhoud en studiekosten (zoals inschrijvingsgelden en collegegeld).

Enkel een beurs tot dekking van deze laatste kosten dient in gelijke mate te worden toegekend aan alle EG-onderdanen.

2. Toegang tot beroep van leraar (art. 48, verordening 1612/68)

Het EG-Verdrag stelt het principe vast van het vrije verkeer van werknemers. Dit houdt de afschaffing in van elke discriminatie op grond van nationaliteit tussen de werknemers der Lid-Staten, wat betreft de werkgelegenheid, de beloning en de overige arbeidsvoorwaarden.

Dit is evenwel niet van toepassing op betrekkingen in overheidsdienst.

De betekenis van deze bepaling verschilt naargelang van het onderwijsnet en het onderwijsniveau.

Het Gemeenschapsonderwijs (Lager- en Middelbaar Onderwijs)

Geruime tijd werd aangenomen dat eender welk ambt in het Rijks-, Gemeenschapsonderwijs moest beschouwd worden als een betrekking in overheidsdienst.

Het Hof oordeelde daar ondertussen echter anders over. Zo stelde het dat de stage in voorbereiding op het beroep van leraar niet kan worden beschouwd als een betrekking in overheidsdienst waartoe de toegang aan onderdanen van andere Lid-Staten kan worden ontzegd. Dit werd nogmaals bevestigd in een mededeling van de Commissie, die stelde dat de betrekking van docent vreemde talen aan een universiteit geen betrekking is in overheidsdienst, waarvan de onderdanen van de andere Lidstaten zijn uitgesloten.

Art. 18 en art. 33 van het KB van 22.3.1969 in verband met de toelating tot de stage en tot een tijdelijke betrekking, zijn dus in strijd met het Europees recht.

Deze betrekkingen mogen niet worden voorbehouden aan eigen onderdanen.

Dit geldt ook voor

Het Gesubsidieerd Onderwijs (Lager en Middelbaar Onderwijs)

In het Gesubsidieerd Onderwijs liggen de problemen niet op het vlak van de aanwerving. Zij liggen op het vlak van de subsidiëring.

Voor de aanwerving bestaat er in de Belgische wetgeving namelijk geen nationaliteitsbeperking. Dit is in zekere zin wel het geval voor de subsidiëring.

De wet van 29 mei 1959 bepaalt namelijk dat een inrichting of een afdeling van een inrichting voor onderwijs slechts staatstoelagen ontvangt voor haar personeelsleden die Belg zijn (behoudens afwijking door de Koning toegestaan).

Dit zou door het Hof van Justitie strijdig kunnen bevonden worden met de bepalingen van het EG-Verdrag die stellen dat EG-onderdanen op dezelfde wijze moeten worden behandeld als eigen onderdanen wat betreft werkgelegenheid, beloning en andere arbeidsvoorwaarden, en met enkele bepalingen in verordening 1612/68.

Er werd reeds een gedeeltelijke aanpassing van onze wet doorgevoerd. Een verdere aanpassing van onze wet blijft evenwel te overwegen.

Het Hoger Onderwijs buiten Universiteit

Overeenkomstig de wet van 22 juni 1964 betreffende het Statuut van de Personeelsleden van het Rijks-, thans Gemeenschapsonderwijs kan niemand benoemd worden in een aanwervingsambt zo hij niet de Belgische nationaliteit bezit, behoudens afwijking toegestaan door de Koning.

Deze wet is van toepassing op de Rijks-, thans Gemeenschapsinstellingen voor voorschools onderwijs, lager onderwijs, secundair onderwijs en hoger onderwijs met uitzondering van universitair onderwijs.

Het Universitair Onderwijs

Art. 6 van, de Grondwet stelt dat alleen Belgen benoemd kunnen worden tot de burgerlijke en militaire bedieningen, behoudens uitzonderingen die van bijzondere gevallen door een wet kunnen worden gesteld.

Hieruit volgt dat voor de benoeming tot buitengewoon hoogleraar, hoogleraar, docent, geassocieerd hoogleraar, of geassocieerd docent, of tot lid van het wetenschappelijk personeel er een discriminatie bestaat op basis van nationaliteit ten aanzien van de EG-onderdanen.

De wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs voorziet dan wel de mogelijkheid om een afwijking te bekomen, maar het Hof van Justitie heeft bepaald dat geen nationaliteitsvoorwaarde mag worden gesteld ten aanzien van onderdanen van een EG-Lid-Staat. Dit geldt niet alleen voor het onderwijzend, maar ook voor het wetenschappelijk en het administratief en technisch personeel.

Overigens zijn volgens het EG-recht niet alleen de openlijke discriminaties, gebaseerd op nationaliteit verboden, doch ook iedere vorm van verborgen discriminatie, die door toepassing van andere onderscheidingscriteria in feite leiden tot hetzelfde resultaat. Dit geldt ook voor het personeel van de door de Staat gesubsidieerde universitaire instellingen dat bezoldigd is ten laste van de werkingstoelagen. Hun statuut moet namelijk gelijkwaardig zijn aan het statuut dat is vastgesteld door de wetten en reglementen voor het personeel van de universitaire instellingen van de Staat. Voor deze personeelsleden gelden dus dezelfde voorwaarden.

De Belgische wetgeving is ook op deze punten nog niet geheel aangepast aan de Europese normen.

3. Onderwijs aan kinderen van migrerende werknemers (richtlijn 77/486/EEG)

Deze richtlijn is van toepassing op kinderen die volgens de wet van de ontvangende Lid-Staat onder de leerplicht vallen, die ten laste zijn van een werknemer die onderdaan is van een andere Lid-Staat en die verblijven op het grondgebied van de Lid-Staat, waar deze onderdaan werkzaamheden in loondienst verricht of heeft verricht.

Volgens de Belgische onderwijswetgeving is men leerplichtig tot de leeftijd van 18 jaar. De richtlijn heeft dus betrekking op het lager en secundair onderwijs.

Aan de kinderen dient kosteloos onderricht te worden verstrekt dat aan de specifieke behoeften van deze kinderen tegemoetkomt, namelijk onderricht van de officiële talen van de ontvangende Lid-Staat.

Bovendien moet, in coördinatie met het normale onderwijs, aan deze kinderen onderwijs in de moedertaal en de cultuur van het land van oorsprong worden verstrekt.

Deze bepalingen zijn nog maar ten dele uitgevoerd. Het KB van 30 augustus 1984 inzake kleuter- en lager onderwijs voorziet in art. 2 § 2, 3° lestijden voor de aanpassing aan de onderwijstaal ten voordele van staatloze leerlingen en leerlingen van vreemde nationaliteit.

In het secundair onderwijs is zo'n bepaling evenwel niet voorzien, terwijl de vestiging in een andere Lid-Staat toch op elk ogenblik kan gebeuren.

Het enige besluit voor het secundair onderwijs is het KB van 16 juli 1979 tot regeling van de keuze van tweede, derde en vierde taal.

Dit besluit komt gedeeltelijk tegemoet aan het tweede aspect van de richtlijn, doch behoeft toch een aanpassing.

Niet alle talen van de Gemeenschap komen immers aan bod als keuzemogelijkheid en er wordt ook niets bepaald in verband met het onderwijs over de cultuur van het land van oorsprong.

4. Onderlinge erkenning diploma's met het oog op de uitoefening van een ambt of beroep

Sectoriële richtlijnen

Voor een aantal beroepen werd reeds voor de inwerkingtreding van het algemeen stelsel van erkenning van diploma's op het niveau hoger onderwijs een of meerdere richtlijnen opgesteld en ze vallen dan ook buiten het toepassingsgebied van de algemene richtlijn.

Het gaat om volgende beroepen :

Arts

— Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van arts, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (75/362/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de werkzaamheden van de beoefenaar van de geneeskunde (75/363/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 houdende de instelling van een Raadgevend Comité voor de artsopleiding (75/364/EEG).

— Besluit van de Raad van 15 september 1986 inzake een specifieke opleiding in de huisartsen geneeskunde (86/457/EEG).

Verpleegkunde

— Richtlijn van de Raad van 27 juni 1977 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van verantwoordelijk algemeen ziekenverpleger, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (77/452/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 27 juni 1977 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de werkzaamheden van verantwoordelijk algemeen ziekenverpleger (77/453/EEG).

— Besluit van de Raad van 27 juni 1977 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de opleiding op het gebied van de verpleegkunde (77/454/EEG).

Tandheelkunde

— Richtlijn van de Raad van 25 juli 1978 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van de beoefenaar van de tandheelkunde, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (78/686/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 25 juli 1978 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de werkzaamheden van de beoefenaar van de tandheelkunde (78/687/EEG).

— Besluit van de Raad van 25 juli 1978 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de opleiding op het gebied van de tandheelkunde (78/688/EEG).

Dierenartsen

— Richtlijn van de Raad van 18 december 1978 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van dierenarts, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (78/1026/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 18 december 1978 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de werkzaamheden van dierenarts (78/1027/EEG).

— Besluit van de Raad van 18 december 1978 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de opleiding tot dierenarts.

Vroedvrouwen

— Richtlijn van de Raad van 21 januari 1980 inzake

de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van de verloskundige, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (80/154/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 21 januari 1980 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van verloskundige (80/155/EEG).

— Besluit van de Raad van 21 januari 1980 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de opleiding van verloskundige (80/156/EEG).

Architecten

— Richtlijn van de Raad van 10 juni 1985 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels op het gebied van de architectuur, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging en vrij verrichten van diensten (85/384/EEG).

— Besluit van de Raad van 10 juni 1985 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de opleiding op het gebied van de architectuur (85/383/EEG).

Apothekers

— Richtlijn van de Raad van 16 september 1985 inzake de onderlinge erkenning van de diploma's, certificaten en andere titels van de farmacie, tevens houdende maatregelen tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging voor bepaalde werkzaamheden op farmaceutisch gebied (85/433/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 16 september 1985 inzake de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde werkzaamheden op farmaceutisch gebied (85/432/EEG).

— Besluit van de Raad van 16 september 1985 houdende instelling van een Raadgevend Comité voor de apothekersopleiding (85/434/EEG).

Advokaten

— Richtlijn van de Raad van 22 maart 1977 tot vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening door advokaten van het vrij verrichten van diensten (77/249/EEG).

De Europese sectoriële richtlijnen zijn voor de Gemeenschappen en met name voor het Departement van Onderwijs van belang. In deze richtlijnen criteria wordt namelijk bepaald waaraan de betreffende beroepsopleidingen moeten voldoen opdat het afsluitende diploma in de andere lidstaten van de EEG zou worden erkend en opdat het aan de houder ervan een migratiemogelijkheid zou bieden.

Aan de sectoriële richtlijnen ligt het principe van de gelijkwaardigheid van de diploma's op basis van een voorafgaande harmonisatie van de opleidings-

curricula ten grondslag. De richtlijn Architect is daarop een uitzondering.

De implementatie van de sectoriële richtlijnen is primair de verantwoordelijkheid van het bevoegde vakministerie. Het vakdepartement moet de regelgeving derwijze aanpassen dat de migrerende beroepsbeoefenaars die in het bezit zijn van één van de vereiste diploma's onder dezelfde voorwaarden als de eigen gediplomeerden het recht van vestiging en het vrij verrichten van diensten daadwerkelijk kunnen uitoefenen.

Het Departement van Onderwijs moet toezien op de conformiteit van de inhoud en het niveau van de opleidingen met de criteria voorgeschreven in de betreffende richtlijn.

Alhoewel alle opleidingsprogramma's inhoudelijk volledig beantwoorden aan de Europese normen, wenst de Commissie van de Europese Gemeenschappen voldoende schriftelijke waarborgen dat de in het voorgeschreven programma voorkomende vakken ook aan de instellingen en faculteiten worden onderwezen hetzij als afzonderlijk vak hetzij als onderdeel van een ander vak. Als voldoende schriftelijke waarborg erkent de Commissie de publicatie van een omzendbrief in het Belgisch Staatsblad. Een dergelijke omzendbrief moet voorts nog gepubliceerd worden met betrekking tot de richtlijn Apothekers.

Verder zijn er onderhandelingen aan de gang tussen de beide departementen van onderwijs enerzijds en het departement van Volksgezondheid anderzijds met betrekking tot de implementatie van de richtlijn betreffende de huisartsenopleiding. De implementatie van deze richtlijn consequenties heeft immers voor de inhoud en studieduur van de initiële artsenopleiding.

Met betrekking tot de toepassing van de sectoriële richtlijnen moet het beleid van het Ministerie van Onderwijs gericht zijn op het onderhouden van nauwe contacten met de Europese Raadgevende Comités inzake de betreffende opleiding. Dit kan best gebeuren via deelname aan de ad-hoc werkgroepen van hoge ambtenaren en via vertegenwoordiging in de genoemde Raadgevende Comités. In deze Raadgevende Comités wordt er immers veel informatie en documentatie uitgewisseld over de evolutie en de ontwikkelingen van de opleidingen in de andere Lid-Staten. Deze informatie kan nuttig zijn voor het uittekenen van het eigen onderwijsbeleid in de betreffende vakgebieden vooral in het perspectief van een voortschrijdende Europese éénwording. Bovendien zijn het de Ministeries van Onderwijs die verantwoordelijk zijn voor de invulling van de aanbevelingen van deze Raadgevende Comités.

Algemene richtlijn in verband met het algemeen stelsel van erkenning van H.O.-diploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste 3 jaar worden afgesloten (89/48/EG).

Deze richtlijn beoogt de bevordering van de algemene mobiliteit van werknemers derwijze dat elke EG-onderdaan een beroepsactiviteit kan uitoefenen hetzij in loondienst, hetzij als zelfstandige in een andere lidstaat dan die waar hij zijn beroepsopleiding heeft genoten.

De doelstelling van de richtlijn is de volgende : door wederzijdse erkenning van diploma's en door samenwerking tussen de nationale autoriteiten die met het hoger onderwijs en het toezicht op de beroepen zijn belast, mogelijk maken dat ieder EG-onderdaan die in het bezit is van een hoger-onderwijsdiploma dat een opleiding van ten minste drie jaar afsluit, de beroepsactiviteit waarvoor hij werd opgeleid kan uitoefenen in een andere lid-Staat dan die waar hij zijn beroepskennis heeft opgedaan, en dit als loontrekkende of zelfstandige.

Niettegenstaande deze richtlijn in beginsel geen onderwijsmaterie betreft, zal zij een diepgaande impact hebben op de nationale onderwijsbestellen. Eveneens zal zij een grotere invloed uitoefenen op de reglementering van beroepen dan dit bij de vroegere richtlijnen het geval was.

Het algemeen karakter van deze richtlijn heeft evenwel tot gevolg dat minder op elkaar afgestemde beroepsopleidingen onderling worden erkend. Dat veronderstelt niet alleen ingrijpende wettelijke wijzigingen maar ook een mentaliteitsverandering in de lidstaten. Dit kan op lange termijn een toenadering tussen de verschillende onderwijsstelsels tot gevolg hebben.

De richtlijn is beperkt tot de professionele erkenning van de diploma's en getuigschriften.

De erkenningsrichtlijn heeft geen kwalitatief maar uitsluitend een kwantitatief doel voor ogen. Onderlinge erkenning van diploma's, certificaten en andere titels is uitsluitend gebaseerd op het met succes afsluiten van een studieopleiding van ten minste drie jaar in het hoger onderwijs. Men gaat uit van een wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten. De richtlijn legt dan ook geen kwalitatieve eis op aan de lidstaten wat het minimumprogramma van de examens betreft. Deze aanpak maakt het mogelijk het gehele hoger onderwijs ineens bij de onderling professionele erkenning te betrekken. Het principe van de vergelijkbaarheid mag evenwel niet te absoluut opgevat worden ; het impliceert allerminst dat de studieopleidingen in de verschillende lidstaten geen bijzondere kenmerken of verschillen kunnen inhouden, die verband houden met de studieduur, de inhoud van de leerstof en de stageperiodes.

Het algemeen stelsel en de relatieve vergelijkbaarheid van de studieopleidingen beletten niet dat de ontvangende lidstaten toch bepaalde vereisten of compensatiemaatregelen kunnen opleggen aan de migrant.

De compensatiemaatregelen onderscheiden twee mechanismen :

a) de vereiste van een beroepservaring indien de opleiding in de lidstaat van herkomst ten minste één jaar korter is dan de overeenstemmende opleiding in de ontvangende lidstaat : compensatie van opleiding door beroepservaring ;

b) een aanpassingsstage van ten hoogste drie jaar of een proeve van bekwaamheid

— indien de studieopleiding in de lidstaat van herkomst wezenlijk verschilt van de overeenstemmende opleiding in de ontvangende lidstaat,

— of indien de inhoud of de aard van het gereglementeerde beroep of van de gereglementeerde beroepsactiviteiten in de lidstaat van herkomst verschillend zijn van deze in de lidstaat van ontvangst en deze verschillen gekenmerkt zijn door een specifieke opleiding in de ontvangende lidstaat, dit wil zeggen betrekking hebben op vakgebieden die in de opleiding in het land van herkomst ontbraken.

De implementatie van de richtlijn heeft twee belangrijke dimensies :

— de regelgeving betreffende de gereglementeerde beroepsactiviteiten : de aard en de inhoud van de activiteiten en de toegangscondities (vooropleiding, stages, administratieve procedures) ;

— inhoud programma en duur van de opleiding.

Het departement van onderwijs moet deze richtlijn toepassen voor wat betreft: de leden van onderwijzend en wetenschappelijk personeel en de leden van de inspectie op alle onderwijsniveaus.

Voor de concrete implementatie moeten door ons Departement volgende initiatieven worden genomen :

— een aanpassing van de regelgeving inzake bekwaamheidsbewijzen ;

— de aanduiding van een autoriteit die de aanvragen van migrerende werknemers ontvangt en onderzoekt en daarvoor een procedure vastlegt ;

— de aanduiding van een instantie belast met de informatieverstrekking inzake de professionele erkenning van buitenlandse diploma's (nationaal- en/of per gemeenschap).

Maandelijks is er een nationale coördinatievergadering met betrekking tot deze richtlijn op initiatief van Mevrouw Dupuis, nationaal coördinator en ongeveer éénmaal per kwartaal is een coördinatievergadering omtrent de implementatie van alle richtlijnen op het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

B. Resoluties

Naast deze bindende bepalingen zijn er ook nog tal van resoluties welke niet bindend zijn, doch waarin zekere Europese beleidsintenties naar voren komen.

Zo werden de Lid-Staten in een resolutie verzocht in het kader van de samenwerking op het gebied van hoger onderwijs, bij de berekening van de anciënniteit rekening te houden met de periode waarin de betrokkene werkzaam is geweest bij het onderwijs of onderzoek in andere Lid-Staten. Tegelijk wordt gevraagd de wegen en middelen te bestuderen waardoor, voor de berekening van de pensioenrechten, cumulatief mogelijk wordt van de periodes gedurende welke men bij het onderwijs of het onderzoek in andere Lid-Staten werkzaam is geweest.

Met betrekking tot onderwijs in vreemde talen in

de Gemeenschap werd, door de Raad en de Ministers van Onderwijs (27 juni 1980) onder meer bepaald dat de mogelijkheden moeten worden nagegaan voor uitbreiding van het aantal scholen (waaraan zo nodig een bijzondere status wordt toegekend) waar het onderwijs in meer dan één taal van de gemeenschap wordt gegeven, teneinde de culturele, taalkundige en sociale vorming van de kinderen van de Lid-Staten met verschillende cultuurachtergronden te verrijken.

Met de huidige taalregeling is zo'n project volstrekt onmogelijk. Zelfs internationale scholen in België moeten momenteel, wat de onderwijstaal betreft, voldoen aan de taalwet, tenzij het gezinshoofd behoort tot een volkenrechtelijke organisatie, ambassade, gezantschap of consulaat, of een instelling van internationale aard.

4. Het Europese onderwijsprogramma voor de middellange termijn (1989-1992)

De Commissie heeft in juni 1989 de mededeling „Onderwijs en opleiding in de Europese Gemeenschap — Richtsnoeren voor de middellange termijn : 1989-1992" uitgebracht. De mededeling bestaat uit twee delen. In het eerste deel gaat de Commissie in op de implicaties van de voltooide interne markt voor onderwijs en opleiding. Het tweede deel omvat de richtsnoeren voor de middellange termijn. Zij zijn in zeven hoofdstukken verdeeld.

1. Vrij verkeer van personen : kwalificaties

De Commissie zal nagaan wat de mogelijkheden zijn om via aanvullende maatregelen de erkenning tot stand te brengen van beroeps/vakkwalificaties die minder dan drie jaar beroepsonderwijs en/of -opleiding vereisen. Tevens zal de Commissie de behoefte aan regeling om de wederzijdse erkenning van toegangskwalificaties voor het hoger onderwijs vast te stellen, verder onderzoeken.

Er zal een brochure worden voorbereid voor publicatie in 1990 met informatie over de werving en arbeidsvoorwaarden van leerkrachten in elke Lid-Staat, zodat de leerkrachten volledig op de hoogte zijn van de bestaande mogelijkheden en voorwaarden.

2. Initiële opleiding en voortdurende scholing

Er zullen bijzondere inspanningen worden gedaan om de mogelijkheden inzake onderwijs en opleiding binnen het kader van de plattelandsontwikkeling in stand te houden en te bevorderen.

De integratie van jongeren in de arbeidsmarkt wordt bevestigd als een prioritaire doelstelling voor de komende vijf jaar.

De modernisering van de voorzieningen op het gebied van volwassenenonderwijs en volwassenenopleiding dient verder te worden gesteund.

Deze twee richtsnoeren worden geconcretiseerd :

- de participatie aan Eurotecnetprogramma ;
- het Comett programma ;
- de samenwerking op hoger onderwijsgebied.

3. Erasmus en de universiteiten in de Gemeenschappen

De Commissie zal voorstellen uitwerken voor het vormen van een Europese pool van professoraten. Zij hoopt zo het interdisciplinair onderwijs en onderzoek betreffende onderwerpen in EG-verband te stimuleren. Tevens heeft de Commissie onder meer het voornemen

— in 1990 een Groenboek uit te geven als bijdrage aan de beleidsvorming in het hoger onderwijs met het oog op de planning voor het jaar 2000 ;

— in de loop van 1990 een bijgewerkt vergelijkend overzicht van het beleid inzake toegang tot het hoger onderwijs (numerus clausus, inschrijvingsgelden, enzovoort) te publiceren.

4. Onderwijs en opleiding voor technologische verandering

De Commissie is van mening dat het in de komende vier jaar van wezenlijk belang zal zijn een samenhangende visie te ontwikkelen op de invoering van nieuwe technologieën in alle stadia van het onderwijs- en ontwikkelingsproces.

Daarbij dient de nadruk te worden gelegd op de invoering in het onderwijsprogramma als geheel en niet uitsluitend in verband met de leervakken natuurwetenschappen en wiskunde.

Tevens is de Commissie van mening dat er bruggen moeten worden geslagen tussen de initiatieven op het gebied van onderwijs en opleiding en die ten aanzien van wetenschap en technologische ontwikkeling.

5. Verbetering van kwaliteit van onderwijsstelsels door samenwerking

De Commissie stelt voor een forum in het leven te roepen voor het gecoördineerde onderzoek van beleidsvraagstukken van gemeenschappelijk belang.

Ook wij menen dat de oprichting van een vaste kerngroep van onderwijsspecialisten noodzakelijk is om onderwijsstelsels te kunnen beoordelen en de kwaliteit van de onderwijsstelsels te kunnen verbeteren.

In dit verband dient het Eurydice-netwerk te worden geconsolideerd en uitgebreid.

Een hechtere band met de regeling voor studiebezoeken van onderwijsspecialisten (het zogenaamde Arion-programma) is noodzakelijk.

6. Onderwijs en opleiding in vreemde talen

Naast het Lingua-programma zal de Commissie verder het samenwerkingsprogramma ten behoeve van de kleinere talen en culturen binnen de Lid-Staten steunen. Toekomstige initiatieven zouden moeten samenvloeien ten aanzien van het onderwijs aan kinderen van migrerende werknemers.

7. Bevordering van jongerenuitwisselingen

Naast het Lingua-programma is de Commissie van

plan een eerste reeks voorstellen uit te brengen op het gebied van schooluitwisselingen („klassen 1992").

Op middellange termijn zou het doel hierbij zijn alle middelbare scholieren in staat te stellen enige tijd door te brengen in een partnerschool in een andere Lid-Staat.

5. De uitwerking van de belangrijkste thema's op E.G.-onderwijsgebied

De EG heeft in de voorbije 15 jaar rond een reeks onderwerpen acties gevoerd :

— de overgang van jongeren van school naar volwassenheid en beroepsleven ;

— onderwijs en opleiding van migranten en hun gezinnen ;

— het onderwijs van vreemde talen ;

— samenwerking op hoger onderwijsgebied ;

— informatie-uitwisseling ;

— de invoering van nieuwe informatietechnieken ;

— de strijd tegen het analfabetisme ;

— gelijke kansen voor meisjes en jongens in het onderwijs ;

— het onderwijs voor gehandicapte kinderen ;

— de lerarenopleiding ;

— Europa in het leerplan.

Deze thema's worden ook in het onderwijsprogramma op middellange termijn aangehouden. Een aantal nieuwe onderwerpen worden er aan toegevoegd.

1. Onderwijs aan kinderen van migrerende werknemers (Richtlijn Raad dd. 25/7/1977 - 77/486/EEG)

Het vrije verkeer van werknemers is de hoeksteen van het Verdrag van Rome. De kinderen van werknemers uit andere Lid-Staten en derde landen vormen in ons land een steeds groter wordend deel van de schoolkinderen : zij maken thans bijna 5 % uit van de totale schoolbevolking. Zij concentreren zich in bepaalde regio's zoals Limburg en Antwerpen en in en om grootsteden als Antwerpen, Brussel en Gent.

Het percentage van deze kinderen dat op school mislukt blijft in het algemeen hoog en de aanpassing aan de school en het maatschappelijk leven levert vaak problemen op.

Wij hebben in de voorbije jaren met het oog op de toepassing van de richtlijn een reeks initiatieven genomen.

In het basisonderwijs.

Sinds 1966 (KB 27.10.1966) is het mogelijk voor statenloze leerlingen of leerlingen van vreemde na-

tionaliteit, waarvan de moedertaal niet dezelfde is als de onderwijstaal, een leergang voor aanpassing aan de onderwijstaal in te richten. Deze mogelijkheid werd verder opgenomen bij het invoeren van het lestijdenpakket vanaf het schooljaar 1984-1985 (KB 30/08/1984).

Scholen met meer dan 30 % migrantenkinderen kunnen een beroep doen op extra leraren.

Sinds september 1982 lopen de experimenten met betrekking tot „het elkaar ontmoetend onderwijs (E.O.O.)". Zij werden bij het begin van het schooljaar 1988-1989 verlengd voor 3 jaar. Momenteel werken een 50-tal scholen, gespreid over de 3 onderwijsnetten, mee aan het EOO-experiment.

In het secundair onderwijs.

Bij de intrede in het secundair onderwijs kan een speciaal lesrooster aangeboden worden aan de zeer zwakke leerlingen die ten gevolge van hun taal niet kunnen aansluiten. Deze variant op het normale aanbod wordt wettelijk omschreven als LB-variant.

Het is mogelijk het vak „godsdienst" te vervangen door het vak „eigen cultuur en religie".

Sinds 1982 — met een onderbreking in 1987-1988 met het oog op een noodzakelijke evaluatie — loopt het EG-pilootexperiment „moedertaal en cultuur in het secundair onderwijs". Dit experiment loopt sinds 1988 in 9 scholen.

In het onderwijs voor sociale promotie

Een aantal instellingen voor sociale promotie richten cursussen „Nederlands voor gastarbeiders/anderstaligen/niet-Nederlandstaligen" in. Deze leerlingen zijn uiteraard meer bedoeld voor de migrantenouders dan voor hun kinderen.

Verder wordt ook voorzien in een bijscholing „migrantenonderwijs" voor leraren in het basisonderwijs en in de opleiding van animatoren in het migrantenwerk.

Al deze initiatieven worden de komende jaren verdergezet.

Bovendien hebben wij in juni 1989 een Overleggroep „Onderwijs-Migranten" geïnstalleerd. Deze Overleggroep heeft als opdracht te adviseren op het gebied van het migrantenonderwijsbeleid. Daartoe heeft deze overleggroep vier werkgroepen opgericht die elk een specifiek terrein toegewezen gekregen hebben, namelijk weten :

— huidige en toekomstige voorzieningen op onderwijsgebied voor migranten en zelfs kansarmen in het algemeen ;

— wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot onderwijsvoorzieningen voor migranten ;

— vorming van autochtone leraren met het oog op het verstrekken van onderwijs aan migranten ;

— integratie van allochtone leraren in ons onderwijs.

2. Gelijke kansen voor jongens en meisjes (resolutie van 3 juni 1985)

In het Verdrag van Rome en in diverse Europese richtlijnen ligt het beginsel verankerd van de gelijkheid van mannen en vrouwen inzake werkgelegenheid en opleiding.

Op 3 juni 1985 hebben de Raad en de Ministers van Onderwijs hun goedkeuring gegeven aan een resolutie die bepaalt dat meisjes en jongens zonder enige beperking naar geslacht hun school — en beroepskeuzen moeten kunnen maken, zodat zij over gelijke kansen beschikken inzake opleiding, ontwikkeling van individuele bekwaamheden, toegang tot werkgelegenheid, economische onafhankelijkheid en deelname aan nieuwe en groeisectoren.

Wij hebben niet gewacht op deze resolutie om initiatieven te nemen die alle groepen die bij het onderwijs betrokken zijn, bewust maken van een noodzakelijke evolutie in de richting van gelijke kansen.

Aldus hebben wij reeds in juni 1982 een „Onderwijscommissie voor het waarborgen van een gelijkwaardige rol van mannen en vrouwen in de samenleving" opgericht. De commissie werd bij KB (18/05/1987) opnieuw samengesteld.

De commissie verleent de Gemeenschapsminister van Onderwijs advies over beroepsnormen, alternerend leren, gemengd onderwijs, sensibiliseringsacties enzovoort.

Als wij dan vandaag een stand van zaken opmaken kunnen wij vaststellen dat zich reeds in belangrijke mate een gunstige ontwikkeling aftekent.

Er zijn zelfs spectaculaire resultaten geboekt, niet in het minst — en dat pas de jongste decennia — door een toenemende deelname van meisjes aan het universitair onderwijs. De meisjes lopen met een opvallend snel tempo hun achterstand aan de universiteit in. Tegenwoordig beginnen ongeveer evenveel meisjes (49,5 %) als jongens universitaire studies.

De verhouding blijft toch sterke verschillen vertonen in de meeste studierichtingen.

Sedert het begin van de jaren tachtig sloegen al heel wat meer meisjes de weg in naar de Godsdienstwetenschappen, de Letteren en Wijsbegeerte, de Psychologische en Pedagogische Wetenschappen, de Biologie, de Geneeskunde, de Tandheelkunde, de Farmaceutische Wetenschappen en de Kinesitherapie...

Dezelfde tendensen vinden wij terug in het Hoger Onderwijs Buiten de Universiteit (HOBV). Daardoor blijft het Hoger Onderwijs van het Korte Type (HOKT) het uitgesproken studieterrein van de meisjes die hoger onderwijs lopen. Zij maken ongeveer 61 % van de schoolbevolking uit.

Wel stellen wij vast, en dat blijft een gunstige kentering, dat naast traditionele meisjesinrichtingen, als paramedisch en pedagogisch hoger onderwijs, ook het technisch, agrarisch en economisch hoger onderwijs terrein winnen. Dit is ook het geval in het Hoger Onderwijs van het Lange Type (HOLT). En toch blijft het overwicht qua aanwezigheid van jongens daar nog erg groot: de studentenbevolking bestaat slechts voor 32 % uit meisjes.

De inspanningen om gelijke kansen te creëren voor jongens en meisjes moeten dan ook worden doorgezet en op sommige punten zelfs nog geïntensifieerd.

Meer nog dan voorheen moeten wij kiezen voor een roldeurbrekkende opvoeding van meisjes en jongens naar een meer gelijk toekomstperspectief van deelname aan en verantwoordelijkheid in alle levensdomeinen : het persoonlijke, het familiale, het beroepsmatige en het maatschappelijke. Bovendien is het noodzakelijk dat het aanbod van studierichtingen reële kansen op werk creëert voor jongens en meisjes.

Hierbij is de betrokkenheid van de leraren van het grootste belang. Even belangrijk is die van de mensen die de jongeren begeleiden bij de keuze van hun richting op school en hun beroep. Daarom willen wij met ons beleid positief inspelen op het Europese project „Integratie van de gelijke kansenproblematiek in de opleiding en bijscholing van leraren”¹¹. Dit project loopt sinds 1989 en kadert in het Tenet-programma (Teacher Education Network) van de Europese Commissie.

De Europese Commissie coördineert binnen dit programma projecten in verband met de gelijke kansenproblematiek van jongens en meisjes in het onderwijs, zoals die lopen in al de lidstaten van de EG. In Vlaanderen gaat het om een netoverkoepelend pilootproject, dit wil zeggen dat binnen het Gemeenschapsonderwijs en binnen het Provinciaal Onderwijs op dezelfde wijze gewerkt wordt aan de gelijke kansenproblematiek binnen de opleiding en bijscholing van leraren.

In de eerste fase (1988-89) ging de aandacht naar de bewustwording en het bevorderen van inzicht bij de leraren inzake de problematiek.

De leraren moeten op termijn bereid zijn om het probleembewustzijn, bij toekomstige leraren, inzake de ongelijke behandeling van man en vrouw in onze maatschappij te bevorderen. Tevens moeten zij bereid zijn om toekomstige leraren op te leiden, zowel op pedagogisch als didactisch gebied, om meisjes en jongens gelijkwaardig te stimuleren. Om dit te bereiken worden in het Provinciaal Pedagogisch Hoger Onderwijs navormingssessies ingericht. De 137 docenten verbonden aan de lerarenopleiding en de 109 monitoren van de oefenscholen worden hierbij betrokken. Dit schooljaar wordt vooral gewerkt rond het bevorderen van inzicht bij de leraren inzake de problematiek. In de toekomst wordt eventueel gewerkt rond het herkennen van rolbevestigende interactiepatronen in lessen van studenten van het PeHO en in eigen lessen. Tevens kan gewerkt worden rond het implementeren van roldeurbrekkend lesmateriaal, het aanpassen van bestaand lesmateriaal en het ontwikkelen van nieuw lesmateriaal.

Verder worden nu reeds de voorbereidingen getroffen voor

a) een verdieping van de problematiek in de reeds gesensibiliseerde scholen door kleinschalige projecten met leerkrachten van normaalscholen en mentoren te begeleiden (bijvoorbeeld computergestuurd registreren en analyseren van interactiepa-

tronen in de klas ; herkennen van stereotype rolpatronen en implementeren van roldeurbrekkend lesmateriaal ; beroepskeuze begeleiding in de basisschool met vrouwen in niet traditioneel vrouwelijke beroepen als model) ;

b) een uitbreiding van het project naar andere scholen in de reeds betrokken onderwijsnetten en in de andere onderwijsnetten.

3. Integratie van gehandicapten in het onderwijs (conclusie van de Raad dd. 17.5.87 en Besluit van de Raad dd. 18.4.1988)

Tussen 5 % en 9 % van de Europeanen lijdt aan een min of meer ernstige lichamelijke of geestelijke handicap.

Sedert 1974 tracht de EG bij te dragen tot de beroepsaanpassing van gehandicapten. Dat gebeurt via het verlenen van bijstand uit het Europees Sociaal Fonds.

Het Internationale Jaar van de Gehandicapten (1981) bood de gelegenheid om ruimer aandacht te besteden aan de jonge gehandicapten. Men had hierbij een dubbel doel voor ogen, namelijk

a) voorkomen dat integratie belemmerd wordt of verloren gaat ;

b) de desondanks verloren gegane integratie herstellen (reïntegratie).

Binnen dit kader wordt de opdracht van het onderwijs als volgt omschreven :

a) het vrijwaren van de integratie is in principe een opdracht voor het gewoon onderwijs.

Van daaruit het streven naar een verruiming van zorgbreedte en een verhoogde aandacht voor kinderen met leerproblemen.

b) Het bevorderen van de reïntegratie is in principe een opdracht voor het buitengewoon onderwijs.

Het „Buitengewoon Geïntegreerd Onderwijs”, kortweg „GON” genaamd, situeert zich binnen deze opdracht. Het ging in 1980 — op de vooravond dus van het Internationale Jaar van de Gehandicapten — als experiment in ons land van start. Van bij de aanvang was het beperkt tot fysiek gehandicapten, slechthorenden en slechtzienden. Hoe beïnvloedt deze leerlingen zijn, des te beter zijn ze ook in staat om de hindernissen te overwinnen die hun integratie in het gewoon onderwijs in de weg staan. Terecht ging de aandacht in eerste instantie dan ook naar deze groep van leerlingen uit.

In 1983 werd het GON organiek gemaakt en in maart 1986 kwam de wet op het „buitengewoon en geïntegreerd onderwijs”.

In de daaropvolgende maanden werd door de Hoge Raad voor het Buitengewoon Onderwijs advies uitgebracht nopens de uitvoering van deze wet, en werd door het Bestuur van het Basisonderwijs, in overleg met ons kabinet een ontwerp van besluit uitgewerkt.

Daarin lagen onder meer volgende klemtonen :

— invoering van het GON in alle types van buitengewoon onderwijs, zij het volgens verschillende modaliteiten, onder andere soms gedeeltelijk en tijdelijk ;

- criteria voor verwijzing naar het GON, opgevat als een alternatief voor buitengewoon onderwijs ;
- ondersteunen van de reïntegratie, het terugplaatsen van leerlingen in het gewoon onderwijs na een verblijf in het buitengewoon onderwijs ;
- invoeren van tijdelijke hulp aan de integrerende scholen, om ze te helpen leerlingen met een handicap zelfstandig op te vangen ;
- wijzen op het belang van de opleiding van integratieondersteunende personeelsleden van het BO.

In de ministeriële omzendbrief van 18.03.1988 werd gewezen op de integrerende en reïntegrerende opdracht van het buitengewoon onderwijs. Deze kan bevorderd worden door versoepeling van de eigen structuren en door de organisatie van gezamenlijke activiteiten met het gewoon onderwijs. Sedertdien werden geen beleidsmatige initiatieven meer genomen.

De ontwikkelingen sedert 1983 en onderzoek ter zake tonen aan dat het GON op enkele punten moet bijgestuurd worden.

De toestroom van leerlingen in het GON is drie-maal groter vanuit het gewoon onderwijs dan vanuit het buitengewoon onderwijs. Het GON groeit gestaag, het buitengewoon onderwijs neemt echter niet af. Het uitgangspunt, namelijk geïntegreerd onderwijs als alternatief voor buitengewoon onderwijs, wordt hierdoor ernstig bedreigd.

Uit onderzoek blijkt ook dat de sociale status van de ouders en de wervingskracht van gespecialiseerde instellingen meer bepalend zijn voor de opname in het GON dan de kenmerken van de leerlingen zelf.

Het overleg en de samenwerking tussen alle betrokkenen dat wezenlijk is voor de formule, werkt gebrekkig door de vaak grote afstanden tussen gastschool en dienstverlenende school.

In de nabije toekomst kan regelgeving over de volgende initiatieven niet langer uitblijven. Aanzetten van praktijk zijn op verschillende plaatsen reeds aanwezig. Om welke initiatieven gaat het ?

- Het stimuleren en ondersteunen van de terugplaatsing van leerlingen in het gewoon onderwijs en een (kort) verblijf in het buitengewoon onderwijs ; dit veronderstelt echter dat leerlingen die op BO zijn aangewezen er tijd naar toe gaan.

- Het opzetten van samenwerkingsvormen tussen gewoon en buitengewoon onderwijs in hun respectievelijke begeleidingsdiensten onder meer rond tijdige/tijdelijke oriëntering en terugplaatsing ;

- het betrekken van het buitengewoon onderwijs bij de integratie van matig mentaal gehandicapte kinderen in het gewoon kleuteronderwijs.

- De hulpverlening meer richten op de scholen voor gewoon onderwijs ; door tijdelijke, gerichte hulp kunnen gewone scholen zelf betere integratievoorwaarden realiseren ; de hulp aan de leerling zal dan in vele gevallen niet meer permanent hoeven te zijn.

- Het opzetten van bijzondere opleidingsmogelijkheden voor personeelsleden die in het integratieveld met bijzondere taken belast zijn.

Een aansluiting van het project Helios — het tweede communautaire actieprogramma voor gehandicapten — met het GON zou bevorderlijk zijn.

Naast het GON moet hier ook verwezen worden naar het project „partiële, sociale integratie". Het is een kleinschalig project dat erop gericht is mentaal gehandicapten een halve dag per week te laten participeren aan lessen creativiteit in een basisschool voor gewoon onderwijs. Dit moet een vlottere sociale omvang bevorderen.

4. Bestrijding van het analfabetisme

In de jaren tachtig is de problematiek van het analfabetisme een niet onbelangrijk aandachtspunt geworden in de EG-lidstaten. Niet enkel primair analfabetisme is een bron van zorgen, maar daarnaast ook het functioneel analfabetisme. Functioneel analfabeet zijn zij die geen of onvoldoende lees- en schrijfvaardigheid bezitten om in de huidige samenleving te kunnen functioneren en die zich hierdoor geremd of beperkt voelen in hun persoonlijk en maatschappelijk functioneren.

(Functioneel) analfabetisme wordt veroorzaakt door een combinatie van economische, sociale en educatieve factoren. Meerdere instanties in de lidstaten hebben terzake een verantwoordelijkheid. Onderwijs neemt hier toch een bijzondere plaats in : voorkoming van analfabetisme via een kwalitatief goed uitgebouwd onderwijs tijdens de leerplichtperiode, anderzijds bestrijding ervan rechtstreeks bij volwassenen of onrechtstreeks via permanente educatie (onderhoud en vervolmaking van de verworven vaardigheden).

In juni 1984 namen de Ministers van Onderwijs uit de lidstaten volgende standpunten in :

- de bevoegde autoriteiten dienen de nodige maatregelen te nemen, elk in hun respectievelijk onderwijssysteem, opdat de problemen van analfabetisme volle aandacht krijgen, in alle onderwijs- en opleidingsprogramma's.

Accenten hierbij zijn onder andere : onderwijs aanpassen aan de meest benadeelde leerlingen, verbetering van de lees- en schrijfvaardigheden in het basisonderwijs, voorkomen van verlies van verworven vaardigheden bij jongeren, aandacht voor de opleiding van leerkrachten in dit kader ;

- de commissie krijgt opdracht om ter ondersteuning van de maatregelen genomen door de lidstaten, in uitwisseling van informatie tussen nationaal verantwoordelijken te voorzien.

In 1985 kwam in opvolging van deze besluiten de EG-werkgroep „Fight against illiteracy" samen. Deze groep is samengesteld uit nationaal verantwoordelijken, soms aangevuld met experts terzake. De groep komt zowat twee maal per jaar samen. De groep stelde een rapport op over de maatregelen die terzake genomen zijn in de lidstaten. Dit rapport en aansluitend werkprogramma werd door de Raad van Ministers op 14 mei 1987 aangenomen.

Het werkprogramma omvatte vooralsnog onder andere

- regelmatige samenkomsten van de werkgroep „Fight against illiteracy". Hierin is Vlaanderen van bij het begin in vertegenwoordigd ;

- een Europees colloquium in Griekenland (1987). De vertegenwoordiger van Vlaanderen uit de werkgroep nam hieraan deel als voorzitter van één der werkgroepen tijdens dit colloquium ;

- het opzetten van studiebezoeken voor de werkgroep, eveneens studiebezoeken in het kader van het Arion-programma (studie van preventieve maatregelen ter bestrijding van functioneel analfabetisme) ;

- een zomeruniversiteit in Toulouse (1988), met deelname van twee personen uit Vlaanderen (Writing and the first contract with the written word) ;

- een studie met betrekking tot nieuwe technologieën.

Eveneens in uitvoering van het werkprogramma en in opvolging van het rapport lopen momenteel in de lidstaten actie-onderzoeken. Vlaanderen neemt deel met een project dat zich richt op de preventie op het niveau van het basisonderwijs. Naast een EG-financiering, komt het Gemeenschapsministerie van Onderwijs ook tussen in de kosten.

Dit actie-onderzoek nam een aanvang in 1988 en wordt in 1990 afgesloten. In mei zal er in Brussel een internationaal forum over deze projecten gehouden worden.

Hier kan ook verwezen worden naar de extra-les-tijden, die wij sinds het schooljaar 1988-89 toebedelen om de taakleraren in het lager onderwijs te bevorderen en te herwaarderen. Zij moeten hulp verstrekken aan leerbedreigde kinderen en in een verder stadium het zittenblijven tegengaan.

Binnen de navorming wordt thans ook prioriteit verleend aan het opvoeren van de deskundigheid van de taakleraren.

Overeenkomstig de doelstellingen van de resolutie A/42/104 van de Verenigde Naties wordt momenteel vorm gegeven aan het Internationaal Jaar van de Alfabetisering. In Vlaanderen gebeurt dit onder het voorzitterschap van de Gemeenschapsminister van Onderwijs.

Een internationale gids met betrekking tot positieve acties en projecten ter preventie en bestrijding van analfabetisme is in het kader van het Internationaal Jaar van de Alfabetisering (1990) samengesteld. Dit gebeurde in samenwerking met de EG-werkgroep. De vertaling ervan zal bekostigd worden door de EG ; de kosten voor druk en verspreiding worden gedragen door de lidstaten.

Ondertussen nam de Vlaamse Gemeenschap in maart 1990 deel aan de Unesco Wereldconferentie over Basisonderwijs voor allen. Ook hier ging de aandacht naar de alfabetisering.

5. Consumentenvorming in het basis- en secundair onderwijs (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs 9/6/1986)

Het is geenszins de bedoeling consumentenopvoeding te introduceren als afzonderlijk vak. Met de consumentenvorming poogt men de leerplichtige kinderen doorheen hun schoolse opleiding geleidelijk op te voeden tot kritische consumenten met onder meer een milieubewuste houding en een kritische houding tegenover reclame.

Overigens is de wijze waarop hieraan vorm wordt gegeven in eerste instantie een zaak van de school zelf.

Toch werden er meerdere initiatieven genomen om de consumentenvorming op school te ondersteunen. In de periode 1986-1989 werd een leidraad gemaakt voor leerkrachten Basisonderwijs inzake consumentenopvoeding. Deze leidraad werd onder de vorm van een omzendbrief naar alle scholen gezonden.

Twee videofilms werden gerealiseerd rond doelstellingen uit de bovenvermelde omzendbrief.

Voor de leerlingen secundair onderwijs werd een dokumentatiemap opgesteld in verband met consumentenopvoeding.

De leerplannen van de algemene Stam van de 1ste graad van het Secundair onderwijs van type 1 werden doorgelicht en aangepast.

België heeft ook deelgenomen aan „The EEC-Pilot-Project on Consumer Education at School 1979-1984" : De resultaten ervan werden voorgesteld op een EEG-colloquium in Madrid (30 en 31 mei 1988).

6. Europese dimensie in het onderwijs (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 24 mei 1988 betreffende de Europese dimensie in het onderwijs)

De vertaling van deze Europese resolutie naar ons Vlaams onderwijsbestel heeft plaatsgevonden in beleidsbrief 4 : „Europese en Internationale dimensie in het onderwijs".

7. Onderwijs op milieugebied (zie resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs van 24 mei 1988)

Al van oudsher is er binnen het onderwijs belangstelling voor de natuur. De belangstelling voor de relatie tussen de mens en zijn omgeving is evenwel meer recent en krijgt pas sinds enkele jaren zijn vertaling in het onderwijs.

In het basisonderwijs krijgt de milieu-educatie in het vakkenpakket „Wereldoriëntatie" een steeds grotere rol toebedeeld door middel van meerdere lesonderwerpen en geïntegreerde didactische werkvormen. Openluchtklassen creëren goede omstandigheden voor daadwerkelijke milieu-observatie.

In de derde graad leveren verschillende vakken bijdragen tot bijvoorbeeld projectonderwijs in verband met Milieu-onderwerpen.

In het secundair onderwijs bracht men vooral in de leerplannen van de vakken biologie en aardrijkskunde wijzigingen ten voordele van milieu-educatie aan. Er werd geopteerd voor de opvoeding tot waarden met attitudevorming door middel van milieu-onderwijs. De recente hergroepering van alle milieudisciplines onder de hoofding „ecologie" vind ik dan wel een te enge vakbenaming. Als „complementaire activiteit" en afzonderlijk leervak biedt de discipline mogelijkheden tot uitdieping in het VBSO en de derde graad van het ASO. Ten gevolge van de sensibilisering van jongeren voor milieuproblemen is het milieu-educatief projectonderwijs voor 10 à 18-jarigen een veel voorkomende keuze.

Een recent UIA-onderzoek wijst uit dat veel leerkrachten van diverse vakken zeer positief staan tegenover milieu-educatie. Het gering scoren van veldonderzoek in het lokaal milieu, het herhaald citeren van de media als informatiebron en tijdsgebrek als tegenargument voor milieu-educatie, roepen echter vragen op omtrent de ernst van milieu-onderwijs.

Bij onderwijs over het leefmilieu wordt meer en meer geopteerd voor multi-disciplinair projectonderwijs vanuit de lokale leefgemeenschap naar meer globale thema's. Hierbij staan leerlingenactiviteit, actiegericht onderzoek, evaluatie van attitudewijzigingen, logistieke steun van centra voor didactiek en/of milieuonderzoek centraal. Omwille van de ongecoördineerde wildgroei aan centra en de onaangepaste structuur van de leerkrachtenopleiding, dient hiertoe nog een grote weg afgelegd.

Meer dan ooit is de nood aan een didactisch-stuwend en data-beherend centraal milieu-educatieve dienst voelbaar. Dit is des te meer het geval daar diverse lokale, nationale en internationale instanties onafhankelijk van elkaar aandacht besteden aan milieuaspecten.

Zo startte de Europese Gemeenschap in 1977 het netwerk „milieu-educatie". Het kende een verlengstuk in 1987 met het „Milieujaar". De Raad van Europa richt vormingsstages in omtrent milieu-aspecten en zowel de OESO als UNESCO werken milieuprogramma's uit omtrent milieu-onderwijs. Een stijgend aantal scholen neemt deel aan dergelijke initiatieven : aan fase I (1986-1988) van het OESO-CERI „School and Environment Initiatives" namen 6 Vlaamse scholen deel in een verkennend onderzoek, terwijl aan fase II (1989-1992) een 15-tal scholen verdiepend zullen ingaan op milieu-educatieve attitudevorming.

8. Invoering van nieuwe informatietechnologieën (NIT) in het onderwijs (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs van 19/9/83)

De gevolgen van de nieuwe technologieën in de Gemeenschap zijn diepgaand en vereisen nieuwe vaardigheden en gedrag. Onderwijs en vakopleiding vormen eveneens de grondslagen van een strategie die gericht is op de versterking van het innovatievermogen van de ondernemingen.

In aansluiting op de resolutie van 19 september 1983 installeerden wij op 4 juli 1984 een overkoepelende commissie „Onderwijs en Informatica". Ze werd samengesteld door vertegenwoordigers van mijn Kabinet, de verschillende schoolnetten, de universiteiten en de Belgische Radio en Televisie.

Hun opdracht was het zoeken naar een doordachte beleidsvisie terzake.

Die beleidsvisie werd dan in een eerste opzet bekendgemaakt op 27 februari 1985 in het „Vijfjarenplan voor de invoering van de informatica in het onderwijs". Veel van wat toen werd vooropgesteld is ondertussen gerealiseerd. Aldus :

- het organiseren van een schriftelijke nascholingscursus voor alle leerkrachten, over de integratie van de interactieve technologieën in de vakken, ondersteund door TV-uitzendingen en praktische sessies in oefencentra ;

- het organiseren van stages voor leerkrachten in samenwerking met het bedrijfsleven ;

- het geven van een cursus basisinformatica in alle lerarenopleidingen ;

- de integratie van het thema informatietechnologie in het vak technologische opvoeding — technische activiteiten in alle netten ;

- tijdens het schooljaar 1986-1987 werd in 180 onderwijsinstellingen van de verschillende schoolnetten een experiment „informatietechnologie" gestart (20 lestijden). Na een experimenteerfase werd het vak „informatiekunde" veralgemeend vanaf 1988-1989 ;

- de invoering van een cursus drempelinformatica voor alle leerlingen in de middenjaren van het S.O. ;

- de ondersteuning van integratieprojecten in alle netten met de middelen van de navorming ;

- het vastleggen van kwaliteitscriteria en een strategie voor de ontwikkeling en de evaluatie van educatieve software ;

- een akkoord inzake de standaardisatie en de minimum kenmerken van de apparatuur ;

- het opzetten van een permanent overlegplatform tussen de netten over het gebruik van de NIT in het basis-, secundair- en buitengewoon onderwijs en in de PMS-sector ;

- de Dienst Media en Informatietechnologieën van het departement vormt de kern van het uit te bouwen „Vlaams Centrum voor Onderwijstechnologieën" en is het centraal contactpunt binnen het Europees net voor informatietechnologie in het onderwijs (Eudyclee). Hij inventariseert de leermiddelen, inbegrepen de educatieve programmatuur, organiseert de beoordeling van de produkten en informeert het onderwijsveld.

Toegespitst op het beroepsonderwijs is het programma Eurotecnet gestart. Dit programma behelst onder meer een netwerk van informatieuitwisseling op het vlak van het beroepsonderwijs.

Eind 1989 heeft de Commissie een nieuw substantieel ontwerp van werkprogramma aan de Raad voorgelegd, het zogenaamde Neptune-programma (New European Programme for Technology Utilisation in Education). Dit programma is in november 1986 door het Europees parlement goedgekeurd en heeft als onderdelen onder andere :

- informatiebundeling en -overdracht via een Europese databank ;
- productie van schoolapparatuur volgens Europees standaardmodel en samenwerking bij de ontwikkeling van educatieve software ;
- stimuleren van technologische parken ;
- een Europees actieprogramma „Vrouw en nieuwe technologie”.

— De netten hebben extra mankracht en middelen gekregen om de experimenten, de herstructurering en de nascholing van de leerkrachten in verband met de onderwijsinformatica door te voeren. De Vlaamse universiteiten konden beschikken over mensen en financiële toelagen voor de realisaties van educatieve software en onderzoek.

— Op 26 november 1987 ondertekenden de vertegenwoordigers van onderwijs en industrie een gemeenschappelijke beginselverklaring over de invoering van de nieuwe informatietechnologieën in het Vlaams onderwijs.

De bedrijven, in de onderhandelingen vertegenwoordigd door het VEV, verklaren zich bereid fondsen en/of tegemoetkomingen beschikbaar te stellen voor de aankoop van het materiaal en know-how en deskundig personeel te leveren voor de uitrusting van de scholen en voor de vormings- en navormingsinitiatieven.

Het departement is bereid ter verwezenlijking van de integratie geldelijke middelen in de actie te brengen en de geschikte infrastructuur hiervoor te creëren.

De onderwijsnetten verklaren zich te zullen onderwerpen aan de bij consensus tot stand gekomen beleidslijnen van de integratieplannen en de standaardspecificaties voor apparatuur en programma-tuur.

De onderwijsvakbonden engageren zich ertoe hun leden te stimuleren zich in te zetten voor het onderwijskundig gebruik van de NIT en een bijdrage te leveren in verband met de rechtspersoonlijke status van de personeelsleden die bij het plan zullen betrokken worden.

De Gemeenschapsminister van Onderwijs, als eindverantwoordelijke voor het hele onderwijs, nodigt de inrichtende machten van het onderwijs, het bedrijfsleven en de onderwijscentrales uit om verder een gezamenlijke actie en inspanning te leveren voor de integratie van de interactieve technologieën in het onderwijs in de geest van de beleidsvisie zoals vertolkt in de beginselverklaring van 26 november 1987.

Hiertoe zal een plan uitgewerkt worden dat met zorg voor een efficiënt gebruik van de overheids-

middelen voorziet in een samenhangend geheel van informatieverschaffing, scholing en nascholing van leerkrachten, softwareontwikkeling en apparatuurvoorziening.

— In 1989 werd een schoolnetoverschrijdend multimediaal project „een computer ook in jouw klas ?” opgestart in samenwerking met de Dienst Schriftelijk Onderwijs en de BRT.

In de komende jaren moet een bijzondere inspanning geleverd worden voor

1. de opleiding, de nascholing en de permanente begeleiding van de leraren en de schooldirecties ;
2. het gebruik van de interactieve technologieën als medium in het basisonderwijs, het buitengewoon onderwijs en het technisch onderwijs ;
3. coursewareontwikkeling en standaardisatie ;
4. regionale ondersteuning.

9. Samenwerking op hoger onderwijsgebied (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs 87/C211/02 van 14 mei 1987).

Reeds in de Middeleeuwen was de universiteit een Europese instelling. Ook vandaag is het de onderwijstak bij uitstek waarop in Europees verband wordt samengewerkt.

Internationale mobiliteit is nu meer dan ooit het geval.

Halverwege de jaren tachtig heeft de samenwerking in het hoger onderwijs een krachtige impuls gekregen door de invoering van het Erasmus-programma. Dit programma dient om de mobiliteit van studenten te vergroten.

Daarnaast is getracht de samenwerking tussen instellingen van hoger onderwijs en bedrijfsleven op het gebied van de opleiding in het kader van technologie te vergroten door het Comett-programma.

Naar alle waarschijnlijkheid zal het vreemde talenonderwijs, door de hechtere eenmaking van de Europese Gemeenschap met het oog op 1992 en mede door de lancering van het Lingua-programma, in een stroomversnelling terecht komen. De positie en promotie van het Nederlands verdient hierbij speciale aandacht.

De grotere mobiliteit van de studenten, professoren en deskundigen binnen Europees verband heeft ook gevolgen voor de studieprogramma's. Niet alleen zijn er bruggen noodzakelijk tussen het universitair en het niet-universitair hoger onderwijs maar ook moeten de studieprogramma's aan de Europese dimensie worden aangepast.

De Vlaamse studenten moeten in de mogelijkheid verkeren een gedeelte van hun studie (trimester, semester of volledig academiejaar) in het buitenland te doorlopen en studenten uit de andere lidstaten moeten aan Vlaamse onderwijsinstellingen een gedeelte van hun studieprogramma kunnen volgen. Een streven naar een in modules opgesplitst studieprogramma kan hiervoor een oplossing bieden.

Van het grootste belang — los van de mobiliteit van personen — is ook de uitwisseling van informatie betreffende de opleiding en onderwijs. Op dit vlak hebben de initiatieven van de Europese Gemeenschap (Naric, Eurydice, ...) een scharnierfunctie.

Een van de belangrijkste actuele vraagstukken is de academische erkenning van diploma's.

De werkzaamheden van de Gemeenschappen op het gebied van de wederzijdse erkenning van diploma's en studieperiodes behoren te stoelen op de multi-laterale conventies van de Raad van Europa en de Unesco, welke door alle lidstaten zijn onderschreven.

Thans hebben alle lid-staten een nationaal centrum aangewezen voor informatie met betrekking tot de procedures voor de academische erkenning van diploma's en studieperiodes. Het netwerk heet Naric (National Academie Recognition Information Centres).

Nadat het parlement op 18 april 1985 een resolutie aannam inzake de erkenning van nationale universitaire diploma's en beroepskwalificaties stelde de Raad op 21 december 1988 een richtlijn vast betreffende een algemeen stelsel van erkenning van hoger onderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten. In deze richtlijn wordt niet langer uitgegaan van sectoriële benadering maar van een integrale benadering.

10. Gezondheidsonderwijs op school (Resolutie van de Raad en de Minister van Onderwijs van 23/11/1988)

De Raad en de Minister van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen op 23 november 1988, is van mening dat de gezondheidsopvoeding van het kind in het gezin begint, maar dat de school als plaats van samenkomst van jongeren een belangrijke ondersteunende rol moet spelen. De school moet zich in alle onderwijsstadia, samen met de gezondheidsinstanties en andere gespecialiseerde diensten, in overleg met de ouders, van deze taak kwijten.

Het programma gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) binnen het onderwijs is, voor wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, reeds een hele tijd in ontwikkeling. Sedert een tiental jaren wordt er vanuit een interdisciplinair team hard gewerkt aan de ontwikkeling van een hanteerbaar pedagogisch kader.

In de voorbije jaren zijn we erin geslaagd om voor het basisonderwijs het begrip GVO een concrete opvulling te geven, zowel naar doelstellingen, naar leerinhouden als naar didactische werkvormen. We stellen vandaag vast dat de verspreiding van de lespakketten veralgemeend is en dat de meerderheid van leraren in het basisonderwijs de mappen gebruikt als inspiratiebron bij de voorbereiding van hun lessen in deze kontekst.

We zijn evenwel van plan om in de komende periode een stimuleringsbeleid te organiseren op verschillende niveaus :

1. Wij menen dat het nuttig zou zijn om GVO systematisch in te bouwen in de leerplannen.

Dit behoort uiteraard tot de bevoegdheid van de verschillende onderwijsnetten die daarvoor leerplancommissies aan het werk kunnen zetten.

Belangrijk hierbij is dat niet alleen het verwerven van inhoudelijke inzichten wordt vooropgesteld, maar tevens de effectieve attitudevorming.

2. Er kunnen heel wat structureel-organisatorische maatregelen genomen worden op school. Wij denken bijvoorbeeld aan het inschakelen van een GVO-verantwoordelijke die activiteiten animeert en coördineert. Door de invoering van het lestijdenpakket vanaf 1984 is zulks mogelijk geworden.

3. In de logica van het voorgaande is het ontegensprekelijk ook nuttig de ouders in het project te betrekken. Zij blijven in eerste instantie verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Wil men gezondheidsopvoeding propageren dan is de samenwerking tussen ouders en school echt essentieel.

Hierbij denken we uiteraard ook aan concrete samenwerking tussen ouderverenigingen en scholen en dit voor de realisatie van concrete projecten.

4. Complementaire technische hulpverlening kan steeds verkregen worden bij de medewerkers van PMS-centra en het medisch schooltoezicht.

De ontwikkeling van GVO-pakketten (ondermeer over „verslaving" en „voeding") voor het secundair onderwijs is eveneens goed opgeschoten. Op dit onderwijsniveau beschikken de scholen over mogelijkheden om mensen, in het kader van de bijzondere pedagogische taken die aan personeelsleden kunnen worden toegekend, speciaal met een coördinerende taak inzake GVO te belasten.

Verder loopt er een AIDS-programma over studenten van de aggregaatsopleiding en in de normaalscholen. Dit programma zal nadien gebruikt worden binnen het kader van de in-service training voor leraren uit het hoger secundair onderwijs.

Ook op Europees vlak is er al heel wat werk verricht.

Vrij recent heeft de Europese Gemeenschap, in een voorbereidende fase, door middel van een steekproef gepeild of leraren de tien aanbevelingen kennen in verband met het voorkomen en het vroegtijdig opsporen van kanker. Ook werd naar hun bereidheid om leerlingen te informeren over de Europese antikanker code getoetst. De resultaten van deze enquête zijn vrij positief.

Het blijkt dat de Europese leraren goed op de hoogte zijn van de code en dat 92 % van hen gemotiveerd is om de leerlingen op een actieve manier te informeren.

Dat is op z'n minst veelbelovend voor de mobilisatie van leraren met het oog op het actieplan 1990-1994 „Europa tegen Kanker" dat de Raad van Ministers einde vorig jaar heeft goedgekeurd.

Enkele weken terug werd in Dublin een colloquium gehouden met betrekking tot gezondheidseducatie en kankerpreventie in de scholen. Hierbij zijn tal van voorstellen geformuleerd die wij ook binnen ons GVO willen realiseren.

11. Opleiding van onderwijsgeevenden (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs van 14.5.1987)

De jongste jaren wordt steeds meer nadruk gelegd op de kwaliteit van het onderwijs. De kwaliteit van de leraren en hun professionele kennis en vaardigheden zijn hierbij van bijzondere betekenis. Dit vraagt een tweesporenbeleid, namelijk een systeem van permanente vorming dat in samenhang met een nieuwe opzet van de initiële opleiding wordt gezien.

De Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen op 14 mei 1987, zijn alvast tot het besluit gekomen dat her- en bijscholing van leraren van groot belang is. Eenzelfde zorg is ook bij andere internationale organisaties aanwezig. Naast de stimuli die uitgaan van de Europese Commissie moet dan ook rekening worden gehouden met de activiteiten die de OESO en de Raad van Europa op het gebied van de opleiding van onderwijsgeevenden ontplooien. Ook de werkzaamheden van het Europees Centrum voor Ontwikkeling van de Beroepsopleiding (CEDEFOP), op het gebied van de opleiding van onderwijsgeevenden, dienen hierbij nauw te worden betrokken.

Leraars kunnen congressen bijwonen in het buitenland (onder andere in Nederland, Duitsland, Frankrijk, Italië, Polen, Engeland en Spanje) om er vertrouwd te geraken met opleidingen.

De vorming van toekomstige leraars wordt geactualiseerd met het oog op de Europese openstelling.

Wat de navorming betreft nemen de inspecties en de universiteiten de nodige initiatieven voor hun vak.

Bovendien werd recentelijk een bijzondere regeling uitgewerkt voor de navorming van de leraren. Zo werd er in het onderwijsdecreet van 5 juli 1989 bepaald dat er een erkenningscommissie zou worden opgericht om de navormingsprojecten die worden ingediend door de netten te beoordelen. Tegelijk werd een fonds van 280 miljoen Bfr. voor de navorming ter beschikking gesteld.

Deze engagementen werden geoperationaliseerd door

— het Besluit van de Vlaamse Executieve van 13 september 1989 ;

— de Ministeriële Omzendbrief van 14 september 1989 ;

— het Ministerieel Besluit van 28 september 1989 met betrekking tot de oprichting en samenstelling van de erkenningscommissie ;

— het Besluit van de Vlaamse Executieve van 8 november 1989 met betrekking tot de prioriteiten van de navorming.

Nu reeds zijn er 220 navormingsprojecten goedgekeurd.

Goedgekeurde projecten Navorming (Schooljaar 1989-1990)

Categorie en nummer	Representatieve groeperingen van inrichtende machten en aantal goedgekeurde projecten			
	ARGO	OGO	Vrij onderw.	Totaal
0. Coördinatieprojecten	1	3	1	5
1. Nieuwe informatietechnologieën	17	4	20	41
2. Bedrijfs- en bijscholingsstages	1	4	3	8
3. Relatie onderwijs en nijverheid	2	1	2	5
4. Werken met leerlingen in moeilijkheden	4	5	16	25
5. Multiculturele opvoeding	7	—	3	10
6. Schoolmanagement	9	3	11	23
7. Vakwetenschappelijke navorming	9	9	30	48
8. Navorming samenhangend met onderwijsver-nieuwingen	1	8	14	23
9. Methodologische navorming	8	4	11	23
10. Training van navorsers	1	5	3	9
Totaal	60	46	114	220

12. Studiebezoeken van onderwijsspecialisten (Arion)

In het kader van het Arion (Actieprogramma : Reizen met een instructief karakter voor Onderwijsspecialisten) worden korte studiebezoeken georganiseerd.

De belangrijke doelstellingen van dit programma zijn :

- onderwijsverantwoordelijken in de gelegenheid stellen kennis te nemen van de laatste ontwikkelingen en tendensen in andere Lid-Staten ;

- het vergroten van de hoeveelheid goede, geselecteerde en recente informatie over onderwijskundige ontwikkelingen die beschikbaar is voor beleidsmakers in de Gemeenschap.

Tot nu toe hebben ongeveer 3000 onderwijsspecialisten in Europa aan dit programma deelgenomen. In Vlaanderen werden in 1987-'88 15 beurzen, in 1988-'89 18 beurzen, in 1989-'90 18 beurzen toegekend.

Het programma is opgezet voor personen, die verantwoordelijk zijn voor het beleid binnen onderwijsinstellingen, zoals schoolhoofden en personen die beleidsmatige verantwoordelijkheid dragen voor onderwijsverzorging op lokaal of regionaal niveau. Het gaat hierbij om basisonderwijs en voortgezet onderwijs (inclusief het lager en middelbaar beroepsonderwijs).

De studiereizen duren over het algemeen maximaal één week en bestaan uit enkele inleidingen, gesprekken met deskundigen en onderwijskrachten en bezoek aan verschillende onderwijsinstellingen en scholen.

Voor het jaar 1989/1990 heeft de Commissie wederom beurzen beschikbaar gesteld. De beurzen worden verdeeld over 14 thema's :

- de studie van de onderwijssystemen op lager en middelbaar niveau ;

- legalisering van uitgereikte diploma's en beoordeling van het onderwijs, leerlingen en docenten ;

- preventieve maatregelen ter bestrijding van het analfabetisme ;

- de invoering van nieuwe informatietechnologieën in het onderwijs ;

- de integratie van jonge gehandicapten in het normale schoolstelsel ;

- gelijke kansen voor jongens en meisjes in het onderwijs ;

- onderwijs aan migrantenkinderen ;

- problemen ten gevolge van het mislukken op school ;

- de invoering van de Europese dimensie in het onderwijs ;

- lerarenopleiding en nascholing van leerkrachten ;

- de taak van de ouders en hun deelname aan het schoolleven ;

- het onderwijs van vreemde talen ;

- gezondheidseducatie (Aids, drugs, kanker) ;

- onderwijs of milieugebied.

13. Onderwijs aan kinderen van de trekkende bevolking (Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs van 22.5.1989)

De Raad acht de positie, in het bijzonder op onderwijsgebied, van kinderen van de trekkende bevolking, zorgwekkend. Een vrij groot aantal kinderen bezoekt de school niet regelmatig en bepaalde kinderen gaan nooit naar school.

Een te klein percentage bereikt en overschrijdt de drempel van het secundair onderwijs. Bovendien staat het resultaat — dit geldt onder meer voor de vertrouwdheid met lezen en schrijven — niet in verhouding tot de vermeende duur van het onderwijs. De Raad is van mening dat het onderwijs fundamenteel is voor de culturele, sociale en economische toekomst van personen zonder vaste verblijfplaats en van de zigeunergemeenschappen.

Tegen die achtergrond hebben de Raad en de Minister van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, op 22 mei 1989 twee resoluties aangenomen.

De eerste heeft betrekking op het onderwijs aan kinderen van wie de ouders geen vaste verblijfplaats hebben (foorreizigers, circusmensen, schippers, ...). Met deze resolutie als uitgangspunt werd een zeer lijvig en gedetailleerd werkverslag opgesteld.

Op grond van de conclusies hiervan werden volgende aanbevelingen geformuleerd :

1. de verantwoordelijkheid voor het onderwijsbeleid dienen de rondreizende gezinnen te stimuleren tot een maximale participatie van hun kinderen aan het onderwijs (1) ;

2. gelet op de positieve ervaring in Nederland met het systeem „ligplaatskleuterscholen", is het wenselijk dit systeem ook in Vlaanderen te organiseren ;

3. een eigen „internetaanalyse" kan worden doorgevoerd (cfr. project „Guidelines for review and internal development in schools" van de „Bristol University School of Education" in Groot-Brittannië) ;

4. er kan worden voorzien in „meereizende scholen" (circuskinderen) ;

5. in het kader van de beroepsopleiding voor het circus kan bij wijze van experiment een Europese school voor circusopleiding worden ingericht ;

(1) (Zie aanbeveling nr. 81/3 van het Ministercomité van de lidstaten van de R.V.E. „... Tous les enfants dont les parents le souhaitent devraient pouvoir bénéficier d'une éducation assurée pendant deux années au moins avant l'entrée à l'école primaire. Le manque de moyen financiers ne devrait pas être un obstacle lorsque cette éducation est nécessaire à l'enfant..."

6. een internationale coördinatie van deze onderwijssystemen (het op elkaar afstemmen van curricula, methodes) is noodzakelijk.

Dit werkplan wordt nu gerealiseerd in nauwe samenwerking met EFECOT (European Federation for the Education of the Children of Occupational Travellers).

In de Vlaamse Gemeenschap werd reeds ten dele uitvoering gegeven aan dit werkplan. Zo werden de besprekingen gevoerd binnen de cel basisonderwijs om schipperskinderen (vooral kleuters) vlotter met de kleuterschool in contact te brengen. Er is een principiële akkoord bereikt om een kleuterleidster te detacheren en schippersfamilies geregeld aan boord te bezoeken en de kleuter te stimuleren met aangepaste werkboekjes.

Naast het probleem van het onderwijs aan kinderen van wie de ouders geen vaste verblijfplaats hebben, is er ook dat van het onderwijs aan kinderen van zigeuners en reizigers.

In dat verband worden in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor woonwagenwerk. Stimulansen gegeven ten aanzien van pedagogiek en didactiek materiaal en opleiding en bijscholing van leraren. Verder wordt gezocht naar een oplossing van het probleem van het leerlingenvervoer en de klassennormen.

14. Bestrijding van het mislukken op school (Resolutie van de Raad en de Minister van Onderwijs van 19/12/1989).

Het mislukken op school komt meer en meer voor en treft een onaanvaardbaar groot aantal leerlingen. Dit blijkt alvast uit bijgaande tabel.

Schoolse achterstand in het gewoon lager onderwijs 1987-1988

Leer-jaren	Totaal leer-lingen	1 jaar achter-stand	2 jaar achter-stand	3 jaar achter-stand
1ste	76.107	6.600	216	20
2de	71.956	7.964	462	34
3de	70.067	7.972	613	83
4de	68.138	7.849	712	74
5de	67.037	8.010	750	56
6de	64.048	7.409	589	39
Totaal	417.353	45.804	3.342	306
In %	-	10,97	0,80	0,07

Bron : Toelichting begroting 1989.

Overzitten en mislukken is een fenomeen geworden, dat in alle scholen in Europa tot ernstige bedenkingen aanleiding geeft. De Europese Gemeenschap is begaan met deze problemen, die ook een economische weerslag hebben op het leven in de lidstaten.

De Ministerraad heeft daarom een resolutie aangenomen, waarin de lidstaten uitgenodigd worden

maatregelen te nemen om de mislukking op school tegen te gaan. De Ministers van de lidstaten hebben daarbij ook de verbintenis aangegaan elk op hun gebied de nodige inspanningen te leveren om de tien actiepunten, die in de resolutie zijn opgesomd, ten uitvoer te brengen.

Bij die actiepunten behoren onder meer „het bevorderen van de schoolopvang vóór het lager onderwijs, wat zal bijdragen tot een betere schoolrijpheid nadien, vooral voor de kinderen uit minder begunstigde milieus”, „de aanpassing van het schoolsysteem”, „het meer aandacht schenken door de school aan de culturele, sociale en economische context waarin de kinderen leven”.

Reeds geruime tijd hebben wij met betrekking tot het onderwijs maatregelen genomen die er moeten toe bijdragen dat zowel kinderen met leermoeilijkheden als knappe kinderen kansen krijgen om te groeien volgens eigen mogelijkheden, talenten en begaafdheden. Het basisonderwijs kan en mag zich niet enkel richten tot de gemiddelde leerling. De gedifferentieerde aanpak van een leerlingengroep en de hulp van een taakleraar in samenwerking met de vertrouwde klastitularis, bieden beslist kansen. Het lestijdenpakket moet in die zin gebruikt worden. In elk geval mogen we niet blind zijn voor de leermoeilijkheden die tal van kinderen in het lager onderwijs ondervinden.

Nieuwe initiatieven willen wij bestuderen binnen het kader van de mogelijkheden die het Arion-programma hiertoe biedt.

6. De Europese Scholen

De zogenaamde Europese Scholen — wij hebben er vooralsnog 3 in ons land, namelijk 1 in Mol en 2 in Brussel — hangen niet direct af van de Europese Gemeenschap. Zij situeren zich wel in haar werksfeer.

Met betrekking tot deze scholen stellen zich op dit ogenblik een aantal problemen. Wij denken hier onder meer aan

- het statuut en het bestuur van deze scholen,
- de vraag om hun aantal uit te breiden,
- de wachtgeld van de Belgische leraren, die gedetacheerd zijn naar deze scholen.

Ongeveer 160 Belgische leraren, onder wie 77 Vlamingen, zijn namelijk binnen het kader van een terbeschikkingstelling werkzaam in een Europese School.

Ruim 90 onder hen verblijven in België.

In 1971 werd bepaald dat de lidstaten voor hen een bijdrage zouden betalen, die gelijk is aan de nationale bezoldiging van de leraren, die zij detacheren.

Door artikel 2 van het KB nr. 471 werd met ingang van 1 september 1986 dat wachtgeld teruggebracht tot 50 % van de laatste activiteitswedde.

Het was de bedoeling tot een besparing te komen op die wachtgeld van het onderwijzend personeel bij de Europese Scholen. Zij genieten namelijk van een aantal bijkomende Europese vergoe-

dingen waardoor hun netto-inkomen, door het loutere feit van een detachering naar een Europese School, meer dan tweemaal hoger komt te liggen dan dat van hun collega's in de Belgische scholen. De nationale Regering meende toen binnen het kader van de besparingen dat deze categorie niet van een bijzondere inspanning mocht worden gespaard.

De Europese Commissie heeft als gevolg van het KB nr. 471 een verzoekschrift tegen de Belgische Staat neergelegd bij het Hof van Justitie. Ons land wordt zeer waarschijnlijk eerlang veroordeeld tot de betaling van de achterstallige wachtgelden.

De Vlaamse Gemeenschap zal in elk geval vanaf 1 januari 1989 haar verplichtingen moeten nakomen.

Tegelijk moet er dringend werk worden gemaakt van een nieuw bijdragesysteem. In een overleg tussen de nationale overheid en de Gemeenschappen moet bovendien een proportionele verdeling van het contingent leraren over de drie Gemeenschappen worden doorgevoerd.

Verder is er ook nog het probleem van de subsidiëring en de betrokkenheid van de Gemeenschappen bij het bestuur van een aantal Europese instellingen voor hoger onderwijs, met name

- het Europa-college te Brussel,
- de Stichting Biermans-Lapötre in Parijs,
- het Europees Universitair Instituut in Firenze,
- de Universitaire Stichting in Brussel.

Deze instellingen zijn vooralsnog nationaal gebleven.

7. De deelname van het Vlaams onderwijs aan de Europese actieprogramma's op onderwijsgebied

De laatste jaren stelt de Commissie meer en meer actieprogramma's op die haar besluiten moeten ondersteunen.

Hierbij worden jaarlijks tientallen miljoenen vrijgemaakt om deze actieprogramma's uit te voeren. De commissie laat zich bij de uitvoering bijstaan door comités die haar op het Europese en nationale vlak adviseren of die het beheer van de programma's waarnemen.

De Vlaamse Gemeenschap tracht maximaal aan deze programma's deel te nemen.

7.1. Erasmus

Erasmus staan voor European Community Action Scheme for the Mobility of University Students. Dit programma werd in 1987 door de Raad goedgekeurd.

Zijn belangrijkste doelstellingen zijn :

- het bereiken van een aanzienlijke toename van het aantal studenten dat een erkend deel van hun studie in een andere lid-Staat van de Gemeenschap zal volbrengen ;

— het bevorderen van brede en intensieve samenwerkingsactiviteiten tussen de universiteiten van alle lid-Staten ;

— het zorgen voor de mobilisatie van het intellectuele potentieel om de concurrentiepositie van de Europese Gemeenschap te verbeteren.

De term „universiteit" wordt hierbij gebruikt voor alle typen van hogere onderwijsinstellingen.

Erasmus kreeg een budget van 85 miljoen Ecu toegewezen voor de beginperiode van drie jaar (1987-1989). Voor de periode 1990-1992 zou 192 miljoen Ecu worden voorzien.

Het programma concentreert zich op 4 actiepunten :

— het Europese netwerk van universitaire samenwerking.

In dit kader stelt Erasmus financiële steun ter beschikking voor de ontwikkeling en opbouw van interuniversitaire samenwerkingsprogramma's en de uitwisseling van docenten en administrateurs ;

— mobiliteitsbeurzen voor studenten.

De studentenbeurzen zijn bedoeld als hulpmiddel om bijkomende kosten (onder andere reis, linguïstische voorbereiding) van een studieverblijf in het buitenland te dekken. Voorwaarde is dat studenten volledig academisch erkenning krijgen van hun universiteit van oorsprong voor de buitenlandse studieperiode (minimaal drie maanden) ;

— verbetering van de academische erkenning van diploma's en studieperioden.

Onder de naam European Community Course Credit Transfer System (ECTS) wordt een proefontwerp opgesteld voor de academische erkenning van diploma's en studieperioden. De proeffase zal zich uitstrekken over maximaal zes academische jaren (1989/1990-1994/1995). Het puntenoverdrachtsysteem zal worden uitgewerkt in samenwerking met ongeveer 80 universiteiten die op basis van vrijwillig betuigde belangstelling zullen worden geselecteerd. Tevens zal het communautaire netwerk van nationale informatiecentra voor academische erkenning (NARIC) verder worden ontwikkeld ;

— aanvullende maatregelen.

Hieronder vallen bijvoorbeeld subsidies voor universiteiten die korte, intensieve programma's organiseren voor studenten uit verschillende lid-Staten, financiering van groeperingen die op Europees niveau actief zijn en ondersteuning van publikaties.

Hoe evalueren wij het Erasmusprogramma dat nu twee jaar loopt ?

Vooreerst kwantitatief :

1. Het budget dat door de Europese Commissie aan de Vlaamse Gemeenschap wordt ter beschikking gesteld steeg van 232.000 Ecu voor het academiejaar 1988-89 tot 470.000 Ecu voor het academiejaar 1989-90. Voor het komende academiejaar mag een bedrag van ongeveer 500.000 Ecu worden verwacht.

2. Het aantal studenten dat een beurs bekam steeg van 270 in 1988-89 naar 469 in 1989-90. Het

aantal maanden dat zij voor hun studies met Europese steun in het buitenland konden verblijven steeg van 1229 in 1988-89 tot 2157 in 1989-90.

3. De participatie van de meisjes is beduidend hoger dan die van de jongens. Zo bekwamen in het academiejaar 1989-90 241 meisjes-studenten een beurs tegenover 227 jongens-studenten.

4. De voorkeur voor de landen waar men een deel van zijn studietijd wil volbrengen is vrij gelijklopend bij jongens en meisjes.

Wel kunnen wij vaststellen dat

a) sommige landen duidelijk de voorkeur genieten boven andere. Nederland scoort hierbij veruit het best. De belangstelling voor Zuid-Europese landen is eerder beperkt ;

b) de grote belangstelling die er het eerste academiejaar voor Nederland was (42,2 %) is dit academiejaar gevoelig teruggelopen (26,5 %).

5. Sommige studierichtingen pikken vlotter in op de mogelijkheden die het Erasmus-programma biedt. De richtingen Taal en Letteren en Rechten scoren het hoogst.

6. Er is een grote disproportie tussen de deelname van de studenten uit het universitair onderwijs enerzijds en die uit de andere instellingen voor hoger onderwijs.

In het academiejaar 1988-89 namen alle Vlaamse universiteiten deel aan het Erasmus-programma, terwijl er slechts 4 HOBU-instellingen aan participeerden.

In 1989-90 liep dat aantal op tot 14, maar dit is nog steeds minder dan 10 % van de HOBU-instellingen. De disproportie blijft evenwel groot: 60 % van de studenten is ingeschreven in een HOBU-instelling tegenover 40 % voor de universiteiten, maar het aandeel van de universiteitsstudenten en het Erasmusprogramma is 76,3 % tegenover 23,7 % voor de studenten van het HOBU.

Erasmus 1989-1990

Verdeling mobiliteitsbeurzen per land en geslacht

Land	Aantal jongens	Aantal meisjes
Duitsland	32	36
Denemarken	10	12
Spanje	20	25
Frankrijk	32	33
Griekenland	9	1
Italië	11	19
Ierland	6	10
Nederland	63	58
Portugal	3	3
Verenigd Koninkrijk	41	44
Totaal	227	241

Erasmus 1989-1990

Studenten per land

Land	Aantal studenten		% studenten	
	88-89	89-90	88-89	89-90
Duitsland	32	65	12,07	14,16
Denemarken	3	19	1,13	4,13
Spanje	21	45	7,92	9,80
Frankrijk	47	65	17,73	14,16
Griekenland	1	11	0,37	2,39
Italië	6	26	2,26	5,66
Ierland	6	17	2,26	3,70
Luxemburg		0		0,00
Nederland	112	122	42,26	26,57
Portugal	3	6	1,13	1,30
Ver. Konink.	34	83	12,83	18,08
Totaal	265	459	100,00	100,00

Bron : Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap — Vlaams Erasmusagentschap, Kunstlaan 43 te 1040 Brussel.

Erasmus 1989-1990

Studenten per studierichting

Studierichting	Aantal studenten		% studenten	
	88-89	89-90	88-89	89-90
Landbouwwetenschappen	6	3	2,26	0,65
Architectuur	1	13	0,37	2,83
Schone Kunsten	8	10	3,01	2,17
Economie	26	29	9,81	6,31
Opvoedkunde - Leraarsopl.	9	25	3,39	5,44
Ingenieurs - Technologie	24	34	9,05	7,40
Geografie - Geologie	6	6	2,26	1,30
Menswetenschappen	15	20	5,66	4,35
Sociale Wetenschappen		26		5,66
Pers- en communicatiewet.		12		2,61
Taal - Literatuur	61	98	23,00	21,35
Rechten	59	81	22,26	17,64
Wiskunde - Informatica	5	18	1,88	3,92
Geneeskunde - Psychologie	11	36	4,15	7,84
Natuurwetenschappen	13	31	4,90	6,75
Andere	21	17	7,92	3,70
Totaal	265	459	100,00	100,00

Bron : Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap — Vlaams Erasmusagentschap, Kunstlaan 43 te 1040 Brussel.

Erasmus 1989-1990

Studenten per instelling

Instelling	Aantal studenten		% studenten	
	88-89	89-90	88-89	89-90
Universiteiten				
RUG	30	73	11,4	15,90
VUB	9	24	3,4	5,22
UIA	33	51	12,5	11,11
KUL	139	197	52,5	42,91
UFSIA	5	5	1,9	1,08
Subtotaal	216	350	81,7	76,22

Instelling	Aantal studenten		% studenten	
	88-89	89-90	88-89	89-90
HOBU-instellingen				
EHL Diepenbeek	16	17	6,1	3,70
RVT Brussel	4	18	1,5	3,92
HAIR Antwerpen		7		1,52
PHAI Hasselt		2		0,43
KVHA Antwerpen		8		1,74
PHVT Gent	16	13	6,1	2,83
HIVT Antwerpen		2		0,43
HIPB Gent		9		1,96
HTIHH Heverlee	5	3	1,9	0,65
KASKA		3		0,65
GVNS Eeklo		10		2,17
KIG Mechelen		2		0,43
HAISL Gent		4		0,87
VLECHO		11		2,39
Andere	7		2,7	
Subtotaal	48	109	18,3	23,69
Algemeen totaal	265	459	100,0	100,00

Bron : Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap — Vlaams Erasmusagentschap, Kunstlaan 43 te 1040 Brussel.

Meteen brengt ons dit tot een kwalitatieve analyse van het Erasmus-programma en zijn toepassing. Hierbij treedt een aantal problemen naar voor :

1. Het aantal aanvragen voor mobiliteitsbeurzen staat in schril contrast tot het aantal studenten die effectief een Erasmusbeurs ontvangen. Om hieraan tegemoet te komen werd het beursbedrag per student erg laag gehouden, om aan zoveel mogelijk kandidaten toch een beurs te kunnen geven. Dit bedrag kan in de toekomst niet meer verder worden verlaagd vermits een Erasmusbeurs dan niet langer een substantiële mobiliteitsbeurs zou betekenen. De gecreëerde verwachtingen voor het Erasmusprogramma kunnen in Vlaanderen niet volledig worden beantwoord omwille van deze budgettaire beperking. Ik tracht deze beperking enigszins te doorbreken door voor het academiejaar 1990-91 op het artikel 332335 (Beurzen in het kader van de Europese samenwerkingsprogramma's) een substantieel bedrag vast te leggen dat bij de midde-len die de Europese Commissie aan de Vlaamse Gemeenschap toebedeelt, zal worden gevoegd.

2. De programma-directeurs zouden moeten worden verplicht om afspraken te maken met hun buitenlandse collega's betreffende opvang, logement en integratie van de Erasmusstudenten. Velen doen hiervoor grote inspanningen. Maar nog te vaak schieten sommigen te kort in deze opdracht, zoals blijkt uit vele studentenrapporten. Op een of andere manier zou dit moeten worden gesignaleerd aan of gecontroleerd door het Erasmusbureau. Naar ons inzicht hangt het succes van het programma af van de wijze waarop voorzieningen voor de studenten vooraf werden geregeld. In de toekomst zou dit een van de belangrijkste selectiecriteria moeten worden voor de goedkeuring van interuniversitaire samenwerkingsprogramma's.

3. De kritieken van sommige studentenorganisaties betreffende het elitair karakter van het Erasmus-

programma zijn niet geheel onterecht. De Vlaamse professoren selecteren volledig autonoom de kandidaten voor een Erasmusbeurs. Tot op heden kon niet aan alle kandidaten een Erasmusbeurs worden toegekend. Dit vormt een dubbele discriminatie van de studenten die niet geselecteerd worden. Op de eerste plaats ontvangen zij geen financiële steun voor een buitenlandse studiebeperiode, die hun collega's wel ontvangen, waardoor zij meestal hun studie aan de thuisuniversiteit moeten blijven verderzetten. De tweede ongelijkheid komt tot uiting wanneer deze studenten zich aanbieden op de arbeidsmarkt.

Voortaan zijn er twee soorten studenten, zoals rector L. De Meyer van de Rijksuniversiteit Gent stelde in één van zijn toespraken : „Gewone studenten en Erasmusstudenten”. Deze laatste groep zal over meer kansen beschikken wanneer zij zich aanbieden tijdens een jobinterview. Zolang niet aan alle kandidaat-Erasmusstudenten een financiële tussenkomst kan worden aangeboden zal deze ongelijkheid blijven bestaan.

4. De disproportie die bestaat tussen de participatie van de HOBU-studenten en die van de universiteitsstudenten vormt een reëel probleem.

Dit onevenwicht heeft meerdere oorzaken. Zo mogen wij gerust aannemen dat het profiel van de doorsnee student in het HOBU anders is dan dat van de universiteitsstudent. Hierbij komt ook nog dat de curricula tussen de HOBU-instellingen bij ons en in het buitenland moeilijker uitwisselbaar blijken. Dit maakt dat de student na zijn verblijf in het buitenland de stof moet inhalen op het gevaar af naar de tweede zitting te worden verwezen.

5. Tenslotte vormt het tijdstip waarop de selectie van de Erasmus-studenten wordt bekendgemaakt een groot probleem. Tijdens de maanden juni, juli en augustus is het zeer moeilijk professoren en studenten te contacteren wegens de examen- en vakantieperiode.

Het verdient aanbeveling ernaar te streven deze selectie bekend te maken omstreeks 31 maart ten laatste. Dit zou vele administratieve problemen vermijden voor de universiteiten. Het zou tevens bijdragen tot een betere organisatie van de Erasmusactiviteiten aan de universiteiten zelf. De evaluatievergaderingen zouden kunnen worden gecoördineerd met een voorbereidende vergadering voor het volgende academiejaar. Het stelt de professoren ook in de mogelijkheid hun buitenlandse collega's reeds op de hoogte te brengen van de namen en de persoonlijke gegevens van de studenten die ze wensen uit te zenden tijdens het volgende academiejaar. Dit zou een dubbel voordeel opleveren : de organisatorische kosten voor een student dalen en betere afspraken betreffende opvang, logement en integratie kunnen worden gemaakt.

7.2. Comett

Comett staat voor Community action programme for Education and Training for Technology. Het programma is gericht op de bevordering van

samenwerking tussen universiteit en onderneming bij de opleiding, met inbegrip van de permanente bijscholing, op het gebied van de technologie. Onder „universiteit” worden alle types van instellingen van hoger onderwijs begrepen, terwijl de term „opleiding” wordt gebruikt voor zowel de basisopleiding als voor postgraduate cursussen en na- of bijscholing.

Het programma is bedoeld om de Europese samenwerking te bevorderen en de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven met een bijzondere aandacht voor de KMO's te versterken. De Europese Raad stelde 45 miljoen Ecu ter beschikking voor de uitvoering van de eerste editie van dit programma (1986-1990).

De belangstelling voor deelname aan dit programma kwam in de Vlaamse Gemeenschap slechts moeilijk op gang en de resultaten van Comett I bleven beneden de verwachtingen. Voor België werden 7 samenwerkingsverbanden (SOUO's), dit is een samenwerkingsverband voor opleiding tussen Universiteit en onderneming — hiervan situeerden er zich slechts 2 in Vlaanderen — aanvaard op een totaal van 126 voor de EG.

De Belgische samenwerkingsverbanden bestonden gemiddeld uit 30,9 participanten (11,3 bedrijven, 13 universiteiten en 6,6 andere organisaties, bv. Kamers van Koophandel).

De beperkte belangstelling had vanuit het oogpunt van de bedrijven te maken met de gebrekkige informatie, de ingewikkelde procedures en de vele papierasserie, de vragen rond de return van de gedane investeringen, enzovoort. Op het niveau van het hoger onderwijs werd en wordt men geconfronteerd met de moeilijkheid dat de opleidingsprogramma's geen ruimte voorzien voor een stage van minimum 6 maanden, zoals vooropgesteld in Comett I.

Waar de samenwerkingsverbanden weinig belangstelling opriepen, was die des te groter voor de projecten voor permanente bijscholing. Het gaat hier om seminaries en lessencycli die gericht zijn op de snelle verspreiding van onderzoeks- en ontwikkelingsresultaten op het gebied van de nieuwe technologieën.

In de vergadering van 16 december 1988 heeft de Raad het Comett II-programma goedgekeurd. Voor een periode van vijf jaar (1990-1994) wordt een budget van 200 miljoen Ecu ter beschikking gesteld. De verdeling van het budget over de verschillende categorieën is als volgt :

- 40 % voor transnationale uitwisselingen ;
- 40 % voor gezamenlijke projecten voor permanente opleiding op het gebied van met name de geavanceerde technologieën en voor de multimediale opleiding op afstand ;
- 12 % voor het Europese netwerk van samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en ondernemingen ;
- 8 % voor aanvullende maatregelen.

De vergadering van de Onderwijsraad van de EG dd. 22 mei 1989 heeft het ontwerp-besluit met be-

trekking tot openstelling van het Comett II-programma voor landen van de Europese Vrijhandels Associatie (EVA) aanvaard.

Ondertussen wordt bij ons Comett II geoperationaaliseerd. De eerste sluitingsdatum voor aanvragen binnen Comett II was 28 februari 1990.

Ofschoon nog geen volledig beeld kan gevormd worden van het aantal en de aard van de ingediende projecten, zijn er nu toch reeds aanduidingen dat de Vlaamse belangstelling en participatie meer succesvol zal zijn.

Wij zullen in functie van de verdere operationalisatie van Comett II een grotere inspanning doen om

- het Vlaamse bedrijfsleven te sensibiliseren ;
- de toegang voor studenten en andere geïnteresseerden te verbeteren ;
- de begeleiding en coördinatie van de diverse initiatieven te versterken.

7.3. Arion

Het Arion-programma kwam tot stand in 1978. Het wil de band en onderlinge afstemming tussen de diverse opvoedingssystemen in de Gemeenschap versterken.

In functie hiervan worden studiebezoeken voor opvoedingsdeskundigen in de diverse lidstaten georganiseerd.

Aan het Arion-initiatief liggen drie belangrijke principes ten grondslag. Ten eerste is men het er over eens dat de verscheidenheid van de onderwijssystemen in de Gemeenschap een rijkdom vormt die niet mag worden aangetast. Ten tweede acht men het noodzakelijk om de wederzijdse kennis van de verschillende onderwijssystemen te verbeteren en ten derde moeten in de Gemeenschap de beleidsvormen, de ervaringen en de ideeën op gebied van onderwijs permanent tussen de lidstaten worden geconfronteerd.

Het Arion-programma eist van de kandidaten dat zij representatief zijn voor de diverse onderwijsvormen en multiplicatoreffecten teweegbrengen, dit wil zeggen op landelijk, regionaal en lokaal vlak anderen een beter begrip bijbrengen van het onderwijsbeleid en de onderwijsmethoden in andere EG-lidstaten.

Op p. 49 en 50 zijn de thema's aangegeven waarop de studiebezoeken zich tot nu toe hebben geconcentreerd.

7.4. Petra

Petra staat voor Partnership in European Training. Het is een actieprogramma van de Europese Gemeenschap voor de beroepsopleiding van jongeren en hun voorbereiding op werk en volwassenheid. Het doel van het programma is het bevorderen van een beleid dat als doel heeft te garanderen dat alle

jongeren die dat wensen, na afloop van de voltijdse leerplichtige fase één jaar, en indien mogelijk twee of meer jaren, beroepsonderwijs kunnen volgen.

Het programma vormt een ondersteuning van en een aanvulling op de door de lidstaten genomen maatregelen gericht op :

— het verhogen van de kwaliteit en het niveau van beroepsopleidingen ;

— het verbreden van het aanbod aan typen beroepsopleidingen voor jongeren van verschillend begaafdheidsniveau, en het zeker stellen dat deze opleidingen leiden tot erkende kwalificaties ;

— het vergroten van het vermogen van het systeem van beroepsopleidingen om zich te kunnen aanpassen aan economische, technologische en sociale veranderingen.

Het actieprogramma bestaat uit drie afzonderlijke, maar aan elkaar gerelateerde onderdelen :

— een Europees netwerk van opleidingsinitiatieven : door het aan elkaar knopen van deze initiatieven zullen internationale samenwerkingsverbanden tot stand gebracht worden ;

— jongereninitiatieven die erop gericht zijn jongeren te betrekken bij het opzetten van een effectieve en beter gecoördineerde informatievoorziening voor de jongeren ;

— activiteiten op te zetten die het initiatief, de verantwoordelijkheidszin en de creativiteit van jongeren stimuleren ;

— samenwerking op het terrein van het onderzoek naar de effectiviteit van beroepsopleidingen.

Daarnaast voorziet het programma ook in een voortzetting van het voor de Commissie door Cedefop geleide programma voor de uitwisseling van beroepsopleidingsspecialisten.

Alle Petra-projecten die in Vlaanderen lopen, situeren zich in het kader van de eindfase van de leerplicht. Na de voltijdse leerplicht (vanaf 15 of 16 jaar) kan namelijk op verschillende wijzen aan de wet of de leerplicht voldaan worden.

Twee projecten spelen in op het voltijds systeem en meer bepaald op een specifieke doelgroep : de 3de graad van het beroepsonderwijs (16-19 jaar).

Zij hebben betrekking op

1. de modulaire structuur van de 3de graad van het voltijds beroepsonderwijs,

2. de interactie tussen school en de socio-economische milieus.

Twee andere projecten spelen in op het deeltijds systeem en meer bepaald op een specifieke doelgroep : jongeren die op 15 of 16-jarige leeftijd de school verlieten zonder enige basiskennis te hebben verworven. Zij zijn niet gekwalificeerd genoeg om op hun arbeidsmarkt aan werk te geraken. Dikwijls kunnen zij hun job niet behouden omdat zij de nodige arbeidsrijpheid of-motivatie missen.

Zo wordt in deze projecten gewerkt rond

1. graduele overstapmogelijkheden van voltijds onderwijs naar de arbeidswereld binnen het deeltijds onderwijs ;

2. alternerend leren voor laaggeschoolde jongeren tussen 15 en 18 jaar via het industrieel leerlingwezen.

Een vijfde project heeft betrekking op de bijscholing van leraren en meer bepaald stages van leraren in de bedrijven.

Recentelijk werden door de Vlaamse Gemeenschap nog drie projecten bij de Europese Commissie ingediend. Zij hebben betrekking op

— de opleiding van technische opleiders : het is de bedoeling deskundigheid van opleiders zowel in de scholen als in de bedrijven uit te wisselen ;

— alternerend leren : het gaat hier om een uitwisselingsprogramma met Nederland, dat een gelijkwaardig systeem kent van alternerend leren ;

— informatica en beroepsopleiding : dit programma wil leraren en leerlingen uit het beroepsonderwijs introduceren in de wereld van de moderne technologieën en informatica.

7.5. Het Europees Sociaal Fonds

Na de goedkeuring van de Eenheidsakte ging de Europese Commissie over tot de vernieuwing van de Structuurfondsen.

Binnen dit vernieuwde kader stelt de Europese Commissie voor het Europees Sociaal Fonds (ESF) 5 nieuwe doelstellingen voorop, namelijk

doelstelling 1 : Regio's met ontwikkelingsachterstand. Dergelijke regio's komen niet voor in ons land ;

doelstelling 2 : Regio's met reconversie. Het betreft hier Limburg en Turnhout ;

doelstelling 3 : Langdurige werkloosheid. Hét gaat hierbij om de + 25-jarigen ;

doelstelling 4 : Jeugdwerkloosheid. Het gaat hierbij om de - 25-jarigen ;

doelstelling 5a : Aanpassing van de landbouwstructuren. Dit is niet van toepassing in ons land ;

doelstelling 5b : Ontwikkeling van het platteland. Het Hageland werd hiervoor weerhouden.

Het plan van het onderwijsdepartement is verwerkt in doelstelling 4. Het plan geeft een analytische beschrijving van de jeugdwerkloosheid, een algemene beschrijving van de verschillende projecten voor werkloze jongeren en de financiering.

Binnen het plan met betrekking tot doelstelling 4 worden vier zwaartepunten onderscheiden, namelijk

zwaartepunt 1 : basisopleidingen,
zwaartepunt 2 : technologische beroepen,
zwaartepunt 3 : achtergestelde groepen, namelijk gehandicapten, vrouwen en migranten,
zwaartepunt 4 : hulp bij tewerkstelling.

Het totale budget dat vanuit het ES voor doelstelling 4 aan de Vlaamse Gemeenschap wordt toebedeeld, bedraagt bijna 33 miljoen Ecu.

95 % van het budget wordt verdeeld over deze vier zwaartepunten ; 5 % van het budget gaat naar vernieuwde acties, technische bijstand, studies, ...

	Bedragen uit het ESF (in miljoen ECU)
1. basisopleidingen	13,52 %
2. technologische beroepen	10,94 %
3.1 gehandicapten	5,47 %
3.2 vrouwen	1,61 %
3.3 migranten	0,64 %
4. hulp bij tewerkstelling	0,64 %
	32,82 %

De procentuele verdeling van het budget van de Vlaamse Executieve over de 4 zwaartepunten is als volgt :

1. basisopleidingen	40 %
2. technologische beroepen	34 %
3.1 gehandicapten	17 %
3.2 vrouwen	5 %
3.3 migranten	2 %
4. hulp bij tewerkstelling	2 %
	100 %

Binnen elk zwaartepunt bedraagt het procentueel aandeel van Onderwijs :

1. basisopleidingen	35 %
2. technologische beroepen	85 %
3.2 vrouwen	100 %

De inspanningen voor gehandicapten en migranten zijn verzekerd in zwaartepunt 1.

Reeds eerder werd gewezen op het belang van programma's als Arion.

Andere communautaire programma's lopen nu proef of zijn in volle voorbereiding. Bij wijze van voorbeeld beschrijven wij er enkele.

7.6 Lingua

Op 28 juli 1989 heeft de Raad het Lingua-programma goedgekeurd.

Het gaat hier om een programma dat de kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van de kennis van vreemde talen wil bevorderen, met het oog op een grotere communicatievaardigheid binnen de Gemeenschap. Met „vreemde talen”¹ worden dan ook de officiële talen van de Gemeenschap bedoeld.

Het programma omvat de volgende actiepunten

1. Bevordering van de bijscholing van docenten vreemde talen

Er zullen beurzen worden verleend voor activiteiten gericht op :

— het verbeteren van de communicatieve vaardigheden in de vreemde taal en kennis van de cultuur van de betrokken lid-Staat ;

— het bevorderen van de diversiteit in het vreemde talenonderwijs ;

— het bevorderen van de kennis van de minst gebruikte en minst onderwezen talen ;

— het tot stand brengen en de ontwikkeling van het kader dat is vereist om namens hun instellingen voor beroepsonderwijs of vakopleiding uitwisselingen op onderwijsgebied te kunnen organiseren.

2. Bevordering van het aanleren van vreemde talen in het hoger onderwijs en met name ter ontwikkeling van de basisopleiding van docenten vreemde talen

Deze actie, opgezet volgens dezelfde procedure als het Erasmus-programma, zal bestaan uit de volgende maatregelen :

— financiële steun aan interuniversitaire samenwerkingsprogramma ;

— aanvullende beurzen voor studenten ;

— beurzen bedoeld voor de mobiliteit en de uitwisseling van docenten, opleidend personeel en administratief kaderpersoneel in het hoger onderwijs.

3. Bevordering van de kennis van vreemde talen voor gebruik in zakelijke betrekkingen en het economisch leven

Deze actie heeft tot doel bij te dragen tot de ontwikkeling van het onderwijs in en het aanleren van vreemde talen als wezenlijk onderdeel van de beroepsopleiding van werknemers en opleiders, met name bij het midden- en kleinbedrijf. Deze actie behelst de volgende maatregelen :

— vaststelling van de behoefte aan kennis van vreemde talen en aan opleiding op dit gebied ;

— ontwikkeling van lesmateriaal aangepast aan de behoeften van het bedrijfsleven en van methoden voor zelfstudie ;

— ontwikkeling van mobiliteit en uitwisseling op taalgebied ;

— invoering van certificaten.

4. Bevordering van de uitbreiding van de uitwisseling in de Gemeenschap van jongeren die beroeps-, vak- of technisch onderwijs volgen

Er zal financiële steun worden verleend ter ondersteuning van de totstandkoming van uitwisseling op onderwijsgebied van jongeren die beroeps, vak- of technisch onderwijs volgen, van ten minste 14 dagen, georganiseerd in het kader van de school en geïntegreerd in het schoolprogramma.

5. Aanvullende maatregelen

De Gemeenschap zal onder meer bijdragen tot het opzetten van een communicatienetwerk tussen de betrokken organisaties, dat de onderlinge samenwerking moet vergemakkelijken. Tevens zal technische bijstand worden verleend, rekening houdende met de noodzaak in de Gemeenschap beter kennis te kunnen nemen van vernieuwde initiatieven op bepaalde gebieden.

Voor de financiering van het programma gedurende de eerste vijf jaren is een bedrag van 200 miljoen Ecu uitgetrokken.

Het programma start met actie 2. De begeleiding en het beheer ervan verloopt parallel met het Erasmus-programma.

In functie van de andere acties zal in het voorjaar nog een Vlaams Lingua-comité worden samengesteld. Hierbij zullen naast vertegenwoordigers van het onderwijs ook de sociale partners en vertegenwoordigers uit de beroepsopleiding, de middenstandsvorming en de landbouwopleiding worden betrokken.

7.7 Actie Jean Monnet

De actie Jean Monnet, „onderwijs over de Europese integratie op de universiteit", werd zeer recent gelanceerd, met de bedoeling het onderwijs aan de universiteiten een Europese dimensie te geven (1990-1994).

Het project „Jean Monnet" richt zich vooral tot de afdelingen Geschiedenis, Rechten, Economie en Politieke en Sociale Wetenschappen.

De Commissie van de Europese Gemeenschappen wil hiermee :

1. hulp bieden bij het oprichten van leerstoelen en het creëren van lessen en onderwijsmodules over de Europese integratie ;

2. de faciliteiten voor wetenschappelijk onderzoek over Europese integratie uitbreiden.

Het project „Jean Monnet" beschikt voor 1990 over een bedrag van 1 miljoen Ecu. De cofinanciering wordt berekend volgens de reële kosten in elk land, met een forfaitair plafond.

7.8 Klassen 1992

Het project „Klassen 92" is nog in een voorbereidende fase.

Dit programma zal tot doel hebben samenwerkingsverbanden te creëren tussen instellingen van het secundair onderwijs. Dit zal gebeuren langs de uitbouw van gemeenschappelijke projecten.

Uitwisseling van leerlingen en leraars zal daar een onderdeel van zijn.

Het project „Klassen 92" werd overwogen naar aanleiding van een aantal privé-initiatieven, zoals de Klassen 92 die met groot succes georganiseerd worden in Alden Biezen.

Op basis van de ervaringen van instellingen of niet-gouvernementele organisaties die reeds dergelijke activiteiten hebben georganiseerd werkt men binnen de Commissie aan een projectvoorstel.

Details inzake financierbare acties liggen nog niet vast.

Het zou kunnen gaan om multilaterale samenwerkingen op pedagogisch vlak, waarbij een programmaproject kan worden ingediend bij de Commissie. De Commissie verwacht ten vroegste eind 1990 richtlijnen voor de programma's voor Klassen 92 te hebben uitgewerkt.

In afwachting van een Europese regeling, overweeg ik ernstig op het begrotingsartikel 332335 middelen vrij te maken voor de ondersteuning van Europese projecten, die op het niveau van het secundair onderwijs worden georganiseerd en doorgaan met een daadwerkelijke betrokkenheid van partners uit andere lidstaten.

7.9 Lerarenuitwisseling

Het programma voor de lerarenuitwisseling is een zeer recent initiatief van de Europese Commissie. Het programma gaat van start gedurende het schooljaar 1990-1991. Een budget wordt voorzien van 600.000 Ecu per jaar (1500 Ecu per pakket van vier uitwisselingen).

Dit programma wil :

— bijdragen tot het in contact brengen van leerkrachten met andere leermethodes en met verschillende professionele en culturele prioriteiten ;

— bijdragen tot de zorgvuldige uitvoering van multidisciplinaire projecten rond concrete thema's en de ontwikkeling van nieuwe vormen van samenwerking tussen scholen ;

— bijdragen tot de Europese interculturele aspecten in de gastschool ;

— nauwere banden tussen de instellingen tot stand brengen.

De uitwisselingen worden gebaseerd op basis van een bilateraal programma dat door twee instellingen uit verschillende lidstaten worden opgemaakt. Enige prioriteit zou worden verleend aan enkele kleinere landen waarvoor dergelijke uitwisselingen volkomen onbekend zijn.

Bedoeld zijn uitwisselingen van leraren, die op een soepele wijze worden georganiseerd en waarbij men een periode voorstelt van minimaal drie weken.

De doelgroep zijn leraren van de leerlingengroep van 11 tot 18 jaar. Alle onderwerpen zijn in principe toegelaten.

De uitwisselingen en het uitwisselingsprogramma worden geëvalueerd door het achteraf enquêteren van de deelnemers.

Voor het schooljaar 1990-1991 zou er participatie mogelijk zijn voor 18 Belgische leerkrachten.

7.10 Zomeruniversiteit

Dit initiatief richt zich tot opleidingsdocenten. Het moet leiden tot het uitbouwen van een netwerk van samenwerkingsprojecten op het vlak van de Europese dimensie van lerarenopleidingen.

Van 1 tot 8 oktober 1989 werd voor de eerste keer de Zomeruniversiteit georganiseerd. Deze was bedoeld voor een vijftigtal deelnemers die alle zelf in het domein van de lerarenopleiding actief zijn. De deelnemers werden in twee groepen opgedeeld : opleiders van opleiders en personen met een beleidsfunctie in dit kader.

De deelnemers werden geselecteerd uit aanvragen van allerhande organisaties die betrokken zijn bij de opleiding van vormers. Door de participanten worden aanbevelingen geformuleerd inzake diverse onderwerpen betreffende de vorming van vormers.

De eerstvolgende organisatie van de Zomeruniversiteit zal naar verwachting in oktober 1990 plaatsvinden in Frascati (Italië).

7.11 Tempus

Tempus staat voor „Trans-European Mobility Scheme for University Studies“.

Het is een communautair actieprogramma dat gegroeid is uit het luik „opleiding“ dat voorzien is in Phare, het actieprogramma voor hulp aan Polen en Hongarije, zoals opgezet door de OESO en gecoördineerd door de Europese Commissie. Tempus omvat slechts een gedeelte van dit actieluik.

Tempus werd goedgekeurd voor een periode van 5 jaar, met een beginfase van 2 jaar die start op 1 juli 1990.

Dit actieprogramma wil :

- 1) voorzien in steun aan Centraal- en Oost-Europese landen op het gebied van uitwisseling en mobiliteit, voornamelijk voor universiteitsstudenten en leraars ;
- 2) training in Centraal- en Oost-Europese landen bevorderen en hun samenwerking met partners uit de EG aanmoedigen ;
- 3) aan studenten van Centraal- en Oost-Europese landen de mogelijkheid bieden om een studieperiode aan de universiteit door te brengen of een stage in de industrie te ondernemen in de lidstaten van de EG, waar gelijkheid van kansen voor mannelijke en vrouwelijke studenten wordt nagestreefd ;

4) studenten van de EG de mogelijkheid geven een vergelijkbare studieperiode door te brengen in een Centraal- of Oost Europees land ;

5) de kansen verhogen voor het lesgeven en leren van vreemde talen in Centraal- en Oost Europese landen ;

6) mobiliteit van leraren steunen.

Tempus zal worden uitgevoerd door de Europese Commissie.

Dit overzicht is lang niet volledig. Zo zijn er nog de logistieke diensten als

— Eurydice : een databank over de onderwijsstructuren en onderwijswetgeving in de EG-lidstaten. Onze dienst Informatie en Documentatie is het Vlaamse steunpunt voor dit netwerk ;

— Euriclee : een databank en coördinatieorganisme voor de nieuwe informatietechnologie in het onderwijs. Ons bestuur Gemeenschappelijke Diensten voor Onderwijs (Dienst Media en Informatietechnologie) is het Vlaamse Centrum voor dit organisme ;

— Eurostat : de Statistische Dienst van de EG. Onze dienst Statistiek is vertegenwoordigd in de onderwijswerkgroep.

Verder zijn er een reeks initiatieven voor afstands-onderwijs (bijvoorbeeld Saturn), waarvan een aantal buiten strict EG-verband worden genomen.

Het zijn evenveel illustraties hoe het onderwijsbeleid in tal van opzichten de grenzen van de Vlaamse Gemeenschap overstijgt en in een brede Europese context moet worden gevoerd.

Het lijkt mij in elk geval nodig :

1. een meer doorgedreven prospectie door te voeren zowel van de bestaande communautaire programma's als van deze die in voorbereiding zijn. M.i.b. moeten de mogelijkheden die zij bieden op het vlak van het onderwijs tijdig worden verkend ;
2. de lopende programma's moeten maximaal worden benut. Dit onderstelt een goede coördinatie van onze betrokkenheid, een actieve promotie naar de geïnteresseerden toe, een doelgerichte selectie van participanten, een systematische follow up en verrekening van de gedane ervaringen in ons onderwijsbeleid ;
3. de programma's moeten systematisch worden geëvalueerd en bijgestuurd onder meer door een goed voorbereide en actieve deelname aan het onderwijscomité.

OVERZICHT VAN DE RICHTLIJNEN, RESOLUTIES, E.D.M. GENOMEN DOOR DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

— Besluit van de Raad van 2 april 1963 houdende vaststelling van de algemene beginselen voor de toepassing van een gemeenschappelijk beleid met betrekking tot de beroepsopleiding (63/266/EEG).

— Verordening (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1967 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap (Uittreksels).

— Resolutie van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 16 november 1971 betreffende de samenwerking op onderwijsgebied.

— Resolutie van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 6 juni 1974 betreffende de samenwerking op onderwijsgebied.

— Resolutie van de Raad van 6 juni 1974 betreffende de onderlinge erkenning van diploma's, certificaten en andere titels.

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 9 februari 1967 houdende een actieprogramma op onderwijsgebied.

— Richtlijnen van de Raad inzake onderlinge erkenning van diploma's, de uitoefening van het recht van vestiging en het vrij verrichten van diensten, voor artsen (16/06/1975), algemene ziekenverplegers (27/06/1977), tandartsen (25/07/1978), dierenartsen (18/12/1978), verloskundigen (21/10/1980), architecten (10/06/1985) en apothekers (16/09/1985).

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 13 december 1976 betreffende de maatregelen die moeten getroffen worden ter verbetering van de voorbereiding van jongeren op het arbeidsproces en ter vergemakkelijking van de overgang van school naar beroepsleven.

— Richtlijn van de Raad van 25 juli 1977 inzake het onderwijs aan de kinderen van migrerende werknemers (77/486/EEG).

— Resolutie van de Raad van 18 december 1979 betreffende de alternerende opleiding voor jongeren.

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 15 januari 1980 betreffende de maatregelen die moeten worden getroffen ter verbetering van de voorbereiding van jongeren op het arbeidsproces en ter vergemakkelijking van de overgang van school naar beroepsleven.

— Algemeen verslag van het Onderwijscomité waarover inhoudelijk door de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, tijdens hun zitting op 27 juni 1980 overeenstemming is bereikt.

— Samenvatting door de voorzitter van de beschouwingen, gehouden tijdens de zitting van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 22 juni 1981.

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 12 juli 1982 betreffende de maatregelen die moeten worden getroffen ter verbetering van de voorberei-

ding van jongeren op het arbeidsproces en ter vergemakkelijking van de overgang van school naar beroepsleven.

— Resolutie van de Raad van 2 juni 1983 betreffende de maatregelen inzake de beroepsopleiding op het gebied van de nieuwe informatietechnologieën.

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 2 juni 1983 betreffende de bevordering van de mobiliteit in het hoger onderwijs.

— Conclusies van de gecombineerde zitting van de Raad (Arbeid en Sociale Zaken) en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 3 juni 1983 van de overgang van jongeren van school naar volwassen beroepsleven.

— Plechtige verklaring over de Europese Unie, op 19 juni 1983 te Stuttgart ondertekend door de tien staatshoofden en regeringsleiders (Uittreksels betreffende onderwijs en cultuur).

— Resolutie van de Raad van 11 juli 1983 betreffende het beleid inzake beroepsopleiding in de Europese Gemeenschap in de jaren tachtig.

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 19 september 1983 inzake maatregelen betreffende de invoering van de nieuwe informatietechnieken in het onderwijs.

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 4 juni 1984 :

- I. Technologische ontwikkeling en sociale veranderingen,
- II. Vreemde-talenonderwijs,
- III. Modelprojecten inzake het onderwijs aan de kinderen van migrerende werknemers,
- IV. Integratie van gehandicapten op school,
- V. Bestrijding van het analfabetisme.

— Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 3 juni 1985 houdende een actieprogramma betreffende gelijke kansen voor meisjes en jongens in het onderwijs.

— Verslag van het Comité Europa van de Burgers, goedgekeurd door de Europese Raad van Milaan van 28-29 juni 1985 (Uittreksels betreffende onderwijs en beroepsopleiding).

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 27 september 1985 betreffende de verbetering van de behandeling van de Europese dimensie in het onderwijs.

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 5 december 1985 houdende verlenging met één jaar van bepaalde maatregelen die zijn getroffen ter verbetering van de voorbereiding van jongeren op het arbeidsproces en ter vergemakkelijking van de overgang van school naar beroepsleven (85/C328/02).

— Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 9 juni 1986 betreffende de consumentenvorming in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (86/C184/07).

— Besluit van de Raad van 24 juli 1986 tot aanname van het programma betreffende samenwerking tussen universiteit en onderneming inzake opleiding op het gebied van de technologie (Comett) (86/365/EEG).

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 mei 1987 betreffende een Europees samenwerkingsprogramma inzake de integratie van gehandicapte kinderen in het gewone onderwijs (87/C211/01).

— Conclusies van de Raad en de Ministers van onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 mei 1987, inzake een Europees programma ter intensivering van de bestrijding van het analfabetisme.

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 mei 1987, inzake het mislukken op school in de Europese Gemeenschap.

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 mei 1987, inzake de bijscholing van de onderwijsgeevenden (87/C211/02).

— Besluit van de Raad van 16 juni 1987 tot vaststelling van het communautaire actieprogramma inzake de mobiliteit van studenten (Erasmus) (87/327/EEG).

— Conclusies van de Raad van 26 mei 1987 betreffende de beroepsopleiding van vrouwen (87/C178/03).

— Conclusies van de Raad van 15 juni 1987 betreffende de ontwikkeling van de voortdurende beroepsopleiding van volwassen werknemers in de onderneming (87/C178/05).

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen van 14 mei 1987, betreffende een Europees samenwerkingsprogramma inzake de integratie van gehandicapte kinderen in het gewone onderwijs (87/C211/01).

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 mei 1987 inzake de bijscholing van onderwijsgeevenden (87/C211/01).

— Aanbeveling van de Commissie van 24 november 1987 inzake de beroepsopleiding voor vrouwen (87/567/EEG).

— Besluit van de Raad van 1 december 1987 betreffende een actieprogramma voor de beroepsopleiding van jongeren en de voorbereiding van jongeren op het leven als volwassene en in een beroep (87/569/EEG) (Petra).

— Beschikking van de Raad van 29 juni 1988 inzake een communautaire actie op het gebied van leertechnologie — Development of European Learning through Technological Advance (Delta-programma) verkennende actie (88/417/EEG).

— Besluit van de Raad van 16 december 1988 tot aanneming van de tweede fase van het programma betreffende samenwerking tussen universiteiten en onderneming inzake opleiding op het gebied van de technologie (Comett II) (1990-1994) (87/27/EEG).

— Richtlijn van de Raad van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning Van hoger-onderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten (89/48/EEG).

— Besluit van de Raad tot vaststelling van het Lingua-programma ter bevordering van het vreemde-talenonderwijs in de Europese Gemeenschap.

— Conclusies van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 6 oktober 1989 over de samenwerking en het communautair beleid op onderwijsgebied in het vooruitzicht van 1993 (89/C277/04).

— Conclusies van de Raad en de Ministers, in het kader van de Raad bijeen, van 6 oktober 1989 met betrekking tot de jongerenpas in Europa (89/C277/05).

— Mededeling van de Commissie over de vergelijkbaarheid van de getuigschriften van vakbekwaamheid tussen Lid-Staten van de Europese Gemeenschap opgesteld in toepassing van het Besluit 85/368/EEG van de Raad van 16 juli 1985 (89/C321/01).

— Resolutie van de Raad en van de Ministers van volksgezondheid van de Lidstaten in het kader van de Raad bijeen, van 22 december 1989 betreffende de bestrijding van Aids (90/C1-0/02).

— Besluit van de Raad van 18 december 1989 tot vaststelling van een actieprogramma ter bevordering van de innovatie op het gebied van de beroepsopleiding in verband met de technologische verandering in de Europese Gemeenschap (Eurotecnet) (89/657/EEG).

— Besluit van de Raad van 18 december 1989 met betrekking tot de verdere ontwikkeling van het Handynetsysteem in het kader van het Helios-programma (89/658/EEG).

— Besluit van de Raad van 14 december 1989 tot wijziging van Besluit 87/327/EEG tot vaststelling van het Communautair actieprogramma inzake de mobiliteit van studenten (Erasmus) (89/663/EEG).

— Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 december 1989, betreffende de bestrijding van het mislukken op school (90/C27/01).

— Conclusie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen van 14 december 1989, de eventuele wijziging van het statuut van de Europese scholen en de aanwending van hun pedagogische ervaring (90/C27/02).

— Conclusie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 december 1989 over het technisch en beroepsonderwijs en de basisvorming op dat gebied (90/C27/03).

— Conclusie van de Raad en de Ministers van Onderwijs, in het kader van de Raad bijeen, van 14 december 1989 inzake de betrekkingen met de landen van Midden- en Oost-Europa op het gebied van onderwijs en opleiding (90/C27/04).

— Conclusie van de Raad en de Ministers van Volksgezondheid, in het kader van de Raad bijeen, van 13 november 1989 betreffende de tenuitvoer-
ing van gecoördineerde maatregelen inzake preventie van drugsverslaving en begeleiding van drugverslaafden (90/C31/01).

— Resolutie van de Raad en de Ministers van onderwijs verenigd in de Raad, over de Europese dimensie in het onderwijs van 24 mei 1988 (88/C177/02).

III. DE RAAD VAN EUROPA

1. Organogram

De Raad van Europa werd in 1957 opgericht met de bedoeling de eenheid onder de lidstaten te versterken door afspraken en verdragen over de Rechten van de Mens, politieke, sociale en socio-economische kwesties of vraagstukken op het vlak van de volksgezondheid, onderwijs en cultuur, jeugdbeleid, enzovoort.

De Raad van Europa is evenwel geen supranationale instelling, wel een klassieke internationale organisatie, waarbij het Comité van Ministers de centrale instantie is.

Dat Comité is samengesteld uit de Ministers van Buitenlandse Betrekkingen of hun plaatsvervangers. Tweemaal per jaar komt het Comité bijeen op het niveau van de Ministers. Het Comité treedt op in naam van de Raad. Doorgaans hebben de besluiten van het Comité van Ministers geen bindende kracht.

Het Comité van Ministers werkt samen met de Parlementaire Vergadering, waarin de nationale parlementen van de 23 lid-staten vertegenwoordigd zijn. Het Parlement werkt enkel als een consultatieve vergadering.

Het Comité van Ministers en de Parlementaire Vergadering worden bijgestaan door het Secretariaat. Dit Secretariaat is onderverdeeld in acht directoraten, waaronder het Directoraat voor Onderwijs, Cultuur en Sport.

Binnen het kader van de Raad van Europa komen op geregelde tijdstippen gespecialiseerde Ministerconferenties bijeen. Zo zijn er de tweejaarlijkse bijeenkomsten van de Permanente Conferentie van de Europese Ministers van Onderwijs.

Deze conferenties zijn bepalend voor het werk van de Raad voor de Culturele Samenwerking (CDCC), waarbinnen de Raad van Europa haar onderwijs- en cultuurpolitiek voert. De CDCC wordt bijgestaan door een Raadgevende vergade-

ring waarin ons departement met één lid vertegenwoordigd is.

In de tussenperioden en ter voorbereiding van de Conferenties zijn er de vergaderingen van het Comité van Hoge functionarissen, waaraan ons departement met één vertegenwoordiger deelneemt.

2. Projecten en werkgroepen

In het kader van de CDCC is er een beperkt aantal werkgroepen actief en zijn ook enkele projecten opgezet. Ons departement werkt actief aan dit alles mee.

2.1. De Conférence régulière sur les problèmes universitaires (CC-PU)

Ons Bestuur Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek en de universiteiten zijn elk met één afgevaardigde in dit relatief belangrijk forum vertegenwoordigd.

In de CC-PU gaat de aandacht naar

1. het opzetten van Europese post-graduaat opleidingsprogramma's ;
2. het voorzien in gezamenlijke doctoraatsopleidingen ;
3. het bevorderen van de grensoverschrijdende interuniversitaire samenwerking ;
4. het bevorderen van de mobiliteit en — in functie hiervan de gelijkwaardigheid van de diploma's. Dit gebeurt in uitvoering van drie conventies van de Raad van Europa met betrekking tot
 - de toelatingstitels tot het hoger onderwijs (1953),
 - de studieperiodes van het hoger onderwijs (1956),
 - diploma's en getuigschriften van het hoger onderwijs (1959) ;
 - een jaarlijks discussiethema. Voor 1990 staat als thema voorop : de Europese regio's en hun universiteiten.

2.2. Het NEIC-netwerk (National Equivalence Information Centre)

Dit netwerk vervult een gelijkaardige rol en functie als het NARIC-netwerk binnen het kader van de EG, namelijk informatie uitwisselen over de erkenning (procedures) van diploma's, studiegetuigschriften en studieperiodes van het hoger onderwijs in de lid-staten. De informatieuitwisseling heeft ook betrekking op de onderwijsstructuren, de curricula en de studieprogramma's van het hoger onderwijs.

Dit netwerk wordt sterk gehinderd door een gebrek aan financiële middelen. Toch valt te verwachten dat het belang ervan spoedig zal toenemen wegens de recente grote belangstelling van een aantal jonge democratieën als Polen en Hongarije.

2.3. Eudised

Het gaat hier tegelijk om een centrum en een com-

missie die hun activiteiten richten op de bibliografische classificatie van de literatuur met betrekking tot pedagogisch en onderwijsbeleid. Ons departement is in de technische commissie vertegenwoordigd.

De Vlaamse bijdrage in de CC-PU en in de NEIC-netwerk moet nog versterkt worden. Dit vraagt dan wel een betere interne voorbereiding en afstemming in het bijzonder met de universiteiten.

3. Het programma voor 1990

De Raad van Europa stelt in haar werkprogramma voor 1990 dertien diverse thema's aan de orde, namelijk

1. taalonderwijs en Europees burgerschap,
2. mobiliteit en schooluitwisselingen,
3. onderwijs over de rechten van de mens,
4. intercultureel onderwijs,
5. Europese studies,
6. Beurzensstelsel voor studenten,
7. Europa in de school (Europa-dagen),
8. Onderwijs in wetenschappen en specifieke culturen,
9. Media-onderwijs,
10. Schoolonderwijs,
11. Vorming van leerkrachten,
12. Problemen van Europese universiteiten,
13. Pedagogisch onderzoek en documentatie.

Deze thema's stemmen in grote mate overeen met de thema's die binnen de EG aan de orde zijn. Wij moeten hier trouwens opmerken dat de EG wel vaker de besluiten van de Raad van Europa overneemt om ze concreet en op brede schaal te realiseren.

Ook de Raad van Europa probeert binnen de beperkte mogelijkheden waar zij juridisch en budgettair over beschikt de aangegeven thema's in een concreet beleid van de lid-staten om te zetten. In functie hiervan organiseren de Raad van Europa en zijn lidstaten een groot aantal conferenties, work-shops, studiedagen, colloquia en gespecialiseerde cursussen en nascholingsprogramma's voor deskundigen en geïnteresseerde leraren.

Daarnaast is er een reeks publicaties, die een grote impact hebben gehad onder meer inzake de organisatie van het secundair onderwijs, het deeltijds onderwijs en het modulair onderwijs.

De participatie van de Vlaamse Gemeenschap hieraan is zeker niet systematisch te noemen en gebeurt nog al te veel op een ad hoc basis. Er moet mijns inziens een intenser en meer gericht gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die de programma's van de Raad van Europa bieden. Deze participatie moet uiteraard worden gezien in een directe samenhang met onze participatie aan de Europese programma's. Een goede coördinatie per thema is hierbij noodzakelijk.

IV. OESO (DE ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING)

2.1. Organogram

De OESO heeft duidelijk een economische finaliteit. Zij hecht echter een groot belang aan het educatief proces als onmisbare schakel in de economische ontwikkeling en bloei. Binnen de organisatie bestaat dan ook een „Directorate for Social affaires, Manpower and Education”.

Verder zijn binnen de OESO twee gremia van grote betekenis voor het onderwijs, namelijk

— het Centre de recherche et d'innovations dans l'enseignement (CERI) dat geleid wordt door een „Comité directeur”. Het Comité telt onder zijn leden beleidsverantwoordelijken en universiteits-professoren ;

— het Comité de l'éducation dat samengesteld is uit vertegenwoordigers van de lidstaten (beleidsverantwoordelijken).

In principe bestrijken de onderzoeksthema's van de CERI dezelfde domeinen als deze van het „comité de l'éducation” ; het verschil ligt in de benaderingswijze. De fundamentele doelstelling is het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijsgebeuren.

Daartoe worden werkgroepen opgericht die zich inlaten met specifieke problemen.

De resultaten van besprekingen worden vastgelegd in publicaties die boordevol ideeën en suggesties staan en een aanzet kunnen geven tot innovaties, initiatieven, enzovoort. Het komt de lidstaten toe de nodige ruchtbaarheid te geven aan deze uitgaven.

2.2. Een bondig overzicht van de activiteiten

De activiteiten lopen meestal over verschillende jaren. Zij beogen een optimale bijdrage van onderwijs en vorming aan de sociale evolutie en de economische herstructurering en opbloei. Zij willen ook bijdragen tot de kwaliteitsverbetering van het educatief proces.

2.2.1. Projecten onder de verantwoordelijkheid van het „comité Directeur” van de CERI

Project 1 : De technische vooruitgang en de optimalisering van het menselijk kapitaal in de dienstensector.

Projectbeschrijving

Binnen het kader van dit project worden gegevens over de dienstensector in de lid-staten verzameld en geanalyseerd ; er worden case-studies gemaakt, bijvoorbeeld van de bankwereld met de evolutie in de taken en de gevolgen voor de opleiding ; de „onderwijs- en vormingsmarkt” die deze opleiding moet verzorgen wordt doorgelicht.

Een toepassing in het Vlaams Onderwijs

Op basis van dit alles wordt bijvoorbeeld in Vlaanderen voor het Economisch Hoger Onderwijs van het Korte Type het hoofdaccent gelegd op

1. een permanente actualisering van de opleiding in de onderwijsinstellingen. Dit moet hoofdzakelijk gebeuren door :

— de integratie van de informatica in de opleiding met als haalbaar streefdoel de studenten inzake kennis, inzichtelijkheid, problem-solving, vaardigheden op het niveau te brengen dat momenteel vereist wordt door modern toegeruste privé- en openbare bedrijven van de dienstensector ;

— de actualisering van het secretariaatswerk, de taalbeheersing, toegepaste communicatie, juridische implicaties, ... Inzake didactische methodes wordt ten volle gebruik gemaakt van de moderne technologie inzake audio- en video-apparatuur (bijvoorbeeld de tekstverwerker en de PC), biblio- en mediatheken, enzovoort ;

— het bevorderen van het schoolklimaat en -cultuur in de geest van een eigentijdse bedrijfscultuur, waarin de „attitudes" een vooraanstaande rol spelen ter optimalisering van de „Human Resources".

2. Intense interactie met de werkelijkheid van het bedrijfsleven, via

— stages van docenten en studenten,
— bedrijfsbezoeken,
— gastcolleges,
— eindwerken,
— participatie van bedrijfsleiders in bestuurscommissies, eindexamenjury's.

Een stand van zaken voor het Vlaams Onderwijs

In het kader van de studieduurverlenging van het Hoger Onderwijs van het Korte Type van 2 naar 3 jaar zal dit alles bij ons nog intensiever aan bod komen. Een speciale klemtoon zal hierbij vallen op een grotere zelfwerkzaamheid van de studenten, wat mogelijk zal worden gemaakt door het verminderen van het aantal wekelijkse lessen.

Meer bepaald zal een nog grotere aandacht gaan naar :

— de voortschrijdende informatisering van de dienstensector ;

— een grotere vreemde talenbeheersing door meer internationale uitwisselingen van docenten en studenten ;

— een intensere integratie van audio- en video-apparatuur en telecommunicatie ;

— meer tijd voor contactnamen met de bedrijfsrealiteit.

Een optimalisering van de „Human Resources" in de dienstensector die steeds meer internationaal wordt en waarin de technologische vooruitgang permanent voortschrijdt, vereist een steeds hogere kwalificatie op het onderwijsniveau. Het is evident dat het hoger onderwijs een belangrijke bijdrage kan en moet leveren om dit kwalificatieniveau te bereiken.

Ook het bedrijfsleven zal meer dan vroeger zijn verantwoordelijkheid inzake functie- en bedrijfs-specifieke opleiding ter harte moeten nemen in de geest van „investeren in mensen".

Project 2 : Aanpassing van curricula met het oog op efficiency.

Binnen dit project wordt gezocht naar een nieuwe benadering van de studiecricula ; met betrekking tot de organisatie van programma's wordt gestreefd naar een beter evenwicht tussen de diverse vormingscomponenten, bij gemeenschappelijke of gedifferentieerde programma's en naar een betere spreiding in de tijd ; de curricula worden ook geanalyseerd in verband met de resultaten van de leerlingen en studenten (basis en secundair onderwijs).

In de lijn van dit project worden de scholen ertoe aangezet de curricula voortdurend bij te sturen. Ieder onderwijsnet kan alvast zelf per vak leerplannen laten opstellen door leerplancommissies ad hoc, om ze dan ter goedkeuring voor te leggen. De leerplancommissies die regelmatig vergaderen, formuleren voorstellen tot wijziging van een leerplan indien de actualiteit dit vereist. Zo kan er in de verschillende leerplannen worden ingespeeld op actuele problemen, zoals gezondheidszorg, consumentenopvoeding, milieubeheer, nieuwe informatietechnologieën, rechten van de mens, ...

Ook de onderwijsstructuren worden regelmatig bijgestuurd om in te spelen op de fundamentele en structurele veranderingen in de maatschappij, wat uiteraard implicaties heeft op het onderwijs. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de Europese richtlijnen terzake, die een voortdurende aanpassing van de curricula vooropstellen in het licht van de noden van de steeds evoluerende maatschappij. Zo worden de leerlingen efficiënt voorbereid om te fungeren in een actieve samenleving.

Project 3 : internationale educatieve indicatoren

Een educatieve indicator is een kwantitatieve maat die informatie geeft over essentiële aspecten van een onderwijssysteem en daardoor nuttige basisinformatie geeft wanneer er beslissingen getroffen moeten worden.

Het project nam zich voor indicatoren te ontwikkelen voor 5 verschillende gebieden en daartoe overeenstemmende internationale netwerken op te richten. Het betreft hier :

1. de schoralisatiegraad ; onderwijsverloop van de leerlingen ; schoolverlaters ;
2. de kennis van de leerlingen ;
3. de ecologie van de school ;
4. onkosten en inkomsten van de scholen ;
5. attitudes en verwachtingen van de leerlingen.

Project 4 : Onderwijs en de nieuwe informatietechnologieën (NIT).

Binnen dit project wordt gewerkt rond onderwijskwaliteit en de NIT, het gebruik van NIT in het educatief proces, evaluatiecriteria in verband met de software (courseware). De invoering van de NIT in de lidstaten wordt geëvalueerd en er wordt nagegaan hoe de uitwisseling van informatie kan worden gestructureerd.

Het CERI ondernam binnen het kader van dit project in samenwerking met de lid-staten, een aantal studies, namelijk

— „de Nieuwe Informatietechnologieën : een uitdaging voor het onderwijs" (1986) ;

— „de Nieuwe Informatietechnologieën en de basissopleiding" (1987) ;

— „de Nieuwe Informatietechnologieën en het onderwijs : goede software kiezen (1989)".

In het werkprogramma 1988-1989 werden het beleid en de strategieën in verband met de invoering van computers in de school en de lidstaten van nabij opgevolgd, wat zich vertaalde in een internationaal seminarie

— in Oslo (1988) over het Noors experiment ;

— In München (1989) over de ervaringen in de Duitse Bondsrepubliek.

Voor een stand van zaken voor het Vlaamse Onderwijs verwijzen wij hier naar p. 39 e.v. waar een balans wordt opgemaakt van onze inspanningen op het vlak van de invoering van de informatica in het onderwijs.

Initiatieven in voorbereiding

— in het najaar van 1990 volgt deel 2 van de multimediale bijscholingscursus voor alle leerkrachten over de integratie van de NIT in hun leervak. Deze wordt op dit ogenblik voorbereid door de Dienst Schriftelijk Onderwijs in samenwerking met de onderwijsnetten, de Dienst Media- en Informatietechnologie en de Instructieve Omroep van de BRT ;

— door de Commissie Onderwijs en Informatica wordt een advies voorbereid betreffende de longitudinale uitbouw van de informatica in de vernieuwde structuur van het Secundair onderwijs ;

— binnen de commissie onderwijs en Informatica wordt gewerkt aan een akkoord over de organisatie van de evaluatie van educatieve software in een netoverschrijdende samenwerking en over de problematiek van de verspreiding en de eigendomsrechten.

Project 5 : Opvoeren van de kwaliteit van onderwijsgeventen.

Binnen dit project worden strategieën uitgetekend om doelstellingen te bereiken en wordt een vergelijkende studie gemaakt van de aangewende strategieën in de diverse lidstaten, per onderwijsniveau, leerstof enzovoort met inbegrip van hun efficiëntie.

Project 6 : Een actief leven voor gehandicapten.

Dit project maakt een analyse van de integratieproblematiek en van de tewerkstellingsmogelijkheden voor gehandicapten ; hierbij wordt ook invloed van de nieuwe technologieën bestudeerd.

Project 7 : Onderwijs en cultureel pluralisme.

Dit project analyseert een aantal case-studies in diverse lidstaten en voorziet de publicatie van de resultaten van een jarenlang onderzoek.

Project 8 : Informatieuitwisseling over onderwijsvernieuwingen.

Binnen dit project zoekt men onder meer de taak van de inspectie te omschrijven ; men bestudeert de mobiliteit van de studenten. Dit wordt ondersteund door een reeks seminaries op initiatief van Japan en de RFA.

Project 9 : Planificatie voor toekomstige projecten.

Binnen dit project wordt onderzoek gedaan naar innovaties die op onderwijsvlak van primordiaal belang zouden kunnen worden, bijvoorbeeld de problematiek van de „drop-out's" tijdens de leerplicht en ruimer gezien „les enfants à risques", de volwasseneneducatie, de permanente vorming, enzovoort.

2.2.2. Werkgroepen onder de verantwoordelijkheid van het „Comité de l'éducation"

1. Onderwijs en vorming voor volwassenen

Het is de bedoeling de rol van onderwijs en vorming ten aanzien van de vereiste technologische kennis, de aanpassing aan de economische structurele wijzigingen en tewerkstellingsmogelijkheden te versterken. Hiertoe wil men zich een duidelijk beeld vormen van de initiatieven van de lidstaten inzake permanente vorming, de rol van de overheid en de privé-sector, de getroffen beleidsmaatregelen, de rol van HOBu en Universiteiten bij de recente economische, sociale, technologische ontwikkelingen, de wijze waarop men de samenwerkingsverbanden Hoger Onderwijs — Bedrijfs-wereld nauwer aanhaalt (rol diploma's, research, enzovoort).

2. Onderwijs en vorming voor „allen"

Er wordt een analyse gemaakt van de mogelijkheden inzake onderwijs en vorming over de diverse lagen van de bevolking ; er wordt een onderzoek gedaan naar de aard, de omvang en de gevolgen van een educatieve handicap ; ook de evolutie ten gevolge van nieuwe arbeidssituaties wordt bestudeerd en men zoekt de middelen die men aanwendt om „eenieder" de „aangepaste" vorming te waarborgen en te preciseren.

3. Efficiency in het schoolgebeuren

Er wordt onder meer een evaluatie gemaakt van beleidsmaatregelen, leerplannen, eindresultaten, strategieën, de graad van objectiviteit bij de evaluatie en het gewicht van niet kwantificeerbare elementen.

Met betrekking tot het hoger onderwijs wordt een analyse gemaakt van vraag en aanbod en van de hervormingen in functie van de technologische vooruitgang, de organisatie van de arbeid, de sociale evolutie, de relatie tussen HOBu en Universiteit.

De heer A. Bonte, gewezen directeur van de dienst voor studieadvies (RUG) bereidt voor de OESO een rapport voor dat gewijd is aan de tewerkstelling van gediplomeerden van het hoger onderwijs in Vlaanderen. In dat rapport, dat uiterlijk juni 1990 verschijnt, worden volgende punten toegevoegd :

- de rekrutering van het hoger onderwijs : de ontwikkeling tijdens de jaren tachtig ;
- de evolutie van het aantal nieuw-gediplomeerden in de jaren tachtig ;
- de sectoren van tewerkstelling en verschuivingen sedert het begin van de jaren zeventig ;
- de knelpunten in de tewerkstelling : afzetmoeilijkheden, werkloosheid onder jonge gediplomeerden, tewerkstelling onder het kwalificatieniveau.

4. De situatie van de onderwijsgeevenden

Hierbij komen onder meer aanwerving, taken, status, kwaliteit, navorming, vraag en aanbod in de diverse lidstaten per discipline enzovoort aan bod.

Het OESO-rapport „La situation des enseignants" moet binnen dit kader worden gesitueerd. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan het recruterende, de pedagogische strategieën, de methodieken voor bijzondere groepen (sociaal achtergestelden), de intrinsieke kennis van de leerkrachten en de pedagogische mobiliteit van het beroep. Een groot deel van deze problemen en nieuwe situaties wordt aangepakt door initiatieven inzake navormings- en bijscholingsactiviteiten.

Zo werd door de Vlaamse Executieve een besluit goedgekeurd met betrekking tot de navorming van de leraren. Een groot aantal van de in het rapport van de OESO vermelde situaties krijgt aandacht, waar de Vlaamse Executieve inzake de navorming voor de jaren 1990, 1991 en 1992 volgende prioriteiten koos :

- leerbedreigde leerlingen,
- multicultureel onderwijs,
- schoolmanagement,
- aanvullende opleiding van ter beschikking gestelde leraren.

Ondersteunende activiteiten

Binnen deze werkgroep wordt vergelijkbaar statistisch materiaal verzameld, het educatief gebeuren in een lidstaat doorgelicht, enzovoort.

2.3. De participatie van de Vlaamse Gemeenschap

Onze gemeenschap participeert aan de meeste projecten en werkgroepen. Op dit moment schenkt men volle medewerking aan :

1. de analyse van „indicatoren" die kunnen bijdragen tot het meten en vergelijken van de „kwaliteit" van het onderwijs in de lidstaten ;
2. de analyse van de beleidsstrategieën. De basistekst hiervoor is klaar en alleen de vertaling wordt nog nagekeken. Inmiddels werd de tekst ook overgemaakt aan de Franse en Duitstalige gemeenschappen voor eventuele op- of aanmerkingen of specifieke aanvullingen ;
3. het basisdocument voor de doorlichting van het Belgisch educatief systeem door de OESO (elk jaar wordt één land terzake aangesproken). Een groep professoren uit de KUL onder leiding van Prof. Wielemans heeft de grondgedachten uitgewerkt.

Na lange besprekingen hebben de Frans- en Duitstalige gemeenschappen zich hierbij aangesloten en hun medewerking verzekerd. Het basisdocument moet klaar zijn uiterlijk in november '90. Experten uit het buitenland komen zich ter plaatse vergewissen van de realiteit en in het voorjaar '91 zullen de Ministers met hun „technici" in Parijs de bespreking van het „Belgisch" onderwijsgebeuren bespreken met de vertegenwoordigers van alle lidstaten. Uit ervaring weet ik welke grote voordelen een land kan halen uit „doorlichting" door een reeks „externe evaluatieteams" ;

4. de werkgroepen, over scholenbouw, school en milieu, migrantenproblematiek in onderwijs en cultuur, situatie van onderwijsgeevenden (initiële opleiding, in-service-training, status, enzovoort), de rol van het universitair onderwijs in een snel evoluerend economisch bestel, de drop-out van leerplichtige leerlingen, de integratie van gehandicapten, enzovoort; onze diensten „Statistiek" leveren hierbij de nodige informatie op een door OESO en UNESCO gestandaardiseerde manier.

2.4. De Ministerconferentie

Er komt in november 1990 een Ministerconferentie voor de Ministers van Onderwijs over het thema „kwaliteitsonderwijs en vorming voor allen", met drie sub-themata :

- een onderwijs voor allen : strategie en moeilijkheden (democratisatie en elitisme) ;
- de kwaliteit van onderwijs en vorming en de maatschappelijke relevantie ;
- meer soepele toelatingsvoorwaarden en strijd tegen de „drop-outs".

Meer precieze gegevens volgen na de voorbereidende bespreking in Parijs op 23 en 24 juli 1990.

V. UNESCO (DE ORGANISATIE VAN DE VERENIGDE NATIES VOOR OPVOEDING, WETENSCHAP EN CULTUUR)

3.1. Organogram

De Unesco is een gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties. Zij heeft een breed omschreven doel.

Zij moet bijdragen tot de vrede voor het bevorderen van de intergouvernementele samenwerking op opvoedkundig, wetenschappelijk en cultureel gebied. Zij zal ook de eerbied bevorderen voor recht, rechtvaardigheid en de rechten van de mens zonder onderscheid van ras, geslacht, taal of religie. Zij zal een betere kennis en begrip onder de volkeren bevorderen en de culturele spreiding nastreven.

De Algemene Conferentie bepaalt de algemene politiek van de organisatie en kan ook bijzondere Conferenties organiseren op wetenschappelijk, op-

voedkundig en humanitair gebied. Zij kan voorstellen doen aan de leden in de vorm van aanbevelingen of verdragsontwerpen. Zij kiest de leden voor de Uitvoerende Raad.

De Algemene Conferentie vergadert tweejaarlijks en alle lidstaten nemen eraan deel. De laatste conferentie, ter goedkeuring van het ontwerpprogramma en de ontwerpbegroting 1990-1991, vond plaats van 17 oktober tot 16 november 1989.

De taak van de Uitvoerende Raad bestaat hoofdzakelijk uit de voorbereiding van de werkzaamheden van de conferentie en de uitvoering van haar beslissingen.

De leden worden gekozen door de Algemene Conferentie uit gedelegeerden, aangewezen door de lidstaten. De leden worden ten persoonlijke titel gekozen en vertegenwoordigen de regering van de Staat waarvan zij onderdaan zijn.

De leden worden gekozen voor een zittingsperiode van 4 jaar.

Bij de verkiezing dient rekening gehouden te worden met de regionale verdeling der mandaten. Er bestaan immers vijf geografische groepen (het Westen, het Oostblok, Latijns-Amerika, Azië, Afrika en de Arabische landen).

De Uitvoerende Raad komt tweemaal per jaar bijeen (mei en oktober).

De Algemene Conferentie en de Uitvoerende Raad worden bijgestaan door een secretariaat dat, inclusief de 21 functionele regionale bureaus, bestaat uit 2073 ambtenaren en onder leiding staat van een Directeur-generaal. Deze wordt op voordracht van de Uitvoerende Raad voor zes jaar benoemd door de Algemene Conferentie. De Directeur-generaal kan herbenoemd worden. Sinds 7 november 1987 is de Spaanse wetenschapsman Frederico Mayor Zaragoza, Directeur-generaal van de UNESCO.

In Genève is er het Bureau International de l'Education (BIE), dat studies wijdt aan het onderwijsgebeuren in alle lidstaten van de Unesco. Daartoe levert elk land, ook wij, de nodige informatie. Bij ons is dit „Le Mouvement Educatif”, een document dat om de twee à drie jaar geactualiseerd wordt. Het nieuwe document voor de periode 88-90 zal klaar zijn voor eind oktober. Dit document zal bestaan uit één gemeenschappelijk deel voor de drie taalgebieden en drie separate delen, één per taalgebied.

Iedere lidstaat zorgt bij voorkeur voor de oprichting van een Nationale Commissie, die een intermediaire, coördinerende en adviserende rol te vervullen heeft, waaruit tevens een informatie- en sensibiliseringsopdracht kan worden afgeleid.

De huidige nationale commissie, administratief geleid door twee secretarissen-generaal, de heren J. Maja (N) en G.H. Dumont (F), bestaat voornamelijk uit afgevaardigden van de Commissariaten-generaal, de betrokken Ministeries en de Belgische Universiteiten.

Sinds de staatshervorming van 1988 streeft de Vlaamse Executieve er inzake de multilaterale samenwerking naar zo rechtstreeks mogelijk betrok-

ken te zijn bij de activiteiten van de internationale organisaties. In die optiek heeft de Vlaamse Executieve op haar bijeenkomst van 29 juli 1989 beslist onverwijld over te gaan tot de oprichting van een Vlaamse Unesco-commissie (VUC). Nu het onderwijs volledig gecommunautariseerd is, situeren de Unesco-materies zich immers bijna integraal binnen het bevoegdheidspakket van de Vlaamse Regering.

Deze VUC zal de taken overnemen van de nationale Unesco-commissie.

Het is duidelijk dat, na de afschaffing van de nationale Unescocommissie tussen de VUC en de Unesco-commissie van de Franse Gemeenschap, in samenspraak met de vertegenwoordiging van de Duitstalige Gemeenschap, duidelijke afspraken inzake overleg en standpuntbepaling moeten worden gemaakt. De Unesco erkent immers alleen België als lid-staat en er moet dus één gezamenlijk standpunt worden ingenomen. Dit moet gebeuren volgens de bepalingen van het protocol waarover sprake is in beleidsbrief.

3.2. De Unesco-programma's

3.2.1. Het algemene programma

De Unesco heeft een plan op middellange termijn (1990-1995), dat geconcretiseerd wordt in een programma op korte termijn (1990-1991).

Dit tweejaarlijks programma bestaat uit activiteiten van gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties in de lidstaten te verwezenlijking van de doelstellingen, gedefinieerd door een Algemene Conferentie.

Deze activiteiten kader hoofdzakelijk binnen 7 zogenaamde „champs majeurs” en 2 zogenaamde „projets mobilisateurs” :

Champs majeurs :

- l'éducation et l'avenir (opvoeding en onderwijs) ;
- la science pour le progrès et l'environnement (exacte wetenschappen — leefmilieu) ;
- la culture : passé, présent et avenir (cultuur) ;
- la communication au service de l'humanité (communicatiemediën) ;
- l'homme et la société dans un monde en mutation (sociale wetenschappen) ;
- contribution de l'Unesco aux études prospectives et aux stratégies relatives au développement (ontwikkelingssamenwerking) ;

— contribution de l'Unesco a la paix, aux droits de l'homme et a l'élimination de toutes les formes de discrimination (vredepolitiek — mensenrechten — discriminatie).

Projets mobilisateurs :

- lutte contre l'analfabétisme grâce à un enseignement primaire de qualité (analfabetisme — onderwijs) ;
- la jeunesse et la culture de l'avenir (jeugd — cultuur).

3.2.2. de onderwijsprogramma's

Op onderwijsvlak staan voor de periode '90-'90 3 grote thema's voorop :

— basisonderwijs en het mobilisatieproject „Strijd tegen het analfabetisme" ;

— onderwijs in de 21ste eeuw ;

— nieuwe ontwikkelingen in het onderwijsdomein.

Er dient opgemerkt dat de UNESCO weinig' of geen concrete actieprogramma's voorziet. Het is een algemene politiek binnen Unesco om een kader te scheppen, waarbinnen de lidstaten concrete initiatieven kunnen nemen.

De Vlaamse Gemeenschap is alvast actief betrokken bij het project dat het analfabetisme wil bestrijden.

Zo hechtte de Vlaamse Executieve op 15 november 1989 haar goedkeuring aan de oprichting van een „Stuurgroep voor het Internationaal Jaar van de Alfabetisering (IJA). Deze stuurgroep staat onder onze leiding en heeft als opdracht de initiatieven vorm te geven, voor te bereiden en te coördineren die de Vlaamse Executieve zal nemen of ondersteunen in het kader van het IJA.

Bovendien nam de Vlaamse Gemeenschap in 1989 deel aan de 10de Regionale Conferentie van de Unescocommissies met betrekking tot de basiseducatie en in maart 1990 aan de Wereldconferentie van de Unesco in Bangkok over „Onderwijs voor Iedereen".

Verder werkt het Ministerie van Onderwijs ook actief mee aan de uitvoering van de Conventie van de Unesco over de gelijkwaardigheid van de diploma's van de landen in de Europese regio's en aan de informatieuitwisseling met betrekking tot de structuur van het hoger onderwijs binnen het kader van het Centre Européen pour l'Enseignement Supérieur (CEPES) van de Unesco.

HOOFDSTUK IV

DE EUROPESE EN INTERNATIONALE DIMENSIE IN HET ONDERWIJS

1. INLEIDING

De europeanisering en internationalisering in onze hedendaagse samenleving neemt iedere dag toe. De 21ste eeuw zal ongetwijfeld gekenmerkt worden door het internationalisme.

Onderwijs, opvoeding en vorming zijn toekomstgerichte activiteiten en het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap opteert en opteert bewust voor een Europees en internationaal gerichte benadering op alle onderwijsniveaus.

Het Nederlandstalig onderwijs in ons land bezit een lange traditie inzake de internationale en Europese dimensie.

De publikatie, in 1974, van de „Aanbeveling over de opvoeding voor de vrede, de internationale ver-

standhouding en samenwerkingen in verband met de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden" door de UNESCO verleende aan de internationaal gerichte opvoeding als het ware een charter.

Wij citeren uit dit document: „De Algemene Conferentie beveelt de Lid-Staten aan de hierna volgende bepalingen toe te passen door in de vorm van een nationale wet of anderzijds, naargelang van de grondwettelijk vastgestelde gang van zaken in iedere Staat, maatregelen te nemen om binnen het grondgebied dat onder hun rechtsbevoegdheid valt, werking te geven aan de in deze aanbeveling geformuleerde beginselen".

Deze aanbeveling aan de lidstaten heeft een welbepaalde juridische waarde. Zij nodigde uit tot het op een of andere wijze nemen van maatregelen en liet de keuze van de te gebruiken middelen vrij. De Unesco-aanbeveling van 1974 is tot op heden de leidraad voor de internationale dimensie in ons onderwijsbeleid geweest.

De inspanningen om de Europese dimensie in het onderwijs te ontwikkelen sluiten aan bij de resolutie die de Ministers van Onderwijs van de Lidstaten van de Europese Gemeenschap terzake hebben goedgekeurd.

De Ministers besloten een reeks maatregelen op Europees en nationaal niveau te treffen om de gehele onderwijsgemeenschap, nog meer dan voorheen het geval was, te sensibiliseren voor het proces van de Europese eenmaking.

Een van de maatregelen die werden afgesproken, is de publikatie van een beleidsdocument ten behoeve van alle onderwijsinstellingen.

Ons onderwijs heeft niet op de hierboven vermelde resolutie gewacht om de Europese dimensie tot haar recht te laten komen. Het geheel van onze leerprogramma's, publikaties van handboeken en andere uitgaven, opleiding en bijscholing van leraren, ministeriële omzendbrieven, Europese schoolprojecten, parascolaire activiteiten, initiatieven van niet-gouvernementele organisaties is hiervan een sprekende getuigenis.

Met deze beleidsbrief over de internationale en Europese dimensie in het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap geven wij uiting aan onze zorg voor de kwaliteit van opvoeding en vorming en voor de rol die het onderwijs te vervullen heeft in de Europese eenwording en in de bevordering van de internationale verstandhouding en samenwerking.

De Europese en internationale dimensie vervloeien in mekaar. Toch leek het mij nuttig beide dimensies van elkaar te onderscheiden, gegeven de eigen uitdagingen die beide inhouden en de eigen snelheid waarmee zij zich in onze samenleving ontwikkelen.

I. DE EUROPESE DIMENSIE

1.1. Motivering

Wij motiveren de invoering van de Europese dimensie op grond van de volgende overwegingen.

1.1.1. Motivering vanuit de Europese context

De Europese Gemeenschap is tot vandaag in de eerste plaats een economische gemeenschap. Onderwijs en opvoeding zijn slechts onrechtstreeks onderwerp van de Europese Verdragen. De Europese regeringsleiders hebben niettemin tijdens de voorbije jaren herhaaldelijk het belang van de culturele aspecten in de Europese samenwerking benadrukt. Zij deden dit onder meer in de plechtige verklaring over de Europese eenheid van Stuttgart in 1983, tijdens de Europese top van Fontainebleau in 1984 en vooral door de aanvaarding van het rapport over „Het Europa van de Burger" in 1985. De resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs van het voorjaar 1988 is de concrete uiting van bovengenoemde overtuiging.

De Ministers van Onderwijs van de EG-lidstaten zijn van mening dat de voortschrijdende Europese integratie, en in het bijzonder het Europa van na 1992, belangrijke gevolgen zal hebben voor het leven van de Europese burgers. De recente ontwikkelingen in Oost-Europa vergroten nog de betekenis van de Europese eenheid.

Sinds de Tweede Wereldoorlog is de socio-economische leefruimte van de Belgische burger stelselmatig — zij het sprongsgewijs — uitgebreid met de Benelux, het Europa van de Zes, van de Negen, van de Tien en thans van de Twaalf. Ook de Raad van Europa heeft het Europese bewustzijn in al die jaren versterkt door zijn programma's voor onderwijs en cultuur.

Op 1 januari 1993 wordt een beslissende stap gezet in de richting van een doorgedreven integratie ; vanaf dan wordt Europa een stuk tastbaarder. Een grondig inzicht bezitten in de structuur en vooral in de differentiatie — politiek, economisch en sociaal — van de EG-ruimte en zich vlot en efficiënt in deze ruimte kunnen bewegen, zijn troeven die in de persoonlijke beleving van de nieuwe situatie van essentieel belang zullen worden.

Daarom zijn wij ervan overtuigd dat het onderwijs de Europese jongeren actief moet voorbereiden op het toekomstige Europa.

Wij wensen niet alleen „het Europa van de Europese Gemeenschap" in ons onderwijs te accentueren maar ook „de andere Europa's". En die Europa's zijn veelsoortig, zowel uit geopolitiek en institutioneel, als uit cultureel en ideologisch oogpunt bekeken.

1.1.2. Motivering vanuit de Belgische microcosmos en de Vlaamse Gemeenschap

België bekleedt, als zetel van Europese instellingen, een belangrijke en bevoorrechte plaats.

Gesitueerd in het hart van Europa, omgeven door staten met een intens politiek, sociaal en economisch dynamisme, gekarakteriseerd door een concentratie van geldmiddelen en investeringen en door het scheppen van innovaties, genieten ons land en de Vlaamse Gemeenschap volop van het centrum-voordeel.

België was stichtend lid van Europese organisaties met een intergouvernementeel en supranationaal karakter. Het bestaan van de Europese Gemeenschap heeft een kleine staat als de onze de kans geboden aan het Europees en het internationaal beleid deel te nemen. Als gewezen slagveld van Europa heeft België alle baat bij de bestendiging van de vrede en goede internationale betrekkingen.

Voor zijn economische leefbaarheid was en blijft ons land aangewezen op een maximale afzet van zijn productie in de overige lidstaten.

Op het sociale vlak kan het vrije vestigingsrecht van de werknemers in de Europese Gemeenschap nog meer dan vroeger de inzet en de beroepsbekwaamheid van onze mensen doen blijken.

Ons land is een trefpunt van grote cultuurstromingen. De belangstelling voor het internationale culturele leven groeit nog en wordt vergemakkelijkt door de talenkennis van onze landgenoten.

Als kleine staat beschikken wij toch over de mogelijkheden om op onderwijskundig en wetenschappelijk-technologisch vlak bij te blijven, zo niet inspirerend te werken. Tegelijk kunnen wij „profiteren" van wat elders wordt naar voorgebracht.

Vertrekkend vanuit onze nationale en regionale waarden zijn België en de Vlaamse Gemeenschap bij uitstek aangewezen om in de Europese cultuur het gemeenschappelijk erfgoed te erkennen in een geest van waarachtige gehechtheid aan de democratie, de Rechten van de Mens en andere gemeenschappelijke waarden.

België en de Vlaamse Gemeenschap hebben er alle belang bij de Europese dimensie in het onderwijs met alle middelen te behartigen.

1.2. Onderwijsbeleid

Het onderwijs moet actief anticiperen op de ingrijpende veranderingen die zich in de Europese Gemeenschap aankondigen en deze op een doeltreffende wijze voorbereiden.

Daarom zullen wij een beleid voeren dat erop gericht is enerzijds de Europese gedachte en de gemeenschappelijke waarden nog sterker te bevorderen, anderzijds de vorming en de opleiding van al onze jongeren uit alle onderwijsvormen te oriënteren naar een zo groot mogelijke Europese participatie. Wij zullen dit doen in samenwerking met de Europese Gemeenschap en met de andere Lidstaten. Wij streven er naar de door de Europese instellingen ontwikkelde programma's als Erasmus, Comett, Lingua, enzovoort maximaal te benutten.

Ons geëigend beleid in de Vlaamse Gemeenschap zal vooral aandacht besteden aan volgende onderwijskundige gebieden en activiteiten :

- leerplanontwikkeling,
- opleiding en navorming van leerkrachten,
- leermiddelenproductie,
- projectbevordering,
- coördinatie,
- onderwijs en onderneming.

In het belang van de Vlaamse onderwijsgemeenschap zal dit beleid convergentie beogen, uiteraard mits erkenning van de pedagogische vrijheid van de inrichtende machten.

1.2.1. Leerplanontwikkeling

De inbouw van de Europese dimensie in de leerprogramma's van alle daartoe beschikte disciplines is een prioritaire doelstelling van ons beleid.

Wij beklemtonen dat nagenoeg alle leeractiviteiten en vakdisciplines van het basisonderwijs, het secundair onderwijs en het hoger onderwijs een volwaardige inbreng hebben.

Niet alleen de traditioneel aangewezen vakken als Geschiedenis en Aardrijkskunde, waarvan wij de sinds vele jaren betoonde inzet voor een Europees-gerichte opvoeding erkennen en waarderen, moeten de Europese dimensie behartigen.

Ook het talenonderwijs, de sociale en economische leeractiviteiten, de wetenschappelijke disciplines, de levensbeschouwelijke vakken en de expressievakken kunnen deze dimensie op afdoende wijze gestalte geven in de leerplanontwikkeling.

Wij wensen hier vooral de rol van het onderwijs in de vreemde talen te onderstrepen. Dit onderricht vervult een schamierfunctie in het zoveel mogelijk opheffen van de Europese taaidrempels. Het maakt het toekomstige Europa nog meer toegankelijk voor onze jongeren.

Wij leggen de nadruk op de wenselijkheid van een multi- en interdisciplinaire aanpak bij de vormgeving van het pedagogisch project in verband met de Europese dimensie in het onderwijs. Dit kan onder meer gebeuren via geëigende vormen van geïntegreerd onderwijs zoals projectwerk, geïntegreerde werkperiodes en dergelijke meer.

De inrichtende machten van het onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap en hun respectieve leerplancommissies hebben de taak de invulling van de Europese dimensie naar bestvermogen te verzorgen.

1.2.2. Opleiding en navorming van leraren

In de lerarenopleiding en in de navormingsactiviteiten moeten ernstige inspanningen worden geleverd om de Europese dimensie te bevorderen.

De centrale rol van de leraren in het Europese vormingsproces is vanzelfsprekend. Zij zullen, zowel in hun opleidingsprogramma's van het pedagogisch hoger onderwijs en van het universitair onderwijs als in de door hen uit te werken leerprogramma's, mogelijkheden moeten zien en middelen moeten vinden om hun taak op een overtuigende en overtuigende wijze te volbrengen.

Tijdens de opleiding en nadien, in navormingsactiviteiten, kunnen onder andere volgende initiatieven en maatregelen genomen worden :

- het voorschrijven in leerplannen van de vakeigen bijdragen voor de Europese dimensie ;
- het inrichten van specifieke studiedagen over de Europese thematiek in het kader van de door

ons voorziene organisatiemogelijkheden van de navorming ;

- het uitvoeren van vakoverschrijdende projecten met betrekking tot aspecten van de Europese dimensie tijdens de opleiding ;

- het ter beschikking stellen van aangepaste pedagogische middelen en documentatie over de Europese Gemeenschap en haar beleid ;

- de verspreiding van basisinformatie over de onderwijssystemen van de overige lidstaten

- het samenwerken met instellingen voor lerarenopleidingen in andere lidstaten en het ontwikkelen van gemeenschappelijke programma's die de mobiliteit van studenten en docenten mogelijk maken.

1.2.3. Leermiddelenproductie

Het ter beschikking stellen van voldoende en aangepaste leermiddelen ter bevordering van de Europese dimensie is een onmisbare voorwaarde voor het welslagen van het voorgenomen onderwijsbeleid.

Iedere inrichtende macht is vrij om in het kader van haar algemeen pedagogisch concept die leermiddelen te ontwikkelen en te gebruiken die zij wenselijk en noodzakelijk acht.

De handboeken en hun didactische varianten blijven in het onderwijsproces een belangrijke plaats bekleden. Wij stellen er prijs op dat uitgevers en auteurs in hun publikaties voldoende rekening zouden houden met de Europese dimensie en met de recente evoluties in de Europese Gemeenschap.

Een regelmatige informatieverstrekking door de onderwijsoverheden, de diensten van de Gemeenschap en alle overige organisaties die begaan zijn met de Europese opvoeding is daarom aangewezen.

1.2.4. Uitwisseling en samenwerking

Het zich eenmakende Europa zal vooral een Europa van Europees voelende en Europees handelende burgers en mensen zijn. De betekenis van de reeds bestaande contacten en ontmoetingen over de grenzen heen tussen onderwijsgevend en jongeren van verschillende lidstaten mag niet onderschat worden, vooral wat het hoger onderwijs betreft. Het komt er op aan de Europese contacten te bestendigen en uit te breiden, en daar waar geen initiatieven werden genomen, geïnteresseerden tot actie te stimuleren.

Wij menen in dit opzicht volgende aanbevelingen te kunnen geven :

- het openstellen voor sommige docenten en leraren uit de lidstaten van de Gemeenschap van een aantal leeropdrachten in onze instellingen om zo doende een concrete uitdrukking te geven aan de Europese integratie inzake onderwijsverstrekking ;

- het bevorderen van uitwisselingen tussen jongeren en hun leraren van onderwijsinstellingen uit verschillende landen van de Gemeenschap met het

oog op de verbetering van de talenkennis, van de culturele verworvenheden en van het wetenschappelijk en technisch kunnen van de gastlanden ;

— het bevorderen van uitwisselingen tussen directies en beleidsverantwoordelijken uit verschillende landen ;

— het aanmoedigen van ouders, oudercomités en andere dienstverlenende verenigingen zoals niet-gouvernementele organisaties om hun medewerking te verlenen bij het leggen van contacten en het totstandbrengen van verblijven ;

— het verstrekken van informatie aan scholen, leerlingen en studenten, leraren en docenten die belangstelling betonen voor uitwisselingsprojecten ;

— het onderzoeken van de voorwaarden die het mogelijk moeten maken leerlingen en studenten voor langere verblijven uit te zenden of te ontvangen ;

— het maximaal participeren aan de bestaande en toekomstige programma's en projecten van de Europese Gemeenschap.

1.2.5. Coördinatie

Ons land heeft een traditie inzake de bevordering van de Europese gedachte.

Geplaatst tegenover de vele en veelsoortige activiteiten rond de Europese eenmaking is coördinatie nuttig en zelfs noodzakelijk. Die veelheid noch de inzet van alle initiatiefnemers hebben tot op heden Europa op voldoende wijze weten in te bouwen in de praktijk van ons onderwijs. Alleen het opnemen van zoveel mogelijk initiatieven in de hoofdstroom van ons onderwijs kan een efficiënte en duurzame impact hebben. Het zal op de eerste plaats de opdracht zijn van de cel internationale betrekkingen in ons departement en de adviesgroep die haar begeleidt om meer samenhang te verwezenlijken. Ook op de op te richten Vlaamse Onderwijsraad kan voor de Vlaamse Onderwijsgemeenschap een gremium bieden voor gesprek en overleg met betrekking tot de Europese dimensie in het onderwijs.

1.2.6. Onderwijs en onderneming

Het belang van de samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven is ongemeen groot. Het zoeken naar samenwerkingsvormen moet tot doel hebben de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren in het licht van de Europese uitdaging waar wij thans voor staan.

2. DE INTERNATIONALE DIMENSIE

2.1. Leidende beginselen en doelstellingen

In toepassing van de UNESCO-aanbeveling steunt het door ons gevoerde en te voeren onderwijsbeleid op artikel 26 van de Universele verklaring van de „Rechten van de Mens" waarvan de tekst luidt :

„Het onderwijs zal gericht zijn op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden".

Als hoofddoelstellingen voor opvoeding en vorming formuleren wij :

1. het verlenen van een internationale dimensie en een mondiaal perspectief aan het gehele onderwijsleergebeuren, op alle niveaus en in alle aspecten ;
2. het aanleren van begrip voor alle volken en hun cultuur, beschaving, waarden en leefwijzen met inbegrip van de culturen van ethnische groepen in eigen land en culturen van andere landen ;
3. het zich bewustworden van de toenemende onderlinge afhankelijkheid op lokaal, gewestelijk, nationaal en internationaal vlak ;
4. het ontwikkelen van het vermogen om met anderen te communiceren ;
5. het bewustmaken van zowel de rechten als de plichten die individuen, sociale groepen en staten jegens elkaar hebben ;
6. het leren begrip opbrengen voor de noodzaak van internationale solidariteit en samenwerking ;
7. het stimuleren van de bereidheid van individuen om bij te dragen tot de oplossing van de problemen van hun gemeenschap, hun land of de wereld ;
8. het vestigen van de aandacht op de verwezenlijkingen inzake internationale samenwerking maar ook op de blijvende en de nieuwe problemen.

Voor de verwezenlijking van bovengenoemde doelstellingen moet zorgvuldig gezocht worden naar een aangepaste onderwijskundige procedure die de combinatie van alle ter beschikking staande middelen mogelijk maakt.

Internationale opvoeding moet een geïntegreerd deel van het vormingsproces zijn. Zij dient de persoonlijke, intellectuele en emotionele ontwikkeling van kinderen, leerlingen en studenten te verrijken.

Zij dient een besef van verantwoordelijkheid en solidariteit met minder bevoorrechte groepen te ontwikkelen en te leiden tot de eerbiediging van het beginsel van gelijk(waardig)heid in het dagelijks leven. Ook dient zij bij te dragen tot de ontwikkeling van die kwaliteiten, vaardigheden en bekwaamheden, die toekomstige volwassenen in staat stellen kritisch inzicht te verwerven in de eigentijdse problemen in de eigen en in de internationale gemeenschap.

Alle vermelde beginselen en doelstellingen voor de internationale dimensie van ons onderwijs zijn in overeenstemming met de uitgangspunten van de Aanbeveling van de Unesco. Ik kan u verzekeren dat aan hun verwezenlijking in de praktijk van het onderwijs reeds vele jaren gewerkt is. Deze vaststelling mag echter niet leiden tot zelfgenoegzaamheid of overschatting. Er kan en moet nog veel gebeuren.

De ingeslagen wegen moeten voortgezet worden, verbreed en verlengd worden. Er moeten accenten geplaatst en prioriteiten vastgelegd worden.

2.2. Verwezenlijkingen

Ons land en zijn Vlaamse Gemeenschap waren en zijn bij uitstek internationaal gericht om geopolitieke, historische, economische, politieke en culturele redenen. België en Vlaanderen bewijzen deze ingesteldheid door hun participatie aan en rol in de internationale betrekkingen en instellingen.

Het is dan ook vanzelfsprekend dat ons onderwijs steeds een internationale dimensie heeft gehad. In de voorbije decennia is deze dimensie uitgegroeid en verstrekt door de talrijke maatregelen, initiatieven en activiteiten.

Wij houden er aan u een uiteraard beperkt en onvolledig overzicht te geven van de belangrijkste verwezenlijkingen.

1. Door middel van ministeriële omzendbrieven over verschillende aspecten van de internationale opvoeding, in samenwerking met internationale instellingen en organisaties, werden de betrokken onderwijsinstellingen van alle netten aangezet tot pedagogische participatie.

2. Het Ministerie van Onderwijs verspreide in alle scholen de informatie, documentatie en leermiddelen uitgaande van zowel intergouvernementele en supranationale instellingen (V.N., UNESCO, Raad van Europa, Europese Gemeenschap, enz...) als van niet-gouvernementele organisaties.

3. Sedert 1986 werd, op initiatief van de Ministers en Staatssecretarissen van Onderwijs, jaarlijks de „Dag voor de Mundiale Vorming" georganiseerd in alle scholen van het Vlaamse land.

4. In opdracht van de Ministers van Onderwijs namen vertegenwoordigers en deskundigen deel aan de internationale conferenties, cursussen, studieweken e.d. met betrekking tot de internationale opvoeding; in hun rapporten deden zij suggesties voor de verdere implementatie met het oog op een verdere implementatie; de doorstroming van informatie en documentatie gebeurde soms ook door hun geschreven bijdragen in pedagogische en vaktijdschriften, vooral ook in het „Informatieblad" van het Ministerie van Onderwijs.

5. Er werd in de voorbije twintig jaar een bijzonder belangwekkende inspanning gedaan voor de internationale dimensie door het „internationaliseren" van de leerprogramma's. Zowel in het lager onderwijs als in het secundair onderwijs hebben diverse leerplancommissies hun leerprogramma's „gemundialiseerd". Vooral de leeractiviteiten Wereldoriëntatie (2de graad LO), geschiedenis en aardrijkskunde (LO), Geschiedenis en Maatschappijleer, Geschiedenis (SO), Maatschappelijke Vorming (SO), Menselijke Aardrijkskunde (SO), Esthetische Initiatie (SO), Confessionele en Niet-Confessionele Zedenleer (LO en SO) besteedden een toenemende, en soms unieke, belangstelling voor de internationale gedachte en opvoeding.

Ook andere vakken betoonden een groeiende interesse voor de Europese en mundiale vorming zoals het talenonderwijs, economie en zelfs de exact-wetenschappelijke leeractiviteiten.

6. Het voorbije decennium werd gekenmerkt door het opzetten van steeds meer schoolse projecten met een interdisciplinair karakter of buitenschoolse samenwerkingsverbanden met officiële en/of privé-instellingen en verenigingen die de internationale dimensie behartigen.

7. De initiële en de permanente vorming van leerkrachten kwam in de jaren tachtig meer en meer in het teken van de internationale opvoeding te staan. Zo onderzocht een werkgroep van de inspectie voor het pedagogisch hoger onderwijs de mogelijkheden voor een interdisciplinaire aanpak van de mundiale en Europese vorming in de lerarenopleiding.

De recente navormingsprojecten van en voor leerkrachten van het basis- en vooral secundair onderwijs gaan in toenemende mate over dwingende en actuele onderwerpen van de internationale context.

Een aanzienlijk deel van de studiedagen voor leerkrachten Geschiedenis en Maatschappijleer was gewijd aan themata als de vredesopvoeding, de ontwikkelingsproblematiek, de vrouwenemancipatie, de Rechten van de Mens, de culturele samenwerking.

8. Sedert 1953 werd het programma van de met de UNESCO-geassocieerde scholen (SO en PHO) gestart. De geassocieerde onderwijsinstellingen zijn gidsscholen voor internationale vorming. Hun interdisciplinaire werking bevorderde in niet geringe mate het effect op de onderwijspraktijk. Tekenend voor het internationalisme van ons onderwijs is het feit dat Vlaanderen het grootste aantal geassocieerde scholen kent.

9. Een bijzonder positieve ontwikkeling tijdens de voorgaande jaren was de groeiende samenwerking op onderwijs-technologisch en op onderwijs-pedagogisch vlak tussen alle instanties die een bijdrage wensten en konden leveren in de internationalisering van opvoeding en vorming.

Aan de ene kant betrof het uiteraard het onderwijsdepartement en de onderwijsinstellingen, aan de andere kant, de vele organisaties, verenigingen en diensten van intergouvernementele en niet-gouvernementele aard.

De bijdragen van o.a. de internetten-werkgroep Mundiale Vorming en de meewerkende organisaties, het Belgische en het Internationale Rode Kruis, de Vereniging voor de Verenigde Naties, het UNESCO-centrum, het Vredescentrum, het Bureau van de Verenigde Naties, de Voorlichtingsdienst van de Europese Gemeenschap, de Europese Vereniging van het Onderwijzend personeel, en zovele andere kunnen niet anders dan geloofd worden.

10. De bevordering van de internationale dimensie in ons onderwijs is, tenslotte, ook het werk geweest van de logistiek-pedagogische steun vanwege de ministeriële diensten als, bijvoorbeeld, de „Dienst Bijscholingsactiviteiten en Pedagogische Begeleiding" en vooral ook de „Dienst Media en Informatietechnologieën".

Ook de uitgevers en auteurs van handboeken en andere leermiddelen, de redactieraden van peda-

gogische tijdschriften en vakbladen, — zo o.m. de Nederlandstalige uitgave van de UNESCO-Koerier en het vakblad IMAGO (tijdschrift voor Internationale opvoeding — Maatschappijleer — Actuele Problemen en Geschiedenis in het onderwijs) —, de schooluitzendingen en de Instructieve Omroep van de B.R.T. hebben een niet te onderschatten dienstverlening verzorgd.

Deze korte opsomming laat toe zich een beginnend beeld te vormen van de wijze waarop het departement van onderwijs en onderwijsinstellingen de zaak van de internationale dimensie ter harte nemen. De werkelijkheid, in de klas, vertoont een vollediger en vooral concreter beeld. Die realiteit kan men echter maar ten volle beleven in de scholen zelf, wanneer leerlingen en leerkrachten, studenten en docenten — ieder op een geëigende en aangepaste wijze — deze in de opvoedkundige praktijk omzetten.

2.3. Beleidsvisie voor een verdere uitbouw

Ons toekomstige beleid is er op gericht de kwaliteit van het in de Vlaamse Gemeenschap verstrekt onderwijs te handhaven en te verbeteren.

Aangezien de internationale dimensie ongetwijfeld een fundamentele component zal zijn van iedere onderwijsverstrekking, waar ook ter wereld, wensen wij die component nog te verstevigen. Onze Vlaamse jongeren, de Vlaamse Gemeenschap kunnen er in een internationaal perspectief niet anders dan meer kansen door krijgen.

Het komt er nu op aan het vroegere beleid voort te zetten en nog meer te intensiveren. Maar er is nog meer nodig. Zowel het dwingend karakter van sommige aspecten en problemen, als de complexiteit van de internationale context eisen van de onderwijsverantwoordelijken, zoals we reeds eerder schreven, het plaatsen van accenten en het vastleggen van prioriteiten in ons beleid.

Wij onderscheiden hierbij een aantal algemene en een reeks specifieke beleidspunten.

Algemene beleidspunten :

1. de permanente sensibilisering van de gehele onderwijsgemeenschap (leerlingen en leerkrachten, studenten en docenten, inrichtende machten en directies, ouders en oudercomités, verantwoordelijken uit de politieke, sociaal-economische en culturele sectoren) voor de concrete uitbouw van de beginselen van de universele verklaring van de Rechten van de Mens, de UNO-pacten en de Europese conventies in de dagelijkse praktijk van het onderwijs, in alle niveau en in alle onderwijsvormen ;

2. de volledige ontwikkeling van een onderwijskundige methodiek die kinderen en jongeren zal toelaten zich voor te bereiden op de uitoefening van hun rechten en vrijheden in de erkenning en de eerbiediging van de rechten van de anderen en op het vervullen van hun taken in de maatschappij en haar internationale betrekkingen ;

3. het voorzien, in elke fase van het onderwijs — van voorschools tot hoger onderwijs —, van een actieve leertijd in internationale maatschappijleer uiteindelijk een bewust en handelend optreden van onze jongeren moet mogelijk maken.

Specifieke beleidspunten :

1. de bevordering van de studie van de diverse culturen in het bijzonder door middel van het taalnonderricht, de lessen geschiedenis en aardrijkskunde, de lessen zedenleer, maar ook door die leeractiviteiten die zich tot hiertoe weinig of niet geroepen voelen een bijdrage te leveren.

Deze versterking van het intercultureel weten en begrijpen moet vooral in het secundair onderwijs gebeuren, zij kan reeds in het voorschools onderwijs en in de basisschool voorbereid worden.

Voor de programmatie van leerinhouden kunnen o.a. volgende problemen aan bod komen : de gelijkheid van rechten en het zelfbeschikkingsrecht ; de vredeshandhaving, de eerbiediging van de rechten van de mens en de strijd tegen alle vormen van discriminatie ; de economische groei en de sociale evolutie (de internationale hulpverlening, de strijd tegen het analfabetisme, tegen ziekte en honger, voor de betere kwaliteit van het bestaan) ; het gebruik, beheer en behoud van de natuurlijke hulpbronnen ; het vrijwaren van het cultureel erfdeel.

2. de bevordering van de internationale en interculturele dimensie in het hoger onderwijs buiten de universiteit en in het universitair hoger onderwijs door middel van

— cursussen internationale opvoeding voor die faculteiten en secties waar zij ontbreken of waar de internationale dimensie nauwelijks aan bod komt. Als typevoorbeeld kan hier de verspreiding van het Internationaal Humanitair Recht aangehaald worden dat in feite vele groepen studenten zou moeten bereiken maar tot op heden slechts in de cursussen van de rechtsfaculteiten worden gedoceerd ;

— onderwijsgericht wetenschappelijk onderzoek m.b.t. studies en experimenten over de internationale problematiek

3. het verbeteren van de samenwerking met en de coördinatie tussen onderwijs enerzijds en alle niet-schoolse organismen die wensen bij te dragen tot de internationale opvoeding. Dit moet leiden tot een grotere samenhang en meer efficiënte en duurzame impact op onderwijsgeevenden en hun doelgroepen van leerlingen en studenten. Als doeleinden en middelen beklemtonen wij :

— het verzorgen van een betere informatie en documentatie op alle geledingen met gebruik van de actuele onderwijstechnologie ;

— de uitbreiding van de internationale samenwerking op onderwijsgebied, eveneens in alle geledingen, en van de internationale uitwisselingen van de top (beleidsmensen, deskundigen, directies en leerkrachten) naar de basis (leerlingen en studenten) waarom het tenslotte allemaal te doen is ;

4. het vergroten van de internationale dimensie in de programma's voor de lerarenopleidingen, vooral in de universitaire vorming en het verlenen van voorrang aan die navormingsprojecten die de mondiale vorming tot doel hebben ;

5. de aanmoediging van het project- en interdisciplinair gericht onderwijs omdat internationale opvoeding nu eenmaal een geïntegreerd deel van het ganse opvoedings- en vormingsproces is ; iedere leeractiviteit heeft haar eigen inbreng maar deze krijgt slechts zijn volle betekenis in het geheel van weten, begrijpen, kunnen en zich gedragen van onze jeugd.

Algemeen besluit

In een tijdperk waarin iedereen en alles onderworpen wordt aan snelle veranderingen zijn ook de onderwijssystemen aan gedurige wijzigingen onderhevig.

Zowel de nationale, Europese als internationale Gemeenschap, kortom de gehele samenleving stelt vele en nieuwe eisen aan het onderwijs.

De taken voor opvoeding en onderwijs zijn in de loop der jaren veel omvangrijker geworden dan ze ooit voordien waren.

Wanneer wij er in geslaagd zijn om het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap een vooraanstaande plaats te laten bekleden in Europa en daar buiten is dit, naar mijn overtuiging, ook in grote mate te danken aan de Europese en internationale dimensie waarvan onze scholen en universiteiten getuigen.

Dit imago, dit kwaliteitsmerk moeten we kost wat kost behouden, ja zelfs versterken.

Op een moment dat wij de opdracht hebben de Belgische federale structuren, inhoud en vorm te geven en wij voor de uitdaging staan om een eigen Vlaams onderwijsproject te definiëren en uit te voeren, mogen wij de Europese en internationale dimensie niet uit het oog verliezen. Regionalisering enerzijds en europeanisering en internationalisering anderzijds lijken slechts in schijn tegengesteld. De duidelijke identificatie van het eigen zijn laat juist gemakkelijker toe dat van de anderen te herkennen, te eerbiedigen en te waarderen.

Tot slot wensen wij te benadrukken dat ons onderwijsbeleid ingegeven is door onze bekommernis om Vlaanderen en zijn jeugd de beste kansen te bieden in Europa en in de wereld, en door onze persoonlijke gehechtheid aan de internationale gedachte.

Wij zullen met de mogelijkheden en de middelen waarover we kunnen beschikken, de Europese en internationale dimensie uitbouwen tot een geïntegreerd deel van ons onderwijs.

Brussel, 29 maart 1990.

De Gemeenschapsminister van Onderwijs,

D. COENS
